

A ZENEPEDAGÓGIA-ÉS P. PSZICHOLÓGIA TÉRBEN ALAP-
KÉRDÉSE ÉS A TANULÓI SZEMÉLYLÉGI ÉS MEGISMERÉ-
SÉNEK JELENTŐSÉGE A ZENEISKOLÁBAN

- Bölcsészdoktori dolgozat -

Készítette

Kovács József

- 1969 -

A ZENE PEDAGÓGIA-ÉS PSZICHOLÓGIA NEM-ANY ALAPKÉRDÉSE ÉS

A TANULÓI SZEMÉLYISÉG M. GISMÉRÉSÉNEK JELENTŐSÉGE A

ZENEISKOLÁBAN:

" Senkit nem lehet zenére tanítani
anélkül, hogy azszal egész lelkét át
ne alakítanák és viszont; mindenki
játékában benne van egész lénye, o-
sért ezt az egész lényt kell formál-
nom, ha valakinek zenei életét formálni
akaron. "

- Dr Kovács Sándor -

I. Bevezetés

Korunk általános és művészetpedagógiájának egyaránt központi kér-
dése, hogy miként oldja meg az egyre növekvő ismeretanyag eredet-
nyes átadását.

A 20. sz. emberének életélete sokoldalú hatások között történik. E
dinamikus folyamatban az élmények, a gondolatok és érzések motivá-
lójává válnak. Kifejezésük egyik módja a művészeti tevékenység.

Az új zenei művek száma rohamosan növekedett. Tartalmi körük bővült,
kifejezési eszközeik minőségi változáson mentek át. Amíg a zene-
hallgató számára örömet jelent a sokszínű és gazdag zeneirodalom
megismerési lehetősége, addig a zenei nevelésben a növekvő anyag
szelekciója gondot okoz.

Az utóbbi években kompozált művek megismeréséhez eszünkbe kell a gyermekek általános értelmi és játéktechnikai szintjét, zenei képességeit. Ez egyrészről alapos, kitartó munkát, gyakorlást, másrészről korszerű pedagógiát igényel.

Vizsgálataink során kevés olyan növendékkel találkoztunk, akik e követelményeknek maradéktalanul megfeleltek. Ebből adódik zenepedagógiánk egyik alapvető feladata, hogy kidolgozza és alkalmazza a gyermekek intenzív bekapcsolásának, aktivizálásának módját. A feladat megoldásában első és legfontosabb lépés, a tanulók személyiségének megismerése.

A legfontosabb feltétel adva van, mert a nevelés folyamatában a tanár és a növendék közötti személyes kapcsolat közvetlensége / a hangszeros órákon / tartósan biztosított. A Rendtartás 6. §. K/3 és a 61. §. K/8 bekezdései utasítást is adnak a tanulói személyiség megismerésére, formálására. A szervezeti lehetőség és az utasítás ellenőre, iskoláinknál hasznos időn át e feladat megoldása jelentette az egyik legfőbb problémát.

Az okokat keresve, 1966. májusában 3 zeneiskolában felmérést végeztünk azaz a céllal, hogy választ kapjunk a vizsgált kérdés első részére; zeneiskolák nevelői mennyire ismerik tanítványaikat?

Módszere: kérdőívek kitöltése és személyes beszélgetés.

Az alkalmazott kérdéseket négy csoportra osztottam. Tartalmilag csak a legszükségesebb ismeretanyagra vonatkoztak. / 1. A gyermek testi és idegrendszeri fejlettsége és otthoni körülményei, 2. Általános és zenei képességének szintje, fejlesztésükre vonatkozó elgondolások, 3. Jellemző tulajdonságok, 4. A gyermekek irányultsága /

Tizenöt tanár készített jelenséget, ami 90 tanuló személyiséggrajzáinak értékelését tette lehetővé. / 1. és 2. számú ábra / A statisztikai eredmények nem voltak megnyugtatók. A tanárok gyermekismerete hiányosnak bizonyultak. Mégis, arra a szóban feltett kérdésre, hogy segíti-e munkájukat a tanulók ismerete, valamennyien igennel válaszoltak.

Felvetődött bennem az a kérdés, hogy az objektív lehetőség, továbbá a nevelők pozitív válasza és a Bendtartás utasítása ellenére, miért nem jobb iskoláinkban az a tevékenység?

A kérdőívek értékelése és az igazgatók véleménye arra utal, hogy főleg a zenepszichológiai és az általános nevelési ismeretek hiánya miatt képtelenek tanáraink a feladat eredményesebb végrehajtására.

Es a felismerés indított arra, hogy dolgozatomban az alábbi kérdésekkel foglalkozzam:

a./ átfogó képet nyújtani a zene- és személyiséglélektan néhány olyan alapkérdéséről, amelyek ismerete a zeneiskolai nevelés folyamatában nélkülözhetetlen,

b./ kidolgozni azt a legelőnyösebb módszert, amely iskolatípusunkban is lehetővé teszi a tanulók megismerését és a nyert ismeretek felhasználását,

c./ ismertetni az alkalmazott kísérleteket és a kidolgozott módszert.

A kísérlet időszaka: 1966. májustól 1969. szeptember 15-ig.

A kísérletben alkalmazott módszerek.

Az alapvető módszerek közül: a beszélgetés

a kérdőív

a megfigyelés

az alkotás - elemzés

/ aktív muzikálás közben /

természetes pszichológiai-pedagógiai

kísérlet, szociometriai vizsgálat és

az ő összegyűjtött adatok elemző fel-

dolgozása.

Kiegészítő módszerek közül alkalmaztunk teszt-vizsgálatokat és mű-
szeres vizsgálatokat.

Kísérletek helye: Az oroszai Liszt Ferenc Zeneiskola

a szegedi Liszt Ferenc Zeneiskola

a tótkomlói Zeneiskola

a battányai Zeneiskola.

A kísérletekbe bevont növendékek összlétszáma: 640 fő

A dolgozat főbb témakörei:

- a művészet megismerése és a zeneoktatás iránti társadalmi
igény.

- a tanulók személyiségének ismeretére vonatkozó törekvések

törekvések a zenopedagógia történetében.

- a zene és a személyiségpszichológia néhány problémája a zeneiskolai nevelés szolgálatában:

a./ A zenepszichológia rövid történeti áttekintése

b./ A muzikalitásról

c./ Az általános és zenei képességek

d./ Az általános és zenei tehetség

e./ A személyiség értelmezésének történetéről és a vele foglalkozó tudományokról.

f./ A pszichikus folyamatok és tulajdonságok néhány összefüggése a zenei nevelés gyakorlatával.

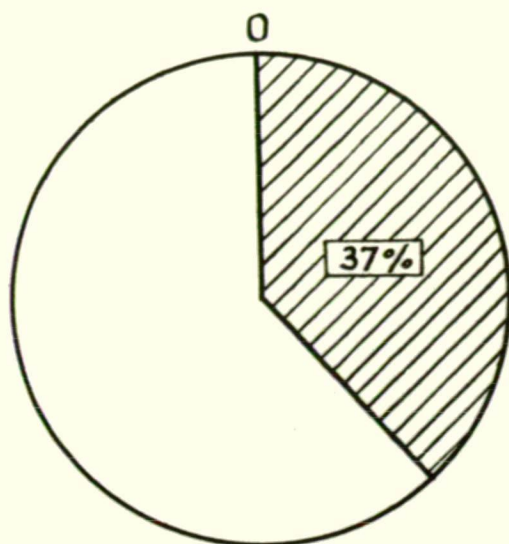
- A zeneiskolai tanulók személyiségismeretével kapcsolatos kiadványok ismertetése.

II. A zene ismeretének társadalmi szükségessége

M u s i c a H u m a n a a küzdelmes emberérválás folyamatában, a kultúra bölcsőjében született. Egyetemenességén belül, minden szállóval alkotójához kapcsolódva, az emberi világ részévé, m u s i c a h u m a n a - vá vált.

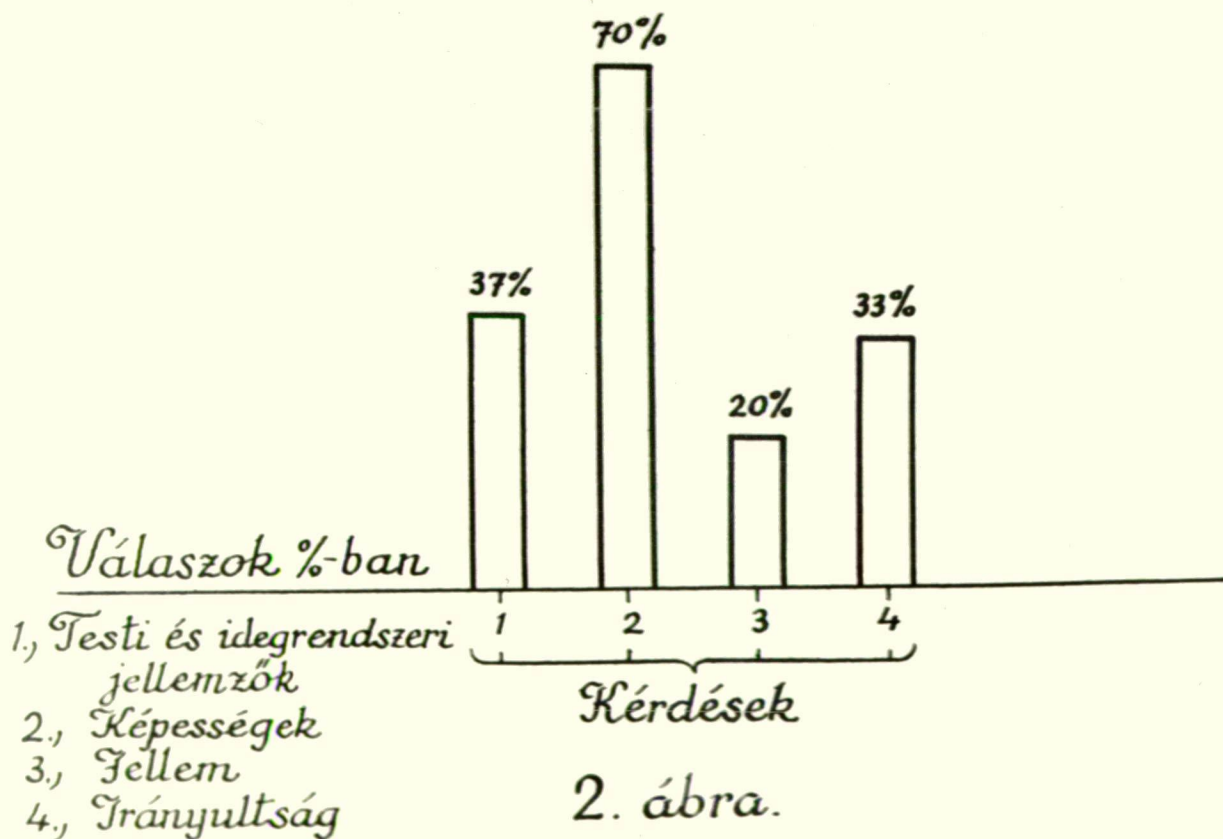
Mindenkor feladatának tekintette, hogy sajátos eszközeivel hűen ábrázolja korát. Színeiben és tartalmában gazdagon mutatja be a természetet, a társadalmat és az egyedi embert azért, hogy vele hallgatóját érzelmileg és értelmileg motiválja életének szabó, nemesebbé tételére. Évezredek történetében a feladatának teljesítéséért, valamint önmaga megújulásáért és fejlődéséért szüntelen nehézséggel kellett megküzdenie. E folyamatban csak az

A pedagógusok gyermekismeretének százalékos értéke [1966]

Jelezés: a gyermek ismerete
1. ábra.

A legfontosabb személyiségjellemző ismeretek

2. ábra.

emberközpontuságra való törekvést vallhatja töretlenül magá-
ának. Igazolják azok az évezredek ősi dallamok, amelyek al-
kotóik érzéseit tükrözik, valamint azok a művek, amelyek egy-
egy hős jellemének és lelki világának szemléletes megrajzolá-
sával váltak a zeneirodalom és az emberiség örökértékű kincsé-
vé. - Pl. Monteverdi: Poppea megkoronázása, Beethoven: Fidelio,

stb.: Bánk bán stb. operák. Amikor a művek hallhatatlan-
ságának egyik feltételként említjük a főhősök személyniségének
szokdalu, művészi megrajzolását, meg kell állapítani, hogy kom-
ponistáik a lélektani megfigyelésekben is jártasak voltak.

Mig napjainkban az ifjú zeneszerzők a pszichológiai előadások
hallgatásával és számos irodalmi anyag segítségével elsajátíthat-
ják az emberek megfigyeléséhez szükséges ismereteket, addig az
előbbi korok mesterei főleg az úsztonösen kialakult képességeikre
voltak utalva. Ugyanis a lelki jelenségek megfigyelése régvolt
időkre tekint vissza, de a pszichológiának, mint tudománynak a
története viszonylag rövid. Különösen a zenepszichológiáé, amelyet
mindössze alig egy évszázada, hogy rendszeresen művelnek.

A zene és a lélektan kapcsolatában a fantázia és a művészi intu-
íció az ősi, amelyek a lelki jelenségek feltárásában, számtalan
tapasztalattal gazdagították az általános és a zenepszichológiát.
Ugyanakkor a pszichológia a tudományos kísérletek eredményeivel
számos olyan törvényszerűséget tárt fel, amellyel segíti az alkotói
tevékenység tartalmi mélységének és korszerű formanyelvének kial-
lakítását. Az így létrejött szükségszerű, kölcsönös visszahatá-
sokra épülő kapcsolat, természetesen nemcsak a kiforrott művészi
tevékenységben, hanem a zenei nevelés folyamatában is természet-
es lehet. Feltétele, hogy a társadalomnak igénye legyen a korszerű
oktatás.

Felvetődik a kérdés: hazánk zenei nevelésében szükséges-e a fent említett kapcsolat?

Igen!

Társaságunk egyre szélesebb rétege keresi és találja meg a zenével való, valamilyen szintű kontaktját. Ebben a folyamatban jelentős szerepe van az ifjúság nevelésének.

Ady Endre 1907-ben írt soraira gondolva: " Egy sarokházban, valami iskola internátusában songorászott egy diák. Szépen és komolyan játszott a fúv Puccini-től, Fráter Lőrántig mindent. S hallgatta vagy háromszáz ember, talán négysszáz is. Diákok, elszabadult munkások, maszatdiányok, kereskedelmi alkalmazottak. Gyönyörű volt ez a község és megható, hálás a figyelom, amely a nyitott ablakon át a kiáradó zeneesőt felfogta. Arcukon bánatosan, talán tudatlanul ott volt a vágy, mennyire szeretnék életüket a művészettel megszépíteni....

"¹ - érezzük a századforduló szegényeinek művészet iránti vágyát.

Ha az ösztönös vonzódás szocialista államunkban tudatos törekvéssé alakulhatott.

Az Országos Filharmónia koncertjein, a Halászbástyán, az Operaházban, a szegedi Szabadtéri Játékokon, a martenvásári Beethoven esteken és más jelentős zenei programon egyre többen jelennék meg az " alacsonyok ", hogy elhozzák a " kultúra pirját ", zenei életünk arculatára.

Az emberek a zene hallgatásában élményt keresnek. Azt a pszichikus jelenséget, " .. amely a személyiségük belső életének eseményévé vált ".²

1. Vitányi: Ut a művészethez c. írásából átvéve
/ Dél-Magyarország 1967. július 30. /

2. Dr Kardos Lajos: Általános pszichológia Bp. 1994. Tankönyvkiadó

Az operaházak és a hangversenytermek mellett jelentős a TV, a Rádió és a hanglemezek zenei anyaga. A családok 87 %-a valamilyen formában kapcsolatban áll, ill. rendelkezik a fenti lehetőségekkel. Munkahelyeken, iskolában és otthon szinte valamennyi korosztályt rendszeresen ér zenei hatás. E benyomások valamely fokon élményt jelentenek, pozitíven motiváló emlékenyomot hagynak. Eredményeként nemcsak hallgatni, hanem egyre többen műveini és kívánnák. Ebből fakad, hogy a zene tanulása iránti társadalmi igény növekvő tendenciát mutat.

Az oroszánai Liszt Ferenc Zeneiskola és két fiókiskolájának / Battonya, Tótkomlós / felvételi naplói, tíz éves távlatban a 3. ábra szerint tükrözik ezt a jelenséget. A beiskolázások eredményét származás szerint lebontva / 4. ábra / arra is választ kapunk, hogy ez az igény miként fejlődött egyes társadalmi rétegekbenél.

A növendékek és a szülők a tanulás lehetősége mellett, annak megfelelő eredményességét is igénylik. E kettős probléma megoldásához szükséges az objektív feltételek biztosítása és a korszerű zenei nevelés. A feltételek a zeneiskolák államosítása óta egyre stabilabbak.

" ... Ahhoz, hogy kulturánk legyen, az anyagi termelési eszközök bizonyos fejlettsége, bizonyos anyagi alap szükséges " ¹ - gazdaságpolitikai törvény sze int, zenei életünk párhuzamosan bontakozott ki társadalmunk gazdasági életének erősödésével.

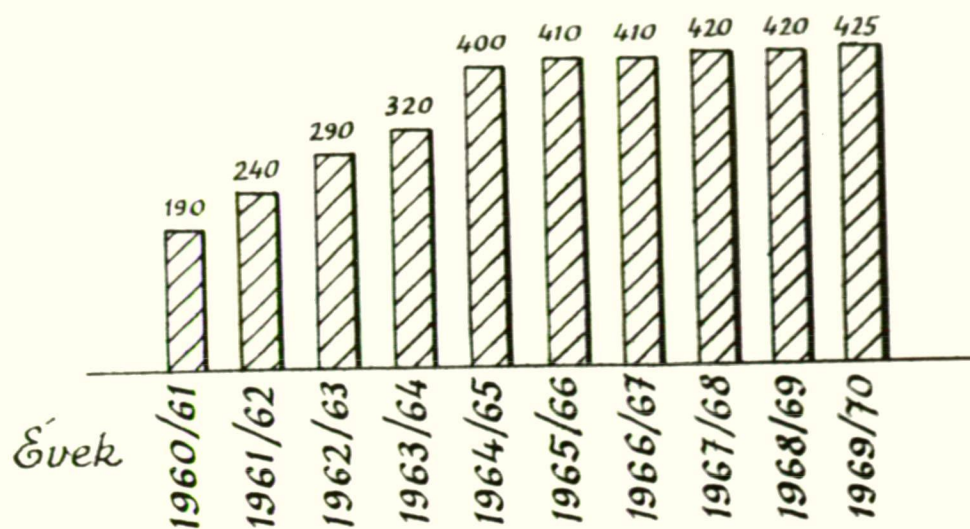
1. Lenin Művei 33. köt. Bp. 1953. Kiadó: Szikra

Ezt igazolja a Központi Statisztikai Hivatal Művelődésstatisztikai Osztály által 64/130/1969. sz. alatt kéresemre kiadott alábbi adatok. / BP. 1969. október 2. /

Magyarország zeneiskoláinak fejlődését tükröző adatok

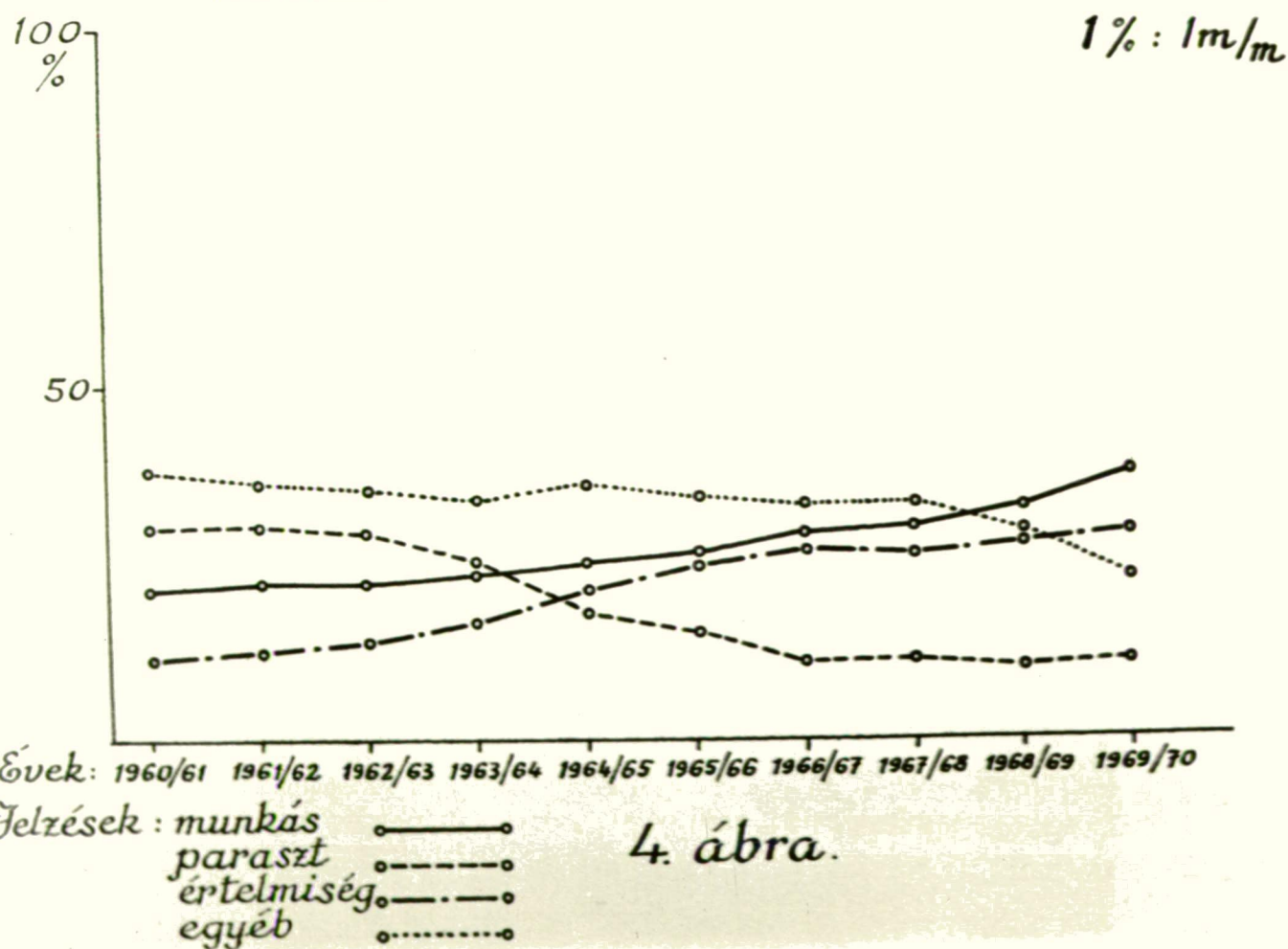
C I M	1955	1960	1968
	é v b e n		
Önálló zenei iskolák száma	39	56	100
Fiókiskolák száma	.	23	23
Együtt	.	79	123
Kihelyezett tagozatok száma	.	.	242
Tanulók száma	23.630	32.007	45.992
Kinevezett oktatók száma	.	1.029	1.610
Óradijátalányos " "	.	105	200
Órarendő " "	.	129	198
Együtt	.	1.263	2.008
Az állami költségvetésből az alsófokú zenei oktatásra for- ditott kiadások összege			61.094
1000 Ft-ban	.	34.271	
ebből felújítás 1000 Ft-ban	.	500	3.121

Az orosházi Liszt Ferenc Zeneiskola
beíratkozott növendékei
 1960 – 1969. 10 fő : 1 m/m

3. ábra.

Az 1960-tól, 1969-ig beíratott növendékek
származás szerinti megoszlása

4. ábra.

Az alsó és középfokú intézményeink szervezett felépítésének és tanítási anyagának reformja folyamatban van. Alapvető koncepciója egyrészt az évszázados múltra visszatekintő haladó magyar neveléstudományi hagyományokra, másrészt új módszereket és követelményeket igénylő törekvésekre épül. Átfogó célja, hogy megteremtse a tömeges jellegű, korszerű zeneiskolai nevelést. Az új módszerek kialakításához didaktikusaink számára kedvező alapot nyújt, a százéves magyar gyakorlat tapasztalati anyaga. Azonban ügyelniük kell arra, hogy a "hagyomány" elsősorban a technikai anyag közlésének módszereit őrizze meg.

Felvetődik a kérdés: a mult egyetemes és magyar zenepedagógiája, miként látta alanyának teljes nevelését, egyáltalán az elvontnak tetsző oktatás, mennyire ismerte és használta fel növendékének tulajdonságait? Mással-e szükségesnek tartotta-e a tanulói személyiség ismeretét, formálását?

III. A tanulók személyiségének ismeretére vonatkozó törekvések a zenepedagógia történetében.

Az egyetemes zenei történet szemében, sokszor éven át az emberi létezését élítette a zene. A kóvóshanga, recsitáló és ismételtetős dal-
lanformák térben és időben egyaránt könnyen átvihetők voltak. Tar-
talmuk főleg az üszönős embri érzésekről szólt. Ezért átörökös-
tésük folyamatában az érzelmi reakciók játszottak fontos szerepet.
A tanulás módja utóznás volt.

Mintegy 6-7 ezer évvel ezelőtt, az első kiemelkedő kultúrák kezde-
tén / Egyipton, Kína, Görögország / tudatossá vált, hogy / " párat-
lan erőt jelent, ha a magányos ember éneket; de még sugárzóbb az az

erő, még ellenállhatatlanabb, ha sokan énekolnak. " ¹ E felismerésből fakadó igény jelentette alapját a vokális zene gyors elterjedésének. A dallamok tanítása ekkor még szervezetlen, egyéni jellegű. A 4. sz.-beli Ősi kínai enciklopédia rögzíti az "öt hang" rendszerének kódexét. Arra tanítja népét, hogy ügyeljen az alap a " Sárga Hang "-ra, mert ez képezi a harmónikus zenét, amely egyben a " Császár hangja ".

Megváltoztatása a birodalom létét fenyegeti. Az Ősi Kínában a zenét ismeretek rendszerezettsége és tudatos tanítása ugy jelentkezik, hogy együtt kívánják elérni az értelmi és az érzelmi hatást.

A zene egyben a birodalom érdekeit is szolgálja.

Az Egyiptomi sírkamrák rajza, koruk gazdag művészi kultúrájáról tanuskodik. Már a 3. évezredekől kialakították a hárfazenekarokat és a gazdag szírendszereket. Művelésük főleg a fáraók udvarában és a papi osztály körében virult. A hangszeres hangnókat szembélyként tanították.

A klasszikus görögök nevelésében jelentős helyet kapott a művészet. Amíg Spártában csak a harci dalok énekelítése volt kötelező, addig Athén grammatikai iskolája tantárgyként tanította a zenét.

A művészi igényű oktatást a Kitarista iskolák végezték. A fiuk számára az említett két iskolatípus együttesen is adhatta a " muzsai nevelést ".

A zene tanításától a kedélyekre, az erkölcsre és az érzelmekekre gyakorolt pozitív hatást várták. Platon ezt így fogalmazta meg:

" Hon a zenében rejlik-e a leghatásosabb
nevelés?

Bizsen semmi se hatol be oly mélyen a
lélekbe, mint a ritmus és a dallam;
megragadja, fellelkesíti és meggyógyítja
a lelket .. "

- Pletón -

Tehát a görögöké bizonyos fokig már a személyiség formálását is
szolgáltatta a művészet.

A középkor kezdetén elsődlegesen az egyházak kezébe került a " tu-
dós zene " művelése. Miután a hangszeres játékok és a lassan kibon-
tázódó zeneszerzés teljesen személyes jellegűvé vált, így a zene
tanítása egyre alaposabban, rendszeresettebben is történhetett. A
kolostorokban kialakultak az oktatás kezdetleges módszerei. A tanítást
végző szerzetesek tevékenységük mestereivé váltak. Mivel növendé-
keikkel hosszabb időn át foglalkozhattak, módjukban állt azok
megismerése. A plebániái, székességi és káptalani iskolák kiemelt
fontosságúnak tekintették a tömeges énekoktatást, leginkább annak
erkölcsi hatása miatt. A világ oktatása " lovag "-i eszménye is meg-
követelte a zenei hangszerekkel való jártasságot. Máluk a növendékek ~~tan~~
~~ításán, kötetlen formában történt.~~
A 13-14. század uralkodó műfajának a hangszerekkel kísért szólóénekek,
duettnek és tercettnek fejlődése már előre veti árnyékát a nagy re-
naissance-ra.

Ez a kor megt remti megének az első zenei kultúra egyéniségeket, Machaut-t, Landinot, Dufay-t, Okeghemet, Obrecht-t, Josquint, Palestrinat és Lassot. A megújuló Dél-Európa-i zene, az Arany Haza nagy komponistái kitűnő zenepedagógusok is voltak. Munka-
dési területük megosztott az egyházi iskolák és a magántanít-
ványok között. Az utóbbiak tanítását kora gyermekkorban kezdték.
Az egyre növekvő zenei ismeretek átadására törekedtek.
Csak egy-egy "leckén", foglalkozási időn találkoztak tanít-
ványaikkal.

Igy kevés lehetőségük adódott azok tulajdonságainak alakítására.
A "barokk" idején az ifjú tanítványok az alapvető ismeretek el-
sajátítása után elhagyták első mestereiket. A sok és divatos ze-
nei irányzat megismerése érdekében utazáltak, hogy felkeressék
Európa egy-egy jelentős zenei centrumát.

Igy sokoldalú szakmai ismeretekre tehettek szert. A mesterek és
a környezet gyakori változásai miatt, azonban személyiségük ala-
kítása nem volt kiegyensúlyozott, teljes értékű.

Közülük többen "különös tulajdonságú" embereké váltak, pl.
Lully.

J. S. Bach, Handel és Vivaldi már következetes nevelést kaptak
és folytattak. Máluk jelentkezik először a tanítványok adottsá-
gainak és képességeinek tudatos vizsgálata.

Kivételt tesz a tömeges zeneitanítás is a "különösen tehetséges"
növendékek között. Erről támaszkodik J. S. Bach lipcsei munkássága
idején, 1723. nov. 13-án keltezett iskolai rendtartás V. fejezete,
amikor a kántor zenei feladatáról így szól: "A kántor a felső

osztályt tanítja: a készséges énekórákon kívül szükség szerint egyénenként is foglalkozóik a különösen tehetséges tanítványokkal ".¹ Különös gonddal nevelték Hénoth-Alföld ifjú zenesik generációját.

A mesterek egyre jobban megismerték a gyermekkor sajátosságait. Ez tükröződik asokból a kis oktatási szedarakokból, amelyeket vidámság, játékos darú és a könnyen játszható technikai igényesség jellemoz.

A 18. sz. nagy pedagógiai gondolkodója Rousseau, kitűző hegedűs is volt.

Foglalkozott zeneszerzéssel, esztétikával és zenetörténettel.

Több darabját ma is játsszák tanítványaink. A zenével kapcsolatos írásait a Nagy Enciklopédia-ban, jelentette meg. A "negatív - nevelés "-el kapcsolatos elképzeléseiben foglalkozik a szép dal-lal " idegeket nyugtató és érzelmot finomító" szerepével. A zene tanításában egyrészt a természeti adottságok fejlesztésének le-hetőségét, másrészt a jellem alakításának eszközét látta. Az indirekt nevelés alapja, a növendék személyiségének teljes ismerete.

Következésképpen a zene tanításával kapcsolatos elképzelésében is ez érvényesül.

A klasszikus idején a kor kiemelkedő nagy zenepedagógusa Salieri.

Az ő tevékenységét kevésbé jellemzi tanítványainak általános műveltségére és személyiségének kialakítására való törekvés. Munkájában a hangszertechnika és a zeneszerzés tudományára való oktatás dominál. Az egző irányu nevelést a humanisztikus irodalmi alkotó-

1. Bartha Dénes: J.S. Bach Op. 1956. Zeneműkiadó

soktól és a polgári szalonok társasági életétől váltó biztosítottak. Az addigi ismert dokumentumok szerint, lényegében ez a törekvés a három hallhatatlan komponista: Haydn, Mozart és Beethoven pedagógiai tevékenységében kevésbé változott. Főleg kiemelkedő képességű felnőtt tanítványaik voltak.

Ezek ellendő, emberismeretükkel és humanitásukkal, alkotásaikon keresztül váltak az emberiség nagy tanítóivá.

A romantika komponistái közül már sokan foglalkoztak pedagógiai tevékenységgel. Itt a közel 50 évig tanító "Hangok nagy tanárát", Liszt Ferenc-et emelné ki, akinek 428 növendékét tartja számon a zenei történet. Ebből 84 volt magyar származású. Az 1936-ban még élt 14 magyar tanítvány emlékirataiból kitűnik, hogy mesterük órán sokoldalú nevelést kaptak. Liszt számára a tanítvány olyan alany volt, akinak egész lényét fejlődésében kívánta irányítani azért, hogy minél tökéletesebben muzsikussá, ill. művelt ember lehessen. Főleg ennek köszönhető, hogy tanítványai az európai hangversenyek előadói-vá, valamint a zenei nevelés jeles mestereivé váltak. Pl. Forster Stefania, Varga Vilma, Bohnert József, Forrai Sándor, Márkus Dezső, Thomán István, Weisz József.¹

Számadunk "nagy magyar tanárai" Bartók Béla és Kodály Zoltán, Székely Julia: "Bartók tanár ur" c. művében igen szemléletesen és meghatón írja le emlékeit, amelyeket a mester órán kapott.²

1. Papp Viktor: Liszt tanítványai Bp. 1936. Dante

2. Székely Julia: Bartók tanár ur Pécs 1957. Dunántúli Hagyományok

Bartók, zenéjében az érző és értő teljes emberhez szól. Gondolatainak tolmácsolása is magasfokon művelt, kitűnő interpretátort igényel.

Növendökeinek diákkénti szeretettel és emberi megértéssel, anyai szóval segítette. Tanácsot adott általános műveltségük fejlesztésére. Hangversenyeket, könyvtárakat és színházi előadásokat szívesen látogatott a fiatalok társaságában. Irányította és elkötelezett orientálódását. Mindösszel párhuzamosan igen szigorú követelményekkel tanította.

Kodály Zoltán nevéhez fűződik a mai tömeges zenei nevelés reformjának beindítása. A már sokoldalúan megörökített, értékelte és elismert tulajdonságaiból a gyerekek iránti rajongó szeretetet emel ki. Ez számtalan gyermekhári mű és tankönyv megírására inspirálta. Munkáiból arra következtethetünk, hogy kitűnően ismerte a gyermek és a neveléslélektan legfőbb elveit. Munkássága során így válhatott a nevelés "játékos eszközévé" a népdal, a pentatónia pedig a zenei kultúra alapjává. Kodály valamennyi tanítványát szinte "munkatársnak" tekintette. Ismerte egyéniségüket. Arra tanította az ifjú pedagógusokat, hogy tanítványaikkal a zenét meg kell szeretetni. Tiszteljék a gyermekben a leendő felnőttet. Alaposan ismerjék meg őt, hogy mindent megtehessenek teljes értékű neveléséért.

A zenetörténet a rövid áttekintése után megállapítható, hogy mindenkor művészetpedagógiai gyakorlatában jelen volt a növendék személyiségének megismerését szolgáló törekvés. Zömmel egy-egy "zenemester" nevéhez fűződtek a kitűnő "hangszeres iskolák". Jól kiválókat és csekély létszámú növendékekkel foglalkoztak.

Igy biztosított volt annak lehetősége, hogy módszereiket szinte személyenként az egyéni adottságok maximális figyelembevételével alakítsák ki. Ismerték tanítványaikat. Személyiségük formálását a " hangszeres, vagy énekes művész " -i cél elérése érdekében nagy gonddal végezték.

Tehát az olaszt századok zenepedagógiáját messzemenően személyes jellegűnek mondhatjuk.

IV. A zeneiskolai növendékek neveléséhez szükséges zene- és pszichológiai ismeretek néhány problémája.

1./ A zenepszichológia rövid történeti áttekintése.

A zene területén végzett rendszeres lélektani megfigyelésekről és kísérletekről, csak az 1860-as évektől beszélhetünk.

Elsőként H.V.Helmholtz, a " A hangérzetek tana, A zene elméletének lélektani alapja " címmel, 1863-ban adta ki tudományos igényű munkáját. E művével, - bár szorosan az élettanhoz kapcsolódva - megalapozta a " hanglélektan "-t. Azzal a tevékenységével, hogy a zenét művelők körében rendszeresen vizsgálta és elemelte a zenei érzékelés feltételeit, folyamatát és hatásait, elsőként segítette korának zenei nevelését. Vizsgálatainak kiterjesztése a fiziológia és a hangtan területeire, a pszichológusok érdeklődését keltette fel. Munkásságának eredményeként egyre többen kapcsolódtak be az új tudományág művelésébe.

Ernst Kurth tanulmányai már a zenei folyamatok egészére - alkotás, interpretálás, befogadás - terjedtek ki. Ezért, elhatárolva magát

a hanglélektanról, megalapozta a " zenéléktan "-t. E. Kurth munkásságában kitűnik, hogy a zenei folyamatok egészének vizsgálataiban, a hanglélektan eredményeit is felhasználta, abból a tényből kiindulva, hogy egy melódikai egység, vagy egy mű befogadásának mélysége függ a zenei szöveg elemeinek hatásától, értésétől. Tehát az elfogadható eredmények érdekében, a két vizsgálati terület kérdéseinek helyes összekötését láthatjuk nála. Az említett kutatásokról megállapíthatjuk, hogy a szersz természettudományos módszereket használ, mégsem tud megszabadulni idealista alapállásától. Ebből következik, hogy Kurth hanglélektana egyoldalú és fejlődésében korlátozott volt. Ennek ellenére eredményeit teljes egészében a zenéléktan nem vette el. Sőt a későbbi kutatók Kurth alapvető vizsgálatait felhasználták és igyekeztek a hanglélektan lassu fejlődéséhez új tévlatokat nyitni. Ezt igazolja Révész Géza munkássága is. Az " Adalékok a hanglélektan alapjaihoz " c. műve sokkal elmélyültebb, részletesebb, mint a " Bevezetés a zenéléktanba " c. alkotás. Ez főleg annak tudható be, hogy az akusztikus idegrendszeri hatások miatt elsődlegesen a hang és a harsogniák reakcióit vizsgálta részletesebben, valamint érdeklődéssel fordult a teszt-szerű képességvizsgálatok felé. Elfogadta Sensory alapvető koncepcióit és új vizsgálati kérdéscsoportokat állított fel, melyekkel a hangszeres tanulmányokat kezdő és végző növendékek adottságait, ill. elért képességeit elemozte. Főleg munkáinak eredményét tartalmazza az említett két terjedelmes kiadvány. Második műve több témakörében tapasztalható, hogy a jelenségek magyarázataként felhasználja a hanglélektan kísérleteinek eredményeit. Tehát a zenéléktanában épít a hanglélektanra.

Ezzel igazolja E. Kurth és A. Welck végső álláspontját, miszerint a "zenelóktan" -t mint egységes fogalmat kell használni mindkét vizsgálati terület közös jelölésére. C. Sengshore - "A zenei tehetségek lélektana" című munkája már összefoglaló jellegű / 1919. Boston /. Sok szempontból használható anyagot adott a zeneoktatásnak. Pl. "Tanulás a zenében" című munkájában 12 pontban a tanár és 6 pontban pedig a növendők feladatait határozza meg, amelyek az eredményes oktatáshoz és a tanuláshoz nélkülözhetetlenek. A zenei szempontból is szakszerűen felépített tesztjeivel nagy érdeklődést keltett. - Ezek értékelésére és napjainkban történő alkalmazásukra a "Zenei tehetségről" c. részben visszatérünk.

A századforduló után hazánkban magyar nyelven megjelent művek közül elsőnek dr. Pruhács Margit: "A muzikalitás lelki feltételei" c. munkáját említem, amelyben a tehetségvizsgálatok egyes módszereit bírálja, szorgalmazza a zeneoktatás kiszélesítését és különös hangsúllyal tárgyalja idealista alapon "A zene és az emberi lélek" viszonyát.

Dr. Kovács Sándor a kiváló zongoratanítvány és zeneudász, hazai viszonylatban uttörőnek számított a pszichológiai és pedagógiai kutatások eredményeinek alkalmazásában. Előadásaiival, kísérletsorozatainak leírásával, a huszas évek pedagógus tanácsadóinak sok segítséget adott. 1917-ben "Az indirekt tanításról, különös tekintettel a zenei nevelésre" címmel megjelent tanulmányában, a nevelés jelentőségét hangsúlyozta. Felhívta a figyelmet a nevelői ráhatás fontosságára. Számos gondolata előremutató és napjainkban is mottóként tekinthető, pl. "... tanítson zenélni az egész emberen keresztül".

Dr. Szeghy Andor a zenei tehetség és a képességek vizsgálatával foglalkozó tanulmányaiban ma is korszerűnek mondható eljárásokat alkalmazott. Figyelemre méltó a Szegedi Pedagógiai Főiskola 1957-es évkönyvében "A muzikalitás vizsgálata" címmel leírt kísérleti anyaga. Vizsgálati területeit a gyakorlati pedagógus szemszögéből állította össze, így azok számos tapasztalatát ma is felhasználhatjuk.

B. N. Tyeplov, "A zenei képességek pszichológiája" c. munkája hazánkban, 1963-ban jelent meg. Tyeplov, a terjedelmes művében, már a pavlovi reflextan figyelembevételével ismerteti kísérleteit és megállapításait.

Különösen a muzikalitás kérdésével kapcsolatosan megfigyelései és kísérletei tártak fel új eredményeket. A marxista zenepszichológia átfogó rendszerezését és értékelését Paul Michel: "Zenei képességek, zenei készség" c. művéből ismerhetjük meg. Összejtéseit a tudományos alapokon nyugvó prakticismus jellemzi. Sok segítséget jelentenek a zenepedagógiának és az aktív művészeti életnek.

Dr. Ulfalusi József, "A valóság zenei képei" c. könyvében elméletileg mutatja be a "zene művészi jelentésének" logikáját.

Mint esztéta, csak a tételek kifejtéséhez és igazolásához használja fel a lélektan. Ha közelebbi vizsgálat tárgyává tesszük mondanivalóját, azt tapasztalhatjuk, hogy elsődlegesen a "hanglélektanra" épít. Kiemeli az asszociáció jelentőségét, mint a képszerű gondolkodás egyik feltételét. Használható gondolatokat vet fel a zenepedagógia számára is, a "Zene és érzelem" című témakörében. Meg erősíti és igazolja a tanári bemutatás szükségességét, "a zenével zenére nevelni" pedagógiai elvet.

Dr. Vecskó József, egyetemi adjunktus és a Zenoművészeti Főiskola Tanárképző Tagozatának docense, a Győrben tartott I. Országos Zenei Nevelés Konferencián, "A személyiség korszerű értelmezésének alapkérdései és a zeneoktatás összefüggése" c. előadásával segítette a pedagógusok továbbképzését. Hírányította a figyelmet a gyermekközpontú zeneoktatás jelentőségére.

1969-ben, kiadta "Általános és Zenopszichológiai Szöveggyűjteményt" a Tankönyvkiadó gondozásában.

Ezzel enyhítette tanárképzésünkben az egységes zenopszichológiai tankönyv hiányát. Egyben a közölt ismeretekkel arra kívánt indítékot adni, "hogy a jövőben ének- és zenetanárok kutatóivá is váljanak szakterületüknek".¹ Tevékenységével inspirálja és összefogja a magyarországi kísérleteket.

Összefoglalható, hogy Paul Michel és D.M. Tyeplov munkássága, a marxista eszmék alapon nyugvó kutatások újabb lehetőségeit teremtették meg. Az idealista, polgári pszichológusok eredményeiből mindazokat felhasználták, amelyek elősegítették a modern lélektan fejlődését. A..... " lelki jelenség a valóságnak egy része, s egyben annak tükröződése " ² rubinsteini megállapításából kiindulva, bebizonyították a metafizikus és spekulatív elméletekkel szemben, hogy a zenével kapcsolatos lelki tevékenységek is..... " a nagyagy körében lejátszódó idegfolyamatok mozgástörvénye.

1. Dr. Vecskó József: Általános Zenopszichológia Szöveggyűjtemény

Bp. 1969. Tankönyvkiadó

2. Rubinstein: Az általános pszichológia alapjai Bp. 1964.

Akadémiai Kiadó

nyei határozzák meg. " ¹ A halláslólektani kísérleteknél elvetik a " dualistikus " felfogásból eredő Helmholtz-féle színbóium elméletet ", amely főleg fiziológiai egyoldalu alapon állította fel hipotéziseit. Hazsira kutatóink kiindulási alapként, a magasabbrendű idegtevékenységekről szóló modern elméletet fogadják el, amelyben a pszichikai és a fiziológiai jelenségek dialektikus egységében integrálódnak. A magyar pszichológusok munkái pedig új kísérleti tevékenység motiválójává, a gyakorlati zenei élet és az oktatás tényleges segítőjévé váltak.

2./ A muzikalitásról

Tanáraink sok esetben, nagy előszeretettel használják növendékeik " összefoglaló értékeléseként " a muzikális és unmuzikális meghatározásokat. Ezzel egyeseket ambicionálnak - néha tulzotten is! - másokat elidegenítenek a zene tanulásától. Különbösen a felvételi vizsgálatokat vezető bizottságok véleményalkotásainál gyakori ez a jelenség. Felvetődik önkéntelenül is a kérdés, hogy tanáraink rendelkeznek - e minden esetben a meghallgatott gyermekek adottságairól és képességeiről olyan ismeretanyaggal, melynek alapján következtetéseik reálisanak mondhatók?

A kérdés kielégítő megválaszolásához először a fog lon és a kutatások eddigi eredményeinek összefüggését, majd a mérések tapasztalatait kell megvizsgálni.

1. Rubinstein: Az általános pszichológia alapjai

Bp. 1964. Akadémiai Kiadó

Tudatosan emeltem ki a kutatások eredményeit, mert a fogalmat még esideig, tudományos alapossággal nem sikerült meghatározni. A muzikalitás fogalma alatt a zenei tehetségnek - az általános és a speciális egységének - azon komponensét érthetjük, amely a zenei tevékenységhez és a művek mély tartalmi megértéséhez szükségesek. A muzikalitás az ember személyiségének ismertetőjegyei közé tartozik. Összetevői közül, mint legfontosabbakat, a hallási, az emocionális érzékenységeket és az elemi, gondolati fejlettséget kell kiemelni.

A finom, differenciált hallás, elsősorban a zenei szöveg / hang, dallam, hangköz, harmónia, ritmika, dinamika, zenekari hangszínek " befogadását biztosítja. A tartalmat ugyan emocionálisan éljük át, ugyanakkor szervesen hozzátartozik az élményhez a magasabbrendű érzelen és a gondolati absztrakció. Minél többet tudunk befogadni a zenéből, annál gazdagabb élményt jelent számunkra.

Az eredményes zenepedagógiai tevékenység szüntelen esetben igazolta, hogy cél tudatos neveléssel az általános és speciális képességeket külön-külön is fejleszthetjük, mégis a muzikalitás mélységét e képességek harmónikus egységének minősége jelenti. A fejlődés folyamatában tehát az említett tényezőknek együtt kell jelen lenni és funkcionálni. Ennek igazolásaként B.H. Tyopl^{OV} is megemlíti azt a két " stendhali zenehallgató típust ", akiknél az egyik, vagy másik tényező nem volt jelen.

Stendhal: " Rossini élete " c. regényének egyik mellékalakja egy katonai szállító, aki " abszolút hallással " rendelkezett. Képes volt arra, hogy jelesse egy nagy zenekar játékából a legparányibb hibákat is. Megjelölte a téves hangot és a hibátvétő hangszert.

Ugyanakkor ez az ember érzelmileg teljesen károsabb volt a zenére. Szóval " a zene olyan nyelv, melyet ő nagyszerűen hall, és mégis semmi értelme " ¹

A másik típusként egy velencei gróft mutat be, aki "..... nemcsak, hogy a hangokat nem tudja megállapítani, de négy hangot sem tudott egyfolytában úgy előnekelni, hogy irgalmatlanul hamisat ne fogott volna. " ²

Mégis, " a zene szemléletét szükséges és jelentékeny részesít alkotta boldogságának. " ³

Mivel az elsőnél az emocionális, a másodiknál a hallási érzékenység hiányzott, - az előbbiekből kifejtett gondolatok alapján - egyik " zeneolvasót " sem mondhatjuk muzikálisnak. Ezt igazolja H. König meghatározása is: " ahhoz, hogy a muzikalitás jelenlétét megállapíthassuk az kell, hogy számos képeség legyen jelen. "

Ez alatt pedig főleg a hallási és emocionális érzékenységek komplexumát érti.

Gyakran találkozunk hasonló jelenségekkel a zenei tanulmányokra jelentkező gyermekekkel is. Mivel az előrehaladás szempontjából a csekély hallási érzékenységű jelöltek felvétele nem kívánatos, szükséges a muzikalitás jelenlétének és minőségének vizsgálata.

A muzikalitás jelenlétének és minőségének mérésére a pszichológusok különböző módszereket alkalmaztak. Legismertebb a " teszt-rendszer " vált, melynek gondolatát elsőként Ebbinghaus vetette fel

1. Stendhal: Rossini élete és kora Bibliotheca Bp. 1958.

zenei vonatkozásban. Az első intelligencia teszteket a francia H. Binet készítette, mellyel az értelmileg elmaradott gyerekeket válogatta ki gyógypedagógiai foglalkozás céljára. Tényleges alkalmazásukat zenei területen, 1909-ben, Anaïs amerikai pszicháter kezdte el. Seashore-nak 6 csoportból és 24 kérdésből álló tesztje ismeretes, melyek segítségével elismerésre méltó eredményeket tudott felmutatni, a muzikalitás fokának elemzéséhez. Vizsgálatai segítségével képes volt a muzikalitást összetevő jellemzők feltárására, analizisére is. Ezzel szemben Révész Géza a muzikalitást, egéssként funkcionáló, egységes képességnek tekintette. Nem kívánta elismerni az összetevőket, mivel véleménye szerint ezt nem is lehetett. A tehetség fogalmát elválasztotta a muzikalitástól és egyben megállapította, hogy a tehetség mindenkor feltételezi a muzikalitást.

Véleménye, hogy a tehetséget meghatározó képességeket főleg a gyakorlati muzikálással tudjuk felismerni, míg a muzikalitás tényleges fokát pedig, a széleskörű zenei tevékenység és az azok által kiváltott élmények alapján tapasztalhatjuk. Viszont, a széleskörű tevékenység a képességek összességének jelenlétét igényli. Révész szerint az illető személyre jellemző képességek szintje és azok harmónikus funkciója adja végső sorban muzikalitásának fokát, mely nem más, mint tágabb értelemben vett tehetség.

Az 1966/67-es tanév kezdetén, intézményünkben már a gondolatok figyelembevételével vezettük be a felvételi vizsgákat. Képességvizsgálataink eredményéből és egy évig tartó előzetes megfigyeléseink tapasztalataiból állapítottuk meg a jelentkezők muzikalitásának fokát.

Felvetődik a kérdés, hogy miért vált szükségessé az előzetes tapasztalatok gyűjtése és a gyakorlatban miként lehet azt végrehajtani.

Hövendőkeink évekre visszanyúló lemorzsolódási aránya igen nagy volt. Rendszerint a 2. és a 3. év végén tömegesen hagyták el iskolánkat.

Tárvlati következménye az lett, hogy a felső és a továbbképzős évfolyamokat alig látogatta pár tanuló. Így képtelenek voltunk a tantervben jelzett célokat elérni. - Megjegyzem, hogy ez még ma is országos jelenség -

Az okokat keresve megállapítottuk azt is, hogy a felvett gyermekek adottságai és képességei kevésnek bizonyultak. Ezt pedig a meghallgatásokra, ill. az ott alkalmazott régebbi teszt-szerű vizsgálatok eredményeinek megbízhatatlanságára vezettük vissza. Szükségessé vált olyan megoldás keresése, amely mielőbb megnyugtató eredményekhez vezetett.

Ezt a célt szolgálta az az elhatározásom, hogy a felvételi kérdéscsoportok korszerűsítése mellett / a. a " Tehetségvizsgálatok " c. témakörben /, a meghallgatások időpontjai előtt egy éven keresztül, a kiselőképzőben, előképzőben és a zenei ált. iskolában a tanulókat rendszeresen figyelemmel tartjuk.

Az illetékes tanítók és tanárok, - készségnek megfelelően, - a gyermekek zenei tevékenységével és személyiségfejlődésével kapcsolatos tapasztalataikat feljegyezték és a bizottságok rendelkezésére bocsátották az 5 sz. ábrán bemutatott kérdőív segítségével. Vizsgálatainkat ilyen módon kiegészítve, megteremtettük annak egyik lehetőségét, hogy a felvételi vizsgálatokat vezető tanáraink döntései realitásabbakká, megbízhatóbbakká válhattak.

Vizsgálatunk helyességét 3 tanév beiskolázása és a felvett gyerekek tanulmányaival kapcsolatos tapasztalatok igazolják. / lásd a 6. és 7. számú ábrát. /

A muzikalitás öröklésének kérdéséről

A probléma vizsgálatánál Révész véleményéből indulunk ki, amely szerint, " a muzikalitás elsődleges, lényeges tulajdonság. Nem lehet kinevelni, csupán továbbfejleszténi " a muzikalitás a zenei tehetséggel megáldott ember szervezőtőnek valószülött, alapvető tulajdonsága és személyiségének jellemző ismertetője".¹

A megállapítás vitatható, mégis van igazságban. Scenshore pedig csupán gyűjtőnévként tekintette a muzikalitást, amely alatt az egyestől jelentős mértékben független képességeket értette. A fogalom kimerítő meghatározását a tesztekkel történő képességvizsgálatoktól várta.

A két kutató véleményét elemezve, a következőket tapasztalhatjuk. Révész, a " dupla vagy zenei " törvényt alkalmazta. Céljainak eléréséhez olyan teszteket használt, amelyek felépítését és tartalmát nem változtatta a vizsgált alanyok életkori sajátosságai szerint. Így kimutatta, hogy a hosszú ide óta zenét tanuló felnőtteknél, sok esetben gyengébb eredményt kapott, mint a zenét nem tanuló gyerekeknél. Ugyancsak nagy eltérést tapasztalt a rendszeres zeneoktatásban részesült fiatalok körében. - Pl. a budapesti Zeneelméleti Akadémián az 1930-as években végzett kísérleteinél, a női hallgatók közül egészen képtelenek voltak közepes nehézségű dallamot tisztán intonálni.

1. Révész: A muzikalitás vizsgálata Leipzig 1920.

5. sz. Ábra

Kérdőív a zeneiskolai felvételihez

- előzetes megfigyelések tapasztalatai -

Tanuló neve, ált.isk.oszt.: _____

Apja foglalkozása: _____

Anyja foglalkozása: _____

Hányan élnek együtt a családban: _____

Játszik-e valaki és milyen hangszereken a család tagjai közül? _____

.....

Felfogó képessége:

Érdeklődésének irányultsága:
/ kedvelt tantárgya /

Szorgalma:

Megatartása és szerepe az osztály közösségében:

.....

Ritmus érzéke: _____

Hallás érzéke: _____

Ének osztályzata: _____

Ált. tanulmányi eredménye: _____

Gyórháza, 1969.....hó.....n.

az osztályt tanító v. énektanár
novelő

6. sz. tábla

Kimutatás 3. tanév előképzés felvételteljesítés

Összetételről

	1966/67 tanév	1967/68 tanév	1968/69 tanév
Felvételeire jelentkezett	65 fő	100 fő	90 fő
Felvételt nyert	50 "	77 "	70 "
Hibaszítva	15 "	23 "	20 "
A felvételteljesítők közül előzetesen megfigyelt	42 "	100 "	50 "
Ebből felvételt nyert	35 "	83 "	46 "
Hibaszítva	7 "	17 "	4 "
A felvételteljesítők közül előzetesen nem ismert	23 "	100 "	40 "
Ebből felvételt nyert	15 "	65 "	24 "
Hibaszítva	8 "	35 "	16 "

A felvett tanulók megoszlása

Felvételt nyert	50 fő	100 fő	70 fő
Ebből előzetesen megfigyelt	35 "	70 "	46 "
Előzetesen nem ismert	15 "	30 "	24 "

Névess, ezzel azt kívánta kimutatni, hogy az eredmények nem a zene tanulásától függenek, hanem csak az egyes kiválasztott emberek veleszületett adottságaitól. Következésképpen, a zene csak az 5 számkra hozzáférhető. Az emberiség többi ill. nagyobb részét távol kell tartani a csodálatos művek megismerésétől és a zene művelésétől, mert arra ők ugyis képtelenek. Lényegileg Névesszel azonos álláspontot vallottak azok a kutatók is, akik teszt-vizsgálataikkal csak a képességek pillanatnyi helyzetének felmérésére törekedtek. A pontosságra való igyekezetük ellenére is, kísérleteik gyakran hiányosak voltak, mert főleg elemi jellegű kérdéseket és a feladatokat alkalmaztak. - Pl. Seashore és munkatársainak 6 tesztje és azok 25 " tehetségismertető " jegye közül, csupán 1 foglalkozott az emlékezet vizsgálatával. - Így érthető, hogy nem adhattak választ a tanulás, a gyakorlás, a nevelés és az általános szellemi fejlődés dinamikájának kérdéseire. Tehát kizárták az említett tényezők hatását és végső fokon ők is az öröklött adottságokra vezették vissza a muzikalitás kérdését.

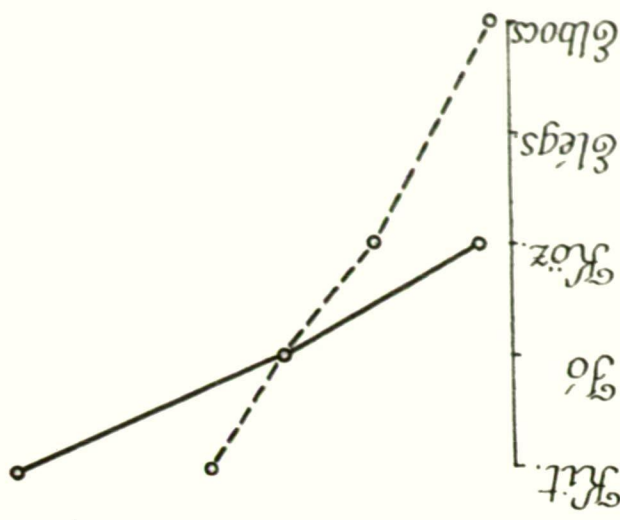
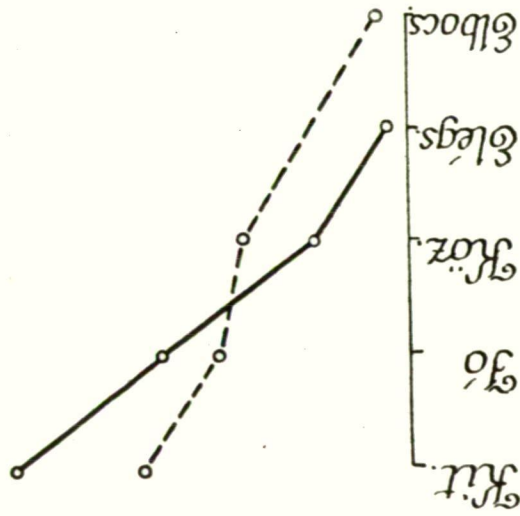
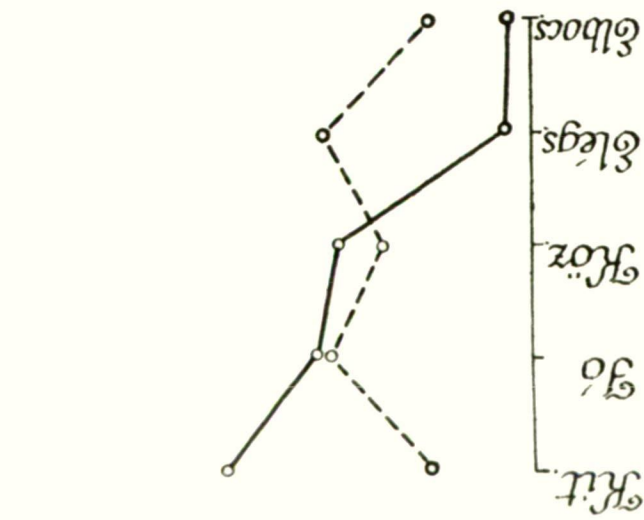
A marxista-leninista zenepszichológia bírálja az örökléssel kapcsolatos idealista elméleteket. Nem ismeri el a " veleszületett muzikalitás " -t. Véleménye, és ennek helyességét a gyakorlat is igazolja, - hogy születtessel csak hajlamokat hozhat a gyermek, melyeket neveléssel, gyakorlással képességekké fejleszthetünk. Hogy valakinek milyen a muzikalitása, az függ a veleszületett hajlamoktól és képességeinek szintjétől. A muzikalitás kialakulását

7. ábra. Az előzetes információ figyelembevételével, s a nélkül felvett előképzősök tanulmányi eredményeinek összehasonlítása

1966/67.

1967/68.

1968/69.

Jelzések: — = az előzetes információval rendelkezők közül
 1:1 - - - - - nem rendelkezők közül

a következő tényezők befolyásolják: az öröklött adottságok, a fejlesztési feltételek, a fejlesztés módszerei / öröklés, családi és társadalmi adottságok, oktatás módszere /.

Természetesen e három tényező együttes hatásfoka dönti el azt is, hogy a gyermek milyen színvonal elérésére lesz képes. A kialakult muzikalitás pedig a képességek komplexumaként, a személyiség pszichológiai jellemzőjévé válik.

A muzikalitás színhelye

Az eddigiekben a muzikalitást, mint összetett jelenséget vizsgáltuk. A kialakult következtetések többszöri megerősítése érdekében, az előbbiekben azaz a kérdéssel foglalkozunk, hogy megállapítható-e a muzikalitás színhelye?

Mielőtt a kísérletekről szólnánk, az összefüggések könnyebb áttekinthetése érdekében, röviden kitérek a hang fizikai sajátosságaira és a hallás fiziológiájának néhány problémájára.

A hang két csoportra osztható: süreire és zenei hangra.

A zenei hang tulajdonságai: 1 / magasság - rezgések frekvenciájától függ. Zeneileg észkelhető határok: $16 - \frac{20}{24}$ / sec. alsó és 20 ezer/sec. a felső.

2 / erősség - a lengések amplitudója, valamint a hangadó test és a fül közötti távolság határozza meg.

3 / hangszín - a hangadó test és ben-
nefoglalt rezonánstér rezgésképes-
ségétől / nagyság, alak, anyag, /
valamint a felhangoktól függ.

Az egyes hangérzések ekkor keletkeznek, ha megfelelő frekvenci-
ájú rezgés a fül hallójáratán és a dobhártyán keresztül a belső
fül idegvégződéseit ingerületbe hozza. A cochleában kéniai fo-
lyamat játszódik le, melynek következtében a hallópályák idegvég-
ződéseiben feszültség keletkezik. Az ingerület pedig a hallópályák
négy nevronsszakaszaán keresztül jut el az agyba.

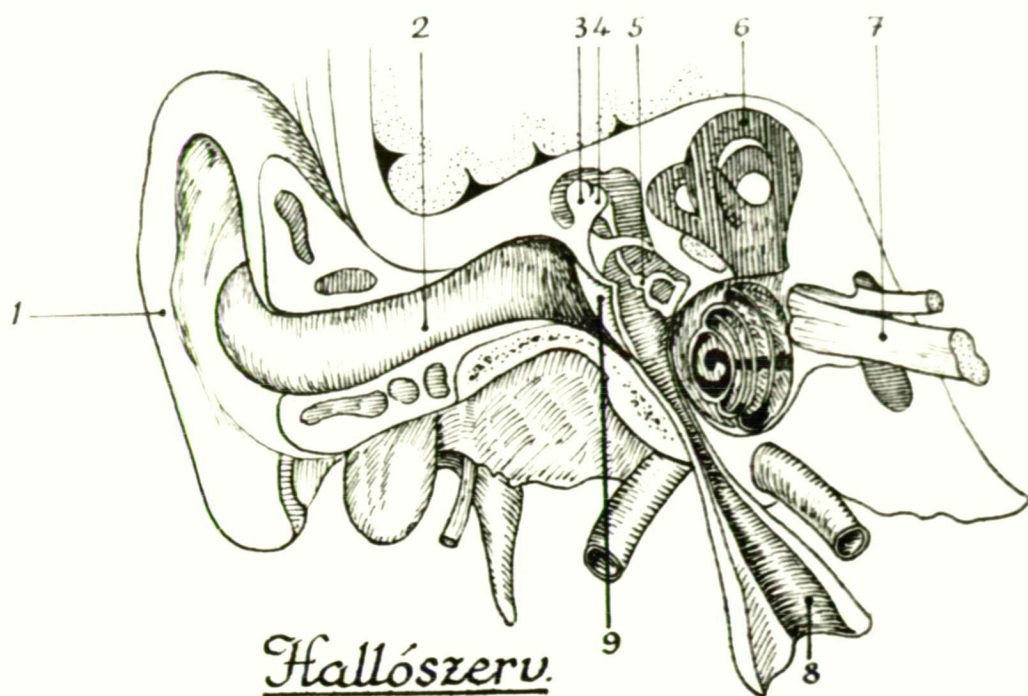
/ Nervus cochlearis, Corpus trapesoides, Corpus geniculatum és a
felső temporális tekervény szakasza . /

Az egyes hangmagasságok megkülönböztetése, az érzékhullámok ingerü-
letén alapul. Tehát a Corfi-féle sz. rv / 8. számú ábra / spirális
idegdúcokon és a nyúltvelőn keresztül az agyba vezetnek, ahol a
hallópálya halántéklebeny elcsődlogos hallókérgében vágódnak. Ez a
terület a Sylvius-árokban helyezkedik el. / 41. és 42-es area,
Brodmann féle mező 9. számú ábra /

A hallás folyamatában e terület aktivitásához az analízátorok és
a magasabb ideghüspontok csatlakoznak, melyek együtt alkotják a
zenei felfogóképességet.

Az a jelenség, hogy az egyes embereknél az agy sérülése követke-
ztében a felfogóképesség kiesik, e kutatókat arra a feltevésre kész-
tette, hogy a zenei képességek, a muzikalitás, dallandó hüsponttra
lokalizálható. A tünetet az orvosi diagnózis a m u z i á n a k
/ dallamalkotásnak / nevezi.

A fül metszete

Hallószerv.

1., fülkagyló

2., külső hallójárat

3., kalapács

4., üllő

5., kengyel

6., félkörös újárat

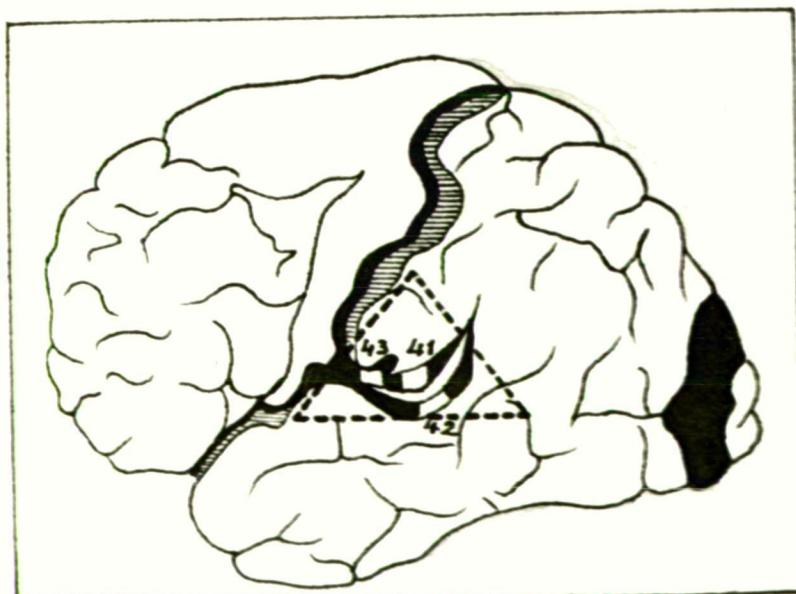
7., hallóidegek

8., Eustach-féle fülkürt

9., dobhártya

8. ábra.

A Brodman-féle mezők

9. ábra.

Es megnyilvánulhat motorikusan / visszaintenzifikálásra, reprodukálásra képtelen / és szenszorálisan / hangokat, ritmust, dallamot hiányosan, vagy nem érzékel, stb. / formában. A fogalommal már Révész-nél is találkozunk. Meghatározása a következő: "Amazidben szenved az az ember, aki a korábban meglévő zenei képességét elvesztette, úgy, hogy nem képes többé helyesen felfogni, vagy reprodukálni zenei hangokat és alakzatokat".¹

I.G. Edgern, pszicháter orvos, kísérletei alapján közölte azt a feltevést, hogy a muzikalitás a baloldali halántéklebeny első részére lokalizálható. Megfigyeléseinek és boncolásainak eredményeivel kimutatta, hogy pácienseinél teljes amúziát a bal halántéklebeny teljes és a jobb részleges rombolása okozta.

Dr. Marcus boncolásai is Edgern feltevést igazolták, amikor 15 eset közül 7-nél teljes, a többinél részleges baloldali rombolódást tapasztalt.

Kísérleteiből kitűnik, hogy az agykéreg hallómozgójának nagy jelentősége van ugyan a muzikalitás szempontjából, de szerepe nem egyedül döntő / vizsgált esetek kb 40 % szóródást mutatnak, így az eredmény megbízhatóan nem igazolja a feltevés helyességét /.

Mivel a muzikalitás létrejötté sokrétű folyamat, a vizsgálatoknál figyelembe kell venni az érzéki és az érzéki idegrendszer állapotát. El kell fogadni Pfeiffer következtetését, hogy "..... a zenei érzék összetett jellege folytán, sávarai az agykéreg különböző helyeiről származhatnak." ²

1. Révész: Bevezetés a zeneopszichológiában Bern 1964.

2. P. Michel: Zenei képességek, zenei készség c. művéből átvéve. Bp. 1964. Zenonkiadó

Es viszont azt jelenti, hogy egyelőre le kell mondani a kérdés megoldásáról, pontosabban arról az elképzelésről, hogy a zene-pszichológiai folyamatok lokalizálódása bizonyítást nyerjen. Helyette, a kutatások középpontjában az a feladat került, hogy érdembe kimutassák a kéregeknek együttműködését.

3./ Az általános és zenei képesség

Iskolánkban minden tanulmányi félévben egy nyilvános növendékhangversenyt tartunk. A felkészülés ideje alatt, / kb. 6 hét / elmélyült, komoly munka folyik. Egy-egy ilyen feladatmegoldás valamennyi növendékre vonatkozik. A győztes tanulók különböző nyilvános hangversenyeken képviselhetik iskolánkat.

A nevelés és oktatási szempontból alaposan megtervezett és levezetett felkészítő munka ellenére is azt tapasztaljuk, hogy az azonos hangszeren, osztályban és tanárnál dolgozó gyerekek eredményei között, lényeges eltérések adódnak. Ennek legfőbb oka, hogy képességeik szerint különböznek egymástól. Ennek érdekében, hogy az így jelentkező nagyobb intervallumokat a pedagógiai munkával lezáríthassuk, hangszeres tanárainknak ismerniük kell a tanulók képességeit.

A képesség kifejezést a mindennapi életben tág értelemben használjuk. Az u.n. képességpszichológia ezt a fogalmat erősen lejáratta. A képességek ennek a pszichológiának fegyvertárában gyakran arra szolgáltak, hogy megkerüljék a pszichikus folyamatok lefolyási törvényszerűségeinek feltárását.

/ Az egyik képes valamire, a másik nem, mályobben nem elemesték az okokat ./

Minden képesség, valamilyen tevékenységre való képesség. Tehát egy meghatározott képesség alkalmazását jelent egy bizonyos tevékenységre.

Paul Michel így határozta meg: " az ember mindenon a-
dottságait értjük képességei alatt, amelyek teljesítményei összes-
ségét lehetővé tesszik, amelyek révén elég t tud tenni a környezet
által, cselekvés szempontjából támasztott követelményeknek. " ¹

Tehát, a tevékenység alapja, egyben feltétele, az annak megfe-
lelő képesség. A képesség pedig tevékenységben alakul ki. Más-
szóval, Rubinstein szerint. : " A képességnek egyesítenie kell
magában azokat a pszichikus tulajdonságokat és feltételeket, a-
melyeket a belőle származó tevékenység jellege és a tevékenység
követelményei meghatároznak. " ²

A képességek kialakításának egyik feltétele az öröklött adottsá-
gok. A második feltételt a környezet képezi. Az emberek különböző
adottságokkal születnek, ezek a különbségek azonban nem olyan na-
gyok, mint azt a nativista és a konvergencia elméletek hirdették.
Az adottságok igen sokoldalunk, különböző irányban fejlődhetnek,
de csak előfeltételei a képességek kifejlődésének.

A képességek örökölhetőségének bizonyítására olyan családokat hoz-
nak fel, ahol több generáción át azonos irányú tehetségek egész
sora született, / pl. a Bach család /.

Elfelejtik azonban, hogy az ilyen családokban az apa nem csak meg-
határozott géneket ad át, hanem a gyermekek fejlődését is befo-
lyásolja / képességeivel, környezetével, lehetőségeikkel /.

1. Paul Michel: Zenei képesség, zenei készség Bp. 1964. Zenetudományi Kiadó

2. Rubinstein: Az általános pszichológia alapjai Bp. 1969.
Akadémiai Kiadó

Az öröklés egyik feltétele, de nem egyetlen függvénye a képesség kialakításának mert:

- 1./ az öröklött és a szerzett, szóttéphetetlen egységet alkot a személyiség konkrét sajátosságaiiban,
- 2./ nem a pszichikus képességek öröklődnek, hanem csak a képességek fejlődésének szervei előfeltételei, - ezek mint adottságok lehetővé teszik, de nem határozzák meg előre a tehetséget és fejlődésének lehetőségeit.

A képesség bonvolult integratív képződés, amely a feltételek egész sorát foglalja magában, valamint azokat a tulajdonságokat, amelyek csupán a meghatározott módon szervezett tevékenység folyamatában alakulnak ki.

A képességek fejlődésében lényeges szerepet játszik a képességek és készségek közötti sajátos dialektika / készségek elsajátítása feltételezi bizonyos képességek meglétét, egy meghatározott tevékenységre való képesség feltételezi a vele kapcsolatos készségeket /.

A hangszeres óra mint tényleges képzési folyamat, éppen abban különbözik az egyszerű gyakorlástól, hogy általa a készségeken és az ismereten keresztül alakulnak az új képességek is. A képesség a személyiségben több-kövésbé rögzítődik, de a tevékenység követelményéből ered, a zenei tevékenységre való képesség is magában a zenei tevékenységben alakul, olyan mértékben, ahogyan az ember elsajátítja, birtokába veszi a szükséges készségeket.

Ezért lényeges, hogy a hangszeres órán legalább jártassági szintig

ismerje meg a gyermek az új manipulációs anyagot.

A történelmi fejlődése során a képességek mindig új konkrét tartalomra tesznek szert. Ahogyan az emberiség megalkotta a kultúra új területeit, olyan mértékben alakultak és fejlődtek ki az új képességek és jutottak új konkrét tartalomhoz a régebbiek. A munkatevékenység kiszélesítésével az emberben új képességek is kialakultak. Az állandóan növekvő munkamegosztás, a tudományok és művészetek kibontakozása a képességek specializálódásához vezetett.

A zenei képességekről

Az idegrendszer és az agy strukturális adottságai, a zenei képességek kialakulása szempontjából igen jelentősek, mert feltételét képezik a zenével való eredményes foglalkozásnak. Ezzellett olyan tulajdonságokat értünk, amelyek szükségesek a zenei tevékenységhez, azaz magához a zenéléshez, a zeneszerzéshez vagy a zene teljes értékű művészi felfogásához.

Következésképpen a zenei tehetség tehát, a velenszületett adottságok és a személyiség fejlődésének eredménye.

A zenei képességek vizsgálatának elvi kérdéseiről.

A különböző zenei tevékenység feltételeit jelentő képességek konkrét vizsgálataival elsőként C. Stumpf foglalkozott. Stumpf és követőinek legfőbb hiányossága az volt, hogy az egyes képességeket teljesen különváltan vizsgálták. Lényeges fejlődés Paul Michel munkásságának köszönhető, aki a vizsgálati területeket a korszerű, általános lélektan szempontjainak figyelembevételével úgy alakí-

totta ki, hogy ezek összefüggnek, eredményeik egymásra utalnak és eg mást kiegészítik.

Helyek ezek a területek?

a./ Analizáló, - észlelő, érzékelő képességek./ hallás, dallam, hangszín, harmónia, ritmus, kisebb zenei egység /.

b./ Érzékelési képesség / zenei szöveg, tartalom /.

c./ Motorikus képesség / énekítés, ritmizálás, hangszereken való játék /.

d./ Általános szellemi képesség / képzelet és gondolkodás a zené-
be, a megértés és érzék minősége,
az alkotás, reprodukálás és él-
vezés szintje /.

A mai zenepedagógiai gyakorlat szempontjából ezt az elemzést tar-
tom jónak, azaz a kiegészítéssel, amelyet a zárójelben belüli
funkcionális területekkel jellemeztem.

A zenei képességek fejlesztésének jelentőségéről

A zenepedagógia azon szerencsés helyzetben van, hogy a zenei képes-
ségek bármely más képeségnél korábban jelentkezhetnek.

Időpontja az adottságoktól és a gyermeket körülvevő környezet mu-
sikális és általános szellemi fokától, azaz a környezeti hatások-
tól függ. Mivel a képességek konkrét tevékenységben alakulnak ki,
a tevékenység biztosításáért, a gyermek jövőjéért, felelősség ter-
heli a szülőket és az iskolát. Ennek tudatában felvetődik a kérdés:
melyek a szülők és melyek a pedagógusok legfontosabb teendői a
képességek kialakításának irányításában?

- A szülői ház

A szülők többsége már a terhesség időszakában szívesen tervezgeti beendő gyermeke jövőjét, képességeinek kialakítását. Mivel a tervek megvalósítását már a magzati kor fejlődési tényezői is befolyásolják, ezért szükségesnek tartjuk, hogy a szülők a nevelés folyamatában, később a bekapcsolódó pedagógusok is ismerjék az alábbiakban érintett néhány életteni problémát.

A fejlődés az egyének kialakulását egyszerre két vonalon érinti. Az egyik - az egyén fejlődése, a megtermékenyítéstől a halálig, amit ontogenesisnek nevezünk, a másik - annak a fajnak a fejlődése, melyhez az egyén tartozik, a phylogensis.

Az utóbbi lassú fejlődési folyamat, mely az egyedek, nemzedékek egymásután következő sorozatának egyéni fejlődése folyamán fellépő változásokból alakul ki. Az egyéni fejlődésben is törvényszerűen tükröződik a phylogensis, azaz az evolutio különböző fokozatán álló élőlények fejlődésének története.

Minden élőlény nemcsak egyéni életét, hanem fajának egyik egyedeként a faji életét is éli s mint ilyen is változik. Ez a változás azonban olyan lassú, hogy az egyén életében nem megfigyelhető. Az egyén változásai, amelyet a külső okok indítanak meg, a belső feltételeken át a faj tulajdonságaivá válhatnak, s így a faj evolutiojának okai lehetnek. A környezetből származó ingerek, mint külső ok, a szervezetben funkciót, esetleg annak megváltozását eredményezi és így befolyásolni fogja a formát illetőleg annak kialakulását.

Az ontogenesis nem változatlan ismétlése a fajok fejlődésének, mert az egyéni fejlődést befolyásoló tényezők rányomják bélyegüket a faj fejlődésére és azon változásokat hozzák létre.

A phylogenezist és az ontogenezist a szervezet a változó létfeltételekhez történő alkalmazkodásának lehet tekinteni. A fejlődés folyamán a sejtek potenciájuk minőségéből és mennyiségéből különböző képességeket vesztenek, ami által különböző potenciával rendelkező csoportokra, a csiralemeszerekre különülnek el.

Az egyes csiralemeszerekben belül is képesnek külön potenciájú sejt-csoportok, melyeket szervtelepeknek nevezünk. A csiralemeszek sejtjei eleinte ugyan azon csiralemeszen belül omnipotensek, vagyis ugyan azon csiralemes minden egyes sejtje mondason szerv felépítésében részt vehet, amely szervek ebből a csiralemesből keletkeznek. Az ektodermán minden egyes sejtje egyideig éppenugy szolgálhat valódi lemesz, mint epidermist. Később azonban a sejtcsoportok az ektodermán belül specializálódnak, egyesekből csak valódi lemesz, másokból csak epidermis fejlődik. Az az időpont, amelyben ez a specializálódás bekövetkezik, a determinációs időpont.

A szervek fejlődésében kétféle tényezőt kell szerepeltetni: az egyik a determinációs vagy meghatározó, a másik a realizációs, vagy kivitelező tényező. A determinációs tényezők azok a potenciák, melyek megakban a sejtben vannak.

- Itt jelentkezik az öröklött azikális adottságok problémája is. Ezek a potenciák szabják meg a sejt fejlődésének mértékét. Mivel azonban a sejtek pluripotensek, kell egy olyan tényező, amely meghatározza, hogy a sok potencia közül melyik fog szerephez jutni. Ez a tényező mint realizációs tényező, valamely potenciának a kiváltásában mint megindító inger hat. Ha ez hiányzik, úgy a szerv fejlődése abban marad.

Ilyen realizáció tényező a környezet, a levegő, a víz oxigén tartalma vagy táplálék stb. A fejlődés folyamata tehát a determináció és realizáció tényezők kölcsönös behatásának eredménye.

A megtermékenyített petesejtben az oxidációs folyamatok fokozódása, - a sejtosztások gyors egymásutánja, - csakhamar felhasználja a szikállományt úgy, hogy szükségessé válik valamely más táplálék forrás.

Ba az anyai szervezet lesz, mellyel a petesejt csakhamar kapcsolatot keres azáltal, hogy elvándorol a méhüregbe és ott a méhnyálkahártyába begyazódik, implantálódik. Ezen folyamattal kapcsolatban képződik ki az óbrány táplálék szerve, a méhlepény / placenta /.

A fejlődésnek megfelelően a lepény két részből áll, azaz a méhnyálkahártyájából alakul placenta maternából és a chorionfrondosumból kialakuló placenta foetalisból. A határ két része között nem éles, a magzati és anyai szövet egymással megkeveredve keveredésben van. A vér a lepényben az uteroplacentalis arteriákból jön, melyek a boholykötési üregbe ülnek. A chorionboholyok ereivel közvetlen összeköttetés nincs. A két vér tehát egymással sehol sem keveredik. Azon anyagok, melyek a lepényben az anyai vérben áramlanak, s a magzat táplálékát szolgálják csak úgy juthatnak el a magzat vérébe és ezáltal a magzat testébe, ha áthatóznak az intervillózus üregeket bélelő hárson, boholyháson, boholykötőszöveten a boholykapillárisok endothel rétegén. Az anyagnak az átvétele ezen szöveteken keresztül nem egyszerűfiltratio vagy osmosis, mert a boholyhárson aktív részt vesz bizonyos anyagok szétbonlásában és fel-

épitésében, és ezáltal olyan szerepet tölt be, mint a bélboholy hánya.

Az intervillózus üregekben keringő vér lassúsága lehetővé teszi,
hogy a boholyhámon keresztül az anyai vérbe lévő anyagok lehető-
leg minél nagyobb mértékben felszívódjanak.

A lépény működése igen sokoldalú:

1. A lépényen keresztül bonyolódik le a magzat anyagcsereje.
2. A lépény a magzat légzőszerve.
3. A lépényen keresztül a magzathál az anyába s onnan a mag-
zatba hormonok is átléphetnek.
4. A lépény ezenkívül rektára fontos anyagoknak elsősorban vi-
taminoknak.

Az a feltevés, hogy az anya foglalkozása közvetlen környezeti ha-
tást is gyakorolhat a magzat fejlődésére, anatómiaileg bizonyí-
tást nyert. A vizsgálatok kimutatták, hogy különböző fizikai és
szellemi munkánál a vér vegyi összetétele változik, így a boholy-
hámon át változó kémiai hatások érik a magzat vérkeringését.

A hatásoknak megfelelően alakul a magzati vérösszetétel. - Pl. Ha
a terhes anya intenzíven foglalkozik a zenével, vére a Brodmann
41-42-es mezők aktivizálásához működik. A boholyhámon átalakuló
hatásán keresztül a magzat vérkeringésében is hasonló hatást hoz létre.
Ezzel kémiai úton megteremtődik az öröklött zenei adottságok fej-
tődésének fejlődését szolgáló egyik motivációs lehetőség.

Születése után a gyerekek többsége már 2-3 éves korában reagál a
ritmusra, a dallamokra és egyesek még a hangszínekre is. A szülő
feladata, hogy játékokkal, ritmikus mozgások, zenehallgatás for-

májában foglalkozzon a gyermekkel. Ennek játékos módszerét, mindenkor az életkori sajátosságok figyelembevételével válassza meg. - Segítse az ovoda tervezett zenei nevelését és kellő időben, - 5-7 éves korban, vigye el zeneiskolai felvételre.

Az esetleges sikeres felvételi után, a hangszeres tanulmányokhoz pedig biztosítson a tárgyi feltételeket. Ellenőrizze, segítse rendszeresen a felkészülést. Tartson kapcsolatot a tanárral, gyermekének eredményeit realisan értékelje. Különösen a funkciók lerakásának, az alapvető motorikus készségek kialakításának időszakában, orientálja gyermekét a sok gyakorlásigényű és aránylag ekkor még kevés zenei élményt nyújtó munkára.

A zene taníttatásával elsődleges célja a gyermek általános műveltségének szélesítése legyen. A zenei pálya választása csak a pedagógusok véleményének meghallgatása után történjen. Ennek kikérése pedig a " rövid tanácsoknál " / 66évf. / már a 2. a " hosszú tanácsoknál " / 6 évf. / a. 4. osztályban kívánatos. Ezt követően minden évben ismételni kell. Így a gyermek munkáját összehangoltan célirányosság teheti az iskola és a szülői ház. Lélektani szempontból fontos, hogy a középfele képzés felvételének lehetőségét mindenkor feltételes módon tárgyalják a gyermekkel. Pályaválasztási irányultságot egy befolyásolják, hogy az esetleges sikertelen meghallgatás után, ne érje nagyobb " megpróbáltatás " és egyébirányu képeiségeinek megfelelően megtalálhassa más szakmai területen a teljesértékű emberérválás útját.

- Az Iskola

Intézményeink esztétikai nevelésének két átfogó feladata van,

" a gyermekeket képessé kell tennie a szépség felismerésére és élvezésére " ¹, valamint " a szépség alkotóivá kell tenni őket . " ²

Az a közismereti tárgyakat tanító nevelő jár el helyesen, amelyik biztosítja a zenei alapismeretek megszerzését. Időben felismeri a gyermekek zenei adottságait és orientálja őket zeneiskola felé.

A pozitív eredményel járó hangszeres felvételi út a gyermek további fejlődéséért főleg a szaktanárt terhelő felelősség.

Megjegyezni kívánom, hogy ez a felelősségtudat pedagógusaink körében közelről sem általános. Nevelőink szemlélőként a tananyagközpontság jellemzi. Csak kísérleteink során fogalmazódott meg nevelőtestületünkben is az a felfogás, hogy a pedagógus első és legfontosabb teendője növendékek személyiségjegyeinek megismerése. Ezen belül folyamatosan nyomon kell követnie tanítványainak képességfejlődését, ezt azt irányítani kell .

A megismerésre, az új növendékek esetében gyakorlatilag a teljes első félév rendelkezésre áll. Ezt követően kezd el a zenei képességek tudatos művelését, amely az alsófokú oktatásunkban 4, ill. 6 éven keresztül történik.

A munkához jó szakmai, pedagógiai, lélektani felkészültségre, következetességre, rendszerességre, céltudatosságra, munkaszeretetre és hivatástudatra van szükség. Ha ezen tulajdonságok bármelyike hiányos, vagy nincs jelen, a gyermek nevelése sem lehet harmonikus. Képességei minőségileg alacsonyabb szintűek, vagy szintén

1-2 Dr. Ágoston György: A nevelés elmélete I. Bp. 1962.

hiányosak lesznek.

Igazolásként, az analízáló és motorikus képességek kialakítása területén végzett egyik kísérletünk szolgáljon.

Kísérletünk célja annak megállapítása, hogy milyen hátrányt jelent a művészeti igényesség / szakmai felkészültség /, rendszeresség és következetesség hiánya a zeneirodalon tanításában.

A munkát 2 csoportban párhuzamosan végeztük.

Anyag: A motívum és periódus

Cél: A hallásutáni és kottaképről történő felismerés.

A fogalom értelmezése. Motívumok alkotása. / improvizációs képesség fejlesztése. /

Hindkét csoportnál 3 óra állt rendelkezésünkre. Ebből az "A" csoportnál 2 ismeretházló és 1 begyakorló, a "B" / kontrol / csoportnál 3 ismeretházló típusú órát tartottunk.

Míg az "A" csoportban logikailag jól felépített, élménynyújtó, korszerű audiovizuális eszközöket igénybevevő és művészeti igényes volt a munka, addig a "B" csoportban óravázlatok elvontan elméleti jellegűek és a zenei élményt, érzékelést mellőzők voltak.

Három óra elvégzése után felmérést végeztünk. A tanulóknak az alábbi 5 kérdésre kellett írásban választ, ill. megoldást adniuk.

a./ Mi a zenei motívum?

b./ Az adott zenei anyagban jelölj meg egy motívumot!

c./ Alkoss egy motívumot és írd le a következő sorba !

d./ Miből áll egy periódus?

e./ A harmadik sorba adott zenei anyagba jelöld meg egy periódust!

Az értékelésnél a pontos válaszok arányában adtam az 1-5 osztályzatot. Grafikonon bemutatva az eredmények a következők.

/ 10. ábra /

A "B" csoportban a képszerű észlelés és érzékelés lehetőségeit kevésbé biztosítottam, ezért a gyermekek sem nem oldotta meg a felismerési feladatot. Ez egyben azt is jelentette, hogy nem csak az analitikus és motorikus, hanem az emlékezői képesség fejlődése is hiányt szenvedett.

Ha a következő órán nem pótolta volna " kis áldozataimnál " az elmulasztottakat, akkor mind a hangszeres tanulásaik során, mind a zenehallgatásban, hátrányos helyzetbe kerülnek.

A vizsgálat értékei bizonyítják:

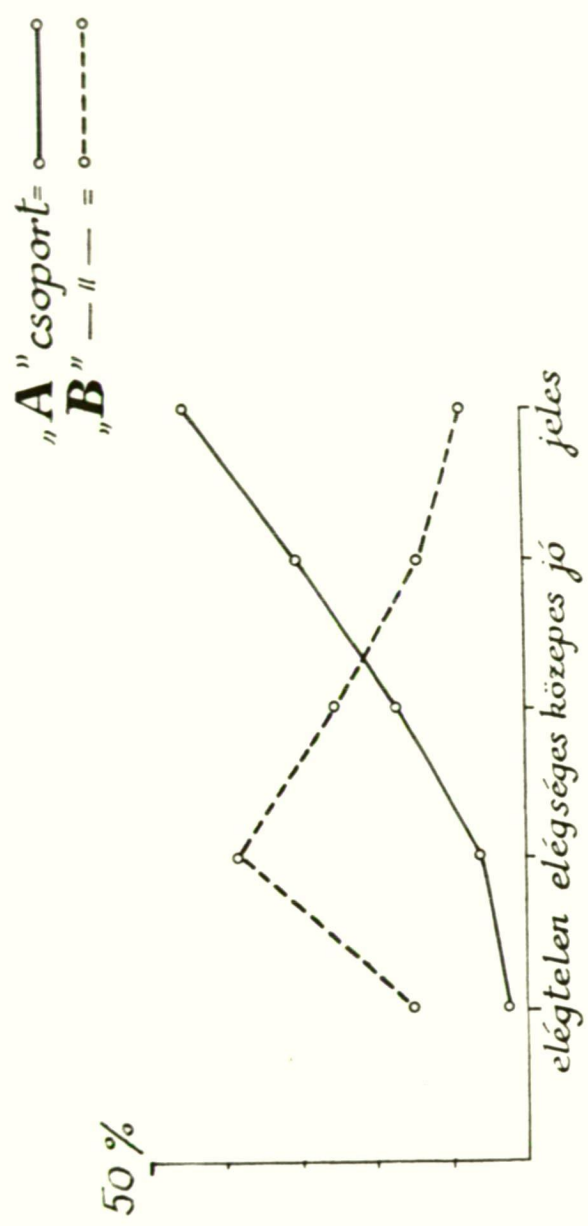
a./ egy-egy oktatói módszer beiktatása vagy elhagyása

/ audiovizuális szemléltetés /, pár tanítási óra leforgása alatt milyen előnyökkel, vagy hátrányokkal jár,

b./ a zenei foglalkozások hatékonysága is akkor eredményes, ha a tevékenységben a tanuló egész személyiségével vesz részt,

c./ az órákon érvényesülni kell a fokozatosság, rendszeresség, következetesség és a " zenevel zenedre nevelés " elvének,

10. ábra. Feneirodalmi órák kísérleteinek
eredményei.

3./ egyetlen óra sem nélkülözheti a módszeres felépítettséget és a művészeti igényességet,

6./ a zenei képességek fejlesztésének fő forrása a nevelők kezében van.

4. Az általános és a zenei tehetség

A tehetség története az emberreválás időszakáig nyúlik vissza. Együtt fejlődött az emberrel, mint kialakuló személyiségének megnyilvánulási formája, tartalma és sajátossága.

Őseink munkaeszközeit, fegyvereiket, ruháikat és barlangrajzaikon a képművészeti díszítéseket alkalmazták. Szaertörtéseiken pedig már a zenei tehetség különböző megnyilvánulási formájával találkozhatunk.

A munkamegosztás, majd később a kibontakozó tudományos élet, jelentős állomásaivá váltak a zenei és a szellemi képességek kialakulásának a tehetségek kibontakozásának.

A tehetségtudományok történetéből Terman és Freiman említik, akik a tehetséget meghatározó különböző tényezőket kutatták / öröklődés, faji sajátosságok, társadalmi környezet hatása /.

Vajon, helyes-e ez a gyakorlat? Mivel a muzikalitás néhány problémáját már tárgyaltam, így a válasz megadásához csak a tehetség fogalmával kell foglalkozni.

Amikor tehetséges gyerekekről beszélünk, a képességek magas szintjét értjük.

A nagy egyéniségek életrajzeit figyelmesen olvasva azt tapasztaljuk, hogy legtöbbjük sokoldalú képességekkel rendelkezett. Pl. Michelangelo festő, szobrász és gyógyító volt, Chopin pianista, komponista, zsinész és író. - A mindennapi életben őket tehetségeseknek mondják, amelyen főleg a speciális képességeik magas szintjét értik. Ezzel azonban a lélektan a tehetség alatt, az általános és speciális adottságok és képességek helyszóráját érti.

A tehetség nagy teljesítményekre való képesség de csak mások által létrehozott keretek között / reprodukál, olyan szintet ér el, amit mások is elérhetnek /. A lélektan viszont elvileg újat képes alkotni.

A tehetség a tevékenység előfeltétele és egyben eredménye is. Mivel minden tevékenység célirányos, a tehetség sem lehet valamilyen cél nélküli, szertünetes hajtóerő. A tevékenység orientációja, automatikusan meghatározza a tehetség specializációját.

Az általános tehetség és a speciális képességek

Meg kell különböztetni a tevékenység különböző fajtáira való speciális képességeket, és az általános képességet, amely lényegében a tanulásra és a munkára való képesség. Az általános képességet gyakran a tehetség terminussal jelölik.

Az általános és speciális tehetség kérdése igen vitatott.

Thorndike hajlamos arra, hogy a tehetséget a speciális képességek összességére vezesse vissza. Mások, / Spearman,

Stern, Pierson / elismerik az általános tehetséget, de szembesítik azt a speciális képességekkel. A tehetséget a központi idegrendszer speciális funkciójának tekintik, és így biológiailag rögzített tulajdonsággá változtatják.

Az egyén általános tehetsége bizonyos speciális képességeken belül mutathatik meg, a tehetség formáinak általánosabb feltételeivel áll összefüggésben. Csak az általános és speciális tulajdonságok egysége rajzoltatja meg az emberi tehetség valódi arculatát. Az általános tehetség tehát nem csupán feltétele, hanem eredménye is a személyiség sokoldalú fejlődésének.

Az ember képességei a valóságban mindig az általános és a speciális tulajdonságok egységében vannak adva. Egy meghatározott, speciális képesség meglehetősen irányítja a bolygót az ember általános tehetségére, de az általános tehetség meglehetősen nagyobb mértékben meg nyilvánul minden egyes speciális képesség jellegében. Van általános tehetség, világosan kifejezett, kiformálódott speciális képességek nélkül; és előfordulnak speciális képességek is, amelyeknek nem felel meg az általános tehetség / vannak emberek pl. akik virtuóz képességekkel rendelkeznek, de szellemi színvonaluk alacsony /.

Az egyik ember tehetsége éppen úgy különbözik a másik embertől, mint ahogyan életük is különbözik egymástól.

A speciális képességek fejlődése bonyolult folyamat. A zenei adottságok már korán megmutatkoznak.

/ Mózart esetében 3 éves korában /. A képzőművészetekben általában 14 év körül jelentkezik. / Michelangeló 13 éves, amikor tehetsége megmutatkozik.

A tehetség és a képesség szintje.

A tehetség problémája mindenekelőtt minőségi probléma. A képességek nemcsak minőségük és irányulásuk, de szintjük, mértékük szerint is különböznek egymástól. Egy és ugyanazon embernek különböző képességei lehetnek, amelyek közül az egyik jelentősebb, mint a másik.

A zenei tehetség kérdéséről

A zenei tehetségről beszélve, olyan tulajdonságokra és képességekre kell gondolnunk, amelyek jelenléte lehetővé teszi a zenevel való sikeres foglalkozást. E komplexum elemzésénél B.M. Tyeplov általánosabb és különösebb mozzanatokat emel ki.

Főbb szempontok: " ¹ a/ csak a zenei tevékenységhez szükséges képességek,

b/ a zenei és más tevékenységekhez egyaránt szükségesek,

2 a/ valamennyi zenei területhez szükségesek,

b/ csak egyes zenei ágakhoz nélkülözhetetlenek. " ¹

Paul Michel felosztása megegyezik Névész Gézával, amikor

produktív

reproduktív

aplikatív és

interpretatív felosztást javasol.

Hajjainkban e felsorolás szerint elcsúsz a gyakorlat is a zenei tehetséget.

A produktív alatt az alkotói képességet értjük. A reproduk-tív képességen pedig a leírt művet átélés nélkül, úgymond

"sterilen", a hűség pontosságával szolgáltatja meg a hang-szerjéteket, vagy dirigens. Az aplikatív tehetséggel rendelkező zenei képes mások gondolatát, módszereit elsajátítani, ér-telmesen alkalmazni és a szükséghez képest módosítani, "ün-negéből adni". Az interpretáló képesség kialakítása, a hangze-rek fiatalok nevelésének végső céljaként is ismerete.

Birtokában az ifjú művész úgy értelmezi, illetve adja elő mások kompozícióját, hogy abban az, "alkotó szándék mellett világosan az ő egyéni szemlélete, felfogása." ²

A zenei tehetségnek vannak olyan összetevői, amelyek egyformán szűke-^{sek a produktív és reproduk-tív-interpretációhoz.}

Ezek csoportját a pszicháterek az "Általános elemek" elneve-zéssel jelölték. Közülük több, más művész tevékenységénél is elem-ként jelentkezik. Pl. Rimszkij-Korszakovra jellemző volt a gazdag képzelőerő, megfigyelési képesség, jó memória, kitűnő látási és

szinképzetek és a valóság jelenségeire történő órszerű reagálás. Mindazon tulajdonságok előnyösen segítettek hangszerelési munkáját. Biztosították annak lehetőségét, hogy a szinfonikus zenekor hangszerait mestereink alkalmazva, gondos emlékeket kiváltó hangulati elemeket teremtsen. - Rimszkij-Korszakov tulajdonságai közül megtalálhatók Munkácsy Mihály esztétizmus-jegyeiben is. Látásélessége, témaválasztása, szinképlájának gazdagsága és kitűnő memóriája a tehetség ugyanazon elemeiből fakadtak, mint Rimszkij-Korszakovnál a hangszerelésé.

A kísérletek azt igazolják, hogy az eredményes zenei tehetségűnél mind a négy tehetségcsoport jelen van és egyaránt alkot.

A tehetségesség pedig szintén áll más-más arculatot, hogy az egyik vagy a másik fajta látása benne a vezető szerepet.

A muzikális és a tehetség fogalmak azonos tartalomra történő felcserélése helytelen. A két fogalom viszonyának lényege az, hogy a muzikálitás alatt a képes évek meghatározott magas szintjét, a tehetség alatt pedig az adottságok és képességek bármely szintjét érthetjük.

A tehetség a muzikálitás feltételként jelentkezik és egyben annak eredménye is. Mindkettő alapja, az általános és speciális fiziológiai és pszichikai adottság. Fejlődésük a környezettől, a neveléstől függ.

A tehetségvizsgálatokról

A művészetoktatásban a tehetségvizsgálatoknak a beiskolázás és a pedagógusok későbbi eredményes munkája miatt nagy jelentőségük

van. A vizsgálatokat elsősorban azoknál a jelentkezőknél alkal-
mazzuk, akik még nem részesültek előképzésben. A hangszeres
felvételeknél az előképzős ismeretekből indulunk ki és a muzi-
kalitás fokának, a képességek szintjének elemzése a feladat.

Annak ellenére, hogy a tehetségvizsgálat pozitív eredménye fő-
leg csak a tanulmányok elkezdésére jogosít, a gyermek jövője és
belső elvárásai szempontjából nagy jelentőséggel bír.

Jó módszerrel, alapos meghallgatást kell végezni ahhoz, hogy a
zömében 6-7 éves jelentkezőknél megnyugtatóan biztos képet kap-
junk az adottságokról. Mivel e kérdésben egységesen elfogadott
módszerről nem beszélhetünk, így azt tapasztaljuk, hogy minden
iskola Seashore és Révész hagyományos szempontjai alapján igyek-
szik több-kevesebb sikerrel megoldani feladatát.

E felvételi vizsgák legfőbb hiányosságai:

- a./ követelmények összeállításánál / ha egyáltalán
az előre megtörténik! / figyelmen kívül hagy-
ják az életkori sajátosságokat. Pl. azonos rit-
mikai, dallam, hangköz stb. feladatok elé állít-
ják a 7, 10 és 14 éven felülieket. Ugymond,
" őket bármely tanszakon, koruktól függetle-
nül, differenciáltság nélküli anyag várja ".
- b./ A teszt-szerű feladatok kizárják a megfigyelés
lehetőségét, így a bizottság a jelentkező ké-
pességeit egyszeri vizsgálatból állapítja meg.

- c./ A konkrét követelményeket nem minden esetben teljesítik az előzetesen oktatásban részesült és nem részesült gyerekek, valamint felnőttek számára.
- d./ A vizsgálati területet leszűkítik a dallam és ritmusérzékenység körére.
- e./ A válaszok értékelése viszonylagosan, labilis és túlsóttan szubjektív, ezért megbízhatatlan.

A tehetségvizsgálati kísérleteink

- A kísérlet célja:
1. A zeneiskolai tanulókpszichológusvizsgálatának első fázisát abban látjuk, hogy olyan szervezett, módszeres és korszerű tehetségvizsgálat kialakítására van szükség, amely a közepes képességű gyermekek sikeres neveléséhez elegendő, sokoldalú és megbízható ismereteket ad.
 2. Bredményként eszelkedjen azon tanulóink száma, akik minőségileg és mennyi eégileg egyaránt ologet tudnak tenni a mai tantervi követelményeknek.
 3. A lemorrszolódások csökkentése érdekében, a tapasztalatok már az első évben segítsék az oktatási folyamat kedvező módszereinek kiválasztását.

A kísérletet 143 szaka az 1967/68, 1968/69, és az 1969/70-es
tanévek beiskolázását szelte fel.

Az egyes vizsgálatok időtartama: 15-20 perc.

A levezető tanárok száma: 2-3 fő

Feladataik: 1./ A vizsgálatot vezető tanár a prózái és zenei
kérdések / 11.12-13. ábrák / feltevője.

A válaszokat pontozással értékelik.

2./ Az általános intelligenciát figyelő és szöveg-
gel értékelő / 14. ábra 4. rovatában /, va-
lamint az adminisztrációt / pontozás rögzí-
tését / végző nevelő. Ugyancsak ő nézi át és
értékeli a gyerekekről adott előzetes véleményét.
/ 5. sz. ábra /.

3./ Hangszeres felvételnél az érintett tanárok ve-
setője alkatilag / fuvósok, vonósok / vizsgál-
ja a gyermeket.

Véleményét szövegesen rögzíti / 14. ábra

5. rovatában . /

A kísérlet helyei: a./ Az orosházi Liszt Ferenc Zeneiskola

b./ a Szegedi Liszt Ferenc Zeneiskola

c./ a Tótkomlói Zeneiskola

d./ a Bottonyai Zeneiskola

A kísérletben bevett tanulók száma 400 fő volt. Ebből pozitív
olanként 200, kontrollként 200 gyermeket vizsgáltunk.

A kísérlet módszerei:

- 1./ Személyes meghallgatások
- 2./ Az eredmények rögzítése a felvételi lapon. / 14. ábra /
- 3./ Tanév kezdetén az előzetes vélemény / 5. ábra/ és a felvételi lap / 14. ábra / átadása a gyermek tanulmányait vezető nevelőnek, amelyeket a személyiséglaphoz csatol.
- 4./ Az első tanév végén a tanulmányi eredmények felmérése és összevetése.
- 5./ Évaőzben vezetett személyiséglap / 21. ábra / anyagának - mint tapasztalatoknak, intézkedéseknek és eredményeknek - értékelése.

A kísérletek elvi szempontjai:Scashore, Bévész, B.M. Tyeplov, Paul Michel és Dr. Szeghi Andre munkáit, valamint a gyakorlat hiányosságait figyelembe véve, kísérleteinket a következőképpen állítottam össze:

- 1./ A megbíszható értékelés érdekében, az anyagot világosan tagoljuk lineáris és vertikális területek szerint. A lineárison belül zenei hallás / magasság, dallam, harmónia, ritmus értékelése / minőségének mérése, a vertikálison belül pedig a receptív / zenei befogadás, értékelés / és reproductív / visszaintonálás, éneklés, játszás / reakciók elem-

zése történjen.

2./ Az alkalmazandó zenei anyag nehézségi fokát az életkori sajátosságok és az esetleges előképzettség figyelembevételével kell megállapítani. Ugyancsak a szempontok függvénye az egyes vizsgálati elemek mellőzése, vagy igénybevétele. A vizsgálati folyamat teljes komplexusában, három követelményszint kialakítása kívánatos: a/ az előképzésben jelentkezőknek / 7-8 évesek /, b/ előképzőt, vagy zenei ált. 2. osztályát végzett hangszeres tanulmányokra jelentkezőknek / 8-10 évesek / d/ előképző nélkül hangszerre, vagy magánénekre jelentkezőknek / 14 éven felüliek /.

3./ Az iskoláskorú jelentkező hozzá magával tanítójának, vagy énekesakos tanárának róla alkotott rövid véleményezését. / 5. sz. ábra /

4./ A vizsgálat folyamatában adjunk lehetőséget az előkészítőképesség és az általános műveltségi szint megnyilatkozására. Kíváncs, hogy a bizottság egyik tagja csak az esirányu reakciókat figyelje. Ugyancsak ő értékelje az előzetes tanítói véleményt. Tapasztalatainak jelentős szerepet juttassunk.

5./ A prózai kérdések mindenkor sztereotip válaszokat eredményezzenek.

6./ Az egyes vizsgálati területekre adott reakciókat, pontszámmal értékeljük, amelyet a felvételi lapra vezetünk / 14. ábra /. A lapot a tanév elkezdésekor a gyermek tanárának átadjuk.

A vizsgálat zenei anyaga, megfelelő csoportosításként

A rémai számok alatt a főbb területeket, ezen belül az "A", ill. "B" jelzés alatt pedig a receptív, ill. reprodukív tagoltság értendő.

I. A hang és hangmagasság érzékelvése

- A. 1./ Azonos, magasabb és mélyebb hangok felismerése.
2./ Ismert, vagy előre bemutatott dallamban, újrajátszás után az idegen hang - alacsony, magas - felismerése.
- B. 1./ A felvételihez mutasson be egy általa választott népdalt./ szöveg, szöveg. /
2./ Bemutatott motívum visszaismétlése. / dudolva, esetleg szöveg nélkül, v. absz. névvel-felneveltek! /

II. Dallamérzékelés

- a./ 1./ Tonális érzék vizsgálata. / bemutatott tonikán, ismétléskor az érzékelt dallam különbségének észlelése stb.. /
2./ Egyes hangok, hangsorok és regiszterek hatásának vizsgálata, / kellemes, kellemetlen ? /
- B. 1./ Egyes hangsorok reprodukálása. / pentaton, + chord, dur és moll /
2./ Zenei fantázia gazdagság vizsgálata. / zenei kérdés és felelet, játéka, motívum folytatása, adott versszakra énekeljen dallamot, stb... /

III. Harmóniaérzékenység

- A. 1/. Kellenes / konsonáns / és kelletlen / diszsonáns / hang-
sás érzékelési fokai
- 2./ Hangpárok, hangzatok és zárlatok azonoságának, vagy ellen-
tétességének felismerése.
- B. 1/. Hangpárok és háromhangzatok egyes hangjainak viszársának-
lése.
- 2./ Funkciók fűzésének intonálása alsó és felső szólammal, csak
az előképzésben részesült 14 éven felülieknek! Pl. T-D-T,
T-S-T, T-S-D-T, stb.

IV. Ritmusérzékenység

- A. 1/. A hosszú és rövid értékű hangok érzékelése.
- 2./ A bemutatott zenei anyagból ismerje fel a jellegzetes rit-
mikai elemeket, nevezze meg / nyújtott, szűk, szinkopa,
triola /.
- B. 1/. Kopogja vissza az "A"/2-ben felismert elemeket!
- 2./ Írja le a bemutatott zenei rész ritmusát, ossza be ütemek-
be és ritmusnevek hangoztatásával kopogja vissza.
/ terjedelme és a nehézségi fok, az elvi szempontban kifej-
tettek szerint állapítandó meg /

Alkalmazott zenei és prózai anyagok

- a./ Példák és kérdések az előképzés felvételéhez / 11. ábra /
- b./ Példák és kérdések az előképzést vagy a zenei ált. iskola 2.
osztályát elvégzett gyermekek hangszeres felvételéhez./ 12. ábra/

c./ Példák és kérdések a 14 éven felüliek zeneiskolai felvételéhez.

/ 13. ábra. /

Pontozási rendszer ismertetése

A revíziót biztosító 16 kérdésből, kísérleteinknél 10-10-et választottunk.

Az értékelés valamennyinél 3-2-1-0 ponttal történt.

A jó válaszra 3,

a közepesre, 2

a gyengére 1 pontot adtunk.

Ha nincs válasz nem adunk pontot, tehát " 0 " bejegyzés kerül a lap megfelelő rovatába. / 14. ábra /

Jelentős tényező a személyiség fejlődésének előbbi szakaszáról adott nevelői vélemény, / 5. ábra szerint / Összevontan, 0-4-2 pontszámmal került értékelésre, a 14. ábra, 2. rovatába.

Az általános intelligencia és a zenei memóriaérzékenység fokáról alkotott vélemény a 14. ábra, 4. sz. rovatába szöveggel rögzítették a tanárok.

A maximálisan elérhető pontszámok

a./ előképzés felvételi kérdéseire30
előzetes jellemzésre 6

Ö s s z e s e n t: 36

b./ hangszeres felvételi kérdéseire	30
előzetes jellemzésre	6

Ö s s z e s e n t: 36

c./ a 14-éven felüliek kérdéseire	30
---	----

Összevont értékelések

a./ előképzs és hangszeres felvételinél:

kitűnő	34-36	között
jó	26-34	között
közepes	18-26	között
gyenge	8-18	között
nem felelt meg	0-8	között

b./ a 14 éven felülieknél:

kitűnő	28-30	között
jó	20-28	között
közepes	12-20	között
gyenge	6-12	között
nem felelt meg	0-6	között

Alkalmazott pontozási lap / 14. sz. ábra szerint./

A vizsgálat leírása

Május hó végén a zeneiskola tanárai beiskolázás céljából felkeresik a műismereti tárgyakat tanító intézményeket.

Látogatásnak célja:

a./ Az érdeklődés felkeltése a zenei tanulmányok iránt.

/ Előnyös ha hangszerbemutatóval 1-2 rövid kis gyakor-
munkadarab megcsalaltatásával történik. Különösen jó
hatást vált ki, ha a hangszereket növendékeink, szó-
laltatják meg. /

b./ Az őket tanító nevelőt megkérjük, hogy az ő véleménye
szerint alkalmas tanulókat irányítsa a felvételiakra.

Egyben arra is kérjük, hogy a kérdőívet / 5. ábra /
töltsék ki.

Junius első napjaiban a gyermekek megjelennék a tehetségvizsgálaton.
Leadják a jelentkezési lapot és a kérdőívet. Ezután a vizsgálatot ve-
zető tanár a pszichés feszültség feloldása, valamint az otthoni kö-
rülmények és általános műveltségük megismerése érdekében, pár perces
beszélgetést folytat a gyerekekkel. Majd a zenei kérdések / 11-12-13
ábrák / anyaga szerint és az egyes válaszok pontosításos értékelése tör-
ténik. Hangszeres felvételinél a vizsgálat befejezésésként az alkati
adottságot ellenőrizi a tanszakvezető tanár.

Hírdések lesajlása után a bizottság egyik tagja megfigyeli az álta-
lános intelligenciára vonatkozó válaszokat és véleményét a 14. ábra
4. sz. rovatába röviden rögzíti. Értékeli a kérdőív anyagát és az
adott pontszámot a vizsgálati lap 2. sz. rovatába írja. Miután a gyer-
mek elhagyta a termet, összesített pontszámát a 3-as, a bizottság dön-
tését pedig a 6. sz. rovatba vesetik. Az igazgató és a bizottság vese-

tője a döntést aláírásával hitelesíti. Az eredményről a 15/b sz. ábrán bemutatott nyomtatványon értesítik a szülőt.

A kísérletek összevont értékelése

Az előképzésük körében, az évfolyam befejezésekor végeztünk ellenőrző felméréseket. Tanulmányi eredményeik a 16/a sz. ábra szerint alakultak.

Hangszeres tanulmányokra felvett gyermekek eredményeit a 16/b sz. grafikon, a felnőttekét pedig a 16/c sz. grafikon mutatja.

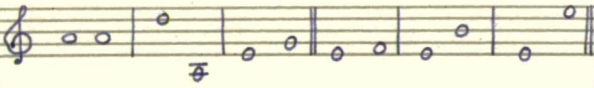
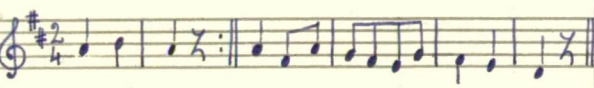
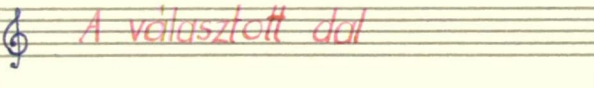

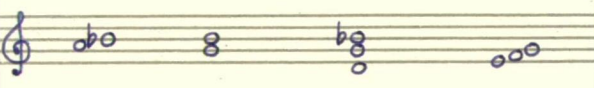
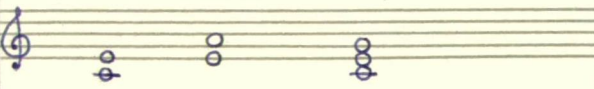
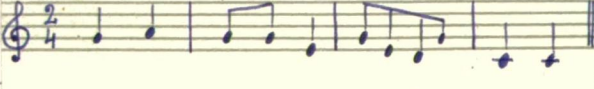
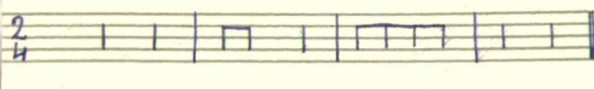
Kimaradási és eltanácsolási arányokat az 1966-ban felvettek 4. tanévénél elkezdésekor és 1969. szeptemberében mértük. A kísérleti anyaggal felvettek 8 %-a, a hagyományos módon felvetteknél pedig 22 %-a morzsolódott le. A tanulói személyiséglapok tartalmának elemzése pedig azt igazolta 20/a sz. ábra, hogy lényeges támpontot, segítséget jelentettek a gyermek megismerésében és tanulmányaik további segítésében. Megállapíthatjuk, hogy a módszeresen felépített - előzetes tapasztalatokat figyelembe vevő, a gyermekek életkori sajátosságaihoz és az adott körülményekhez alkalmazkodó - tehetségvizsgálatok, elérték céljukat. A kapott pszichogramok megbízható képet adtak a gyermekek képességszintjéről. Az analitikus és az összevont értékelések egyaránt segítettek nevelőinket abban, hogy tanulónként alakíthatták oktatási módszereiket.

Az elért tanulmányi eredmények és a csökkenő tendenciát mutató lemorzsolódási szám globálisan igazolja tevékenységünk helyességét.

I. Bevezető beszélgetés a gyermek izgalmanak feloldására.

Kérdések pl. - Melyik iskolába jársz? Mi a kedvelt tantárgyad? Szoktál-e olvasni? Melyik könyv tartalma tetszett legjobban? Mesélj róla. Szeretsz-e énekelni? Van-e otthon rádió, TV.? Hangszer? Ki muzsikál a családban? Milyen hangszereken szeretnél tanulni? - A kérdések irányadó jellegűek! A gyermektől és a helyi körülményektől függően alkalmazhatók, ill. elhagyhatók.

II. A meghallgatás levezetése

M. t.	Zenei anyag	Bemut. módja	Kérdések és feladatok
I.	A 1 	ének v. zongora	Azonos, vagy különböző hangok? Melyik melyebb, ill. magasabb?
	2 	zongora	Először hibátlanul, másodszor a piros hangjegyekkel mutatjuk be. A gyermek tapssal jelezze az idegen hangot.
	B 1 	ének	A felveteliző bemutatja az általa választott népdalt.
	2 	-"-	A motívumokat előbb meghallgatja, majd visszadudolja külön-külön és együtt.
II.	A 1 	zongora	Bemutatjuk az eredeti záróhanggal, majd annak a kvintjével.-melyik a befejezettebb?
	B 2 	ének	A gyermek fejezze be, ill. válaszoljon a zenei kérdésre.
III.	A 1 	zongora	Mondja meg, hogy az egyszerre megszólaltatott hangok kellemesen, vagy kellemetlenül hatottak-e rá.
	B 1 	-"-	Bemutatás után dudolja vissza az általa érzékelt hangokat.
IV.	A 1 	-"-	Ismeri-e a dallamot? Hol hallotta? Dudolja el./ A 1-B-2 felidézésével itt mérjük a z. memóriaérzékenységet/
	B 1 	taps	Tapsolja vissza a hallottakat. Hangoztassa ritm. névvel.

12. sz. ábra

I. Bevezető beszélgetés: az ábrán feltüntetett kérdések értelem szerinti alkalmazásával, ill. változtatásával.

II. A meghallgatás levezetése.

M	t.	Zenei anyag	Bemutat módja	Kérdések és feladatok
I.	A	1 <i>szimultán</i> <i>szukcesszív</i>	zon- gora	A megszólaltatott hangok dudolása.
	2	<i>m</i> <i>(*)</i>	zong- gora	Először ismert dal bemutatása hibátlanul. Másodszor a jelzett hangokkal. A tanuló mondja meg magasabb v. mélyebb hang hallott-e az eredeténél
	B	1 <i>sz</i>	ének	A felvételiző énekelje el lapról a dalt szolmizálva és abszolút nevekkal.
	2	<i>1</i> <i>2</i>	ének	A motivumokat a tanuló meghallgatja visszaéneкли szolmizálva előbb külön, majd együtt. Az első motivumot abszolút nevekkal is énekeltessek.
II.	A	1	zong- gora	A két megoldás közül a növendék döntse el melyik a befejezett.
	B	2 <i>dr m l l sz mr</i>	ének /du- dolva/	A táblára felírt dallamot a tanuló fejezze be írásban, majd énekelje el.
III.	A	1	zong- gora	Mondja meg a tanuló, hogy az egyszerre leütött hangok kellemesen, vagy kellemetlenül szóltak-e.
	B	1	zon- gora	Határozza meg a növendék, hány hangot hallott? Próbálja énekelni a hármashangzatok hangjait.
IV.	A	2 <i>Ti csak esztek... Ég a gyertya...</i>	ének	A bemutatott dalrészletekben milyen ritmuselemek találhatók?
	B	2 <i>tdblo. 1 d □ □ 1 2</i>	ének	Írja fel a tanuló a táblára a hallott dalrészletek ritmusát.

I. Bevezető beszélgetés a sz. ábrán feltüntetett kérdések értelem szerinti alkalmazásával, ill. változtatásával.

II. A meghallgatások levezetése

M. t.	Zenei anyag	Bemut. módja	Kérdések és feladatok
I.	A 1 <i>Szimultán Szukcesszív</i> 	zon- gora	Dudolja, vagy szolmizálja a hangokat, esetleg határozza meg, milyen hangközt hallott.
	2 	---	A dallamot bemutatjuk hibátlanul, majd a jelzett /piros/ hangokkal. Ismerje fel a változást, az eltérést jelezze.
	B 1 	ének	A felveteliző énekelje el az általa választott dalt szöveggel, esetleg szolmizálva.
	2 	zon- gora	Bemutatás után énekelje el a motívumokat dudolva, szolmizálva, esetleg abszolút nevekkel.
II.	A 1 	---	A két megoldás közül a jelentkező döntse el, hogy melyik a befejezett.
	B 2 	ének	Fejezze be a dallamot saját elgondolása szerint, dudolva vagy szolmizálva.
III.	A 2 	zon- gora	Határozza meg, hogy azonos vagy különböző harmóniákat hallott.
	B 1 	---	Énekelje dudolva, vagy szolmizálva a hallott hármashangzatokat.
IV.	A 2 <i>A választott dalának első sora</i> 	ének	Ismerje fel a dallamban található ritmuselemeket.
	B 2 	ének	Írja fel a táblára a hallott dal ritmusát, határozza meg az ütembeosztást.

14. ábra

A felvételi vizsgálatok pontozási lapja

A jelentkező neve: _____

Szüli-év-hó-nap : _____

Apja /gondv./neve: _____

Anyja neve : _____

Hely tanszakra

jelentkezik: _____

1. Pontozási értékelés				4. Általános intelligenciáról alkotott vélemény
Vizsg. terület.	Tanultság	Kérdések száma	Előrt pontszám	
I	A	1		
		2		
	B	1		
		2		
II	A	1		
		2		
	B	1		
		2		
III	A	1		
		2		
	B	1		
		2		
IV	A	1		
		2		
	B	1		
		2		
2. Előzetes vélemény értékelése				5. Vélemény a hangszer tanuláshoz szükséges alkati adottságról.
3. Összes pontszám				
6. A felvételi bizottság együttes értékelése.				
----- an megfelelő				
----- miatt alkalmatlan				

Igazgató döntése
/ megfelelőt aláírni /

felvételt nyert
hely hiánya miatt nem nyert felvételt
elbocsátva

----- 196- - - -hó- ón

A bizottság vezetője

Ph.

Igazgató

Alkalmazott zeneiskolai jelentkezési lap

A felvételi vizsga helye:.....
ideje:.....

ZENEISKOLAI JELENTKEZÉSI LAP

A jelentkező neve:
Születési helye: 19..... év hó-n.
Lakása: Tel. sz.
Melyik iskolába jár: Osztály:
Ált. tanulmányi eredménye: Magatartása:
Ha dolgozó, foglalkozása:
Munkahelye:
..... Tel. sz.
Szülőanyja leányneve:
Tanult-e zenét, mit:
Hol: Mikor:
Van-e hangszere, gyakorlási lehetősége:
Mely tanszakra jelentkezik:
Előképző után mely tanszakon kíván tanulni:
.....

.....
a jelentkező aláírása

A. Tű. 1051. r. sz. - 68 5 FNyV 14 9262
Látta: MM 1968. I. 2. - Nyomell. 1067

Felvételről értesítés

ÁLLAMI ZENEISKOLA

Postabélyegző kelte

Értesítés

Értesítem, a kedves Szülőt, hogynevű
gyermekének zenei képességét megvizsgáltuk és zene-tanulás megkezdésére alkalmasnak találtuk. Kérjük, hogy amennyiben gyermeke zenei képzését kívánja, szíveskedjék a zeneiskolai beíratáson megjelenni, ahol minden további felvilágosítást készséggel megadunk. A megjelenés beíratkozási kötelezettséggel nem jár.

A beíratás helye:

ideje: Júniusn délelőtt órakor

délután órakor

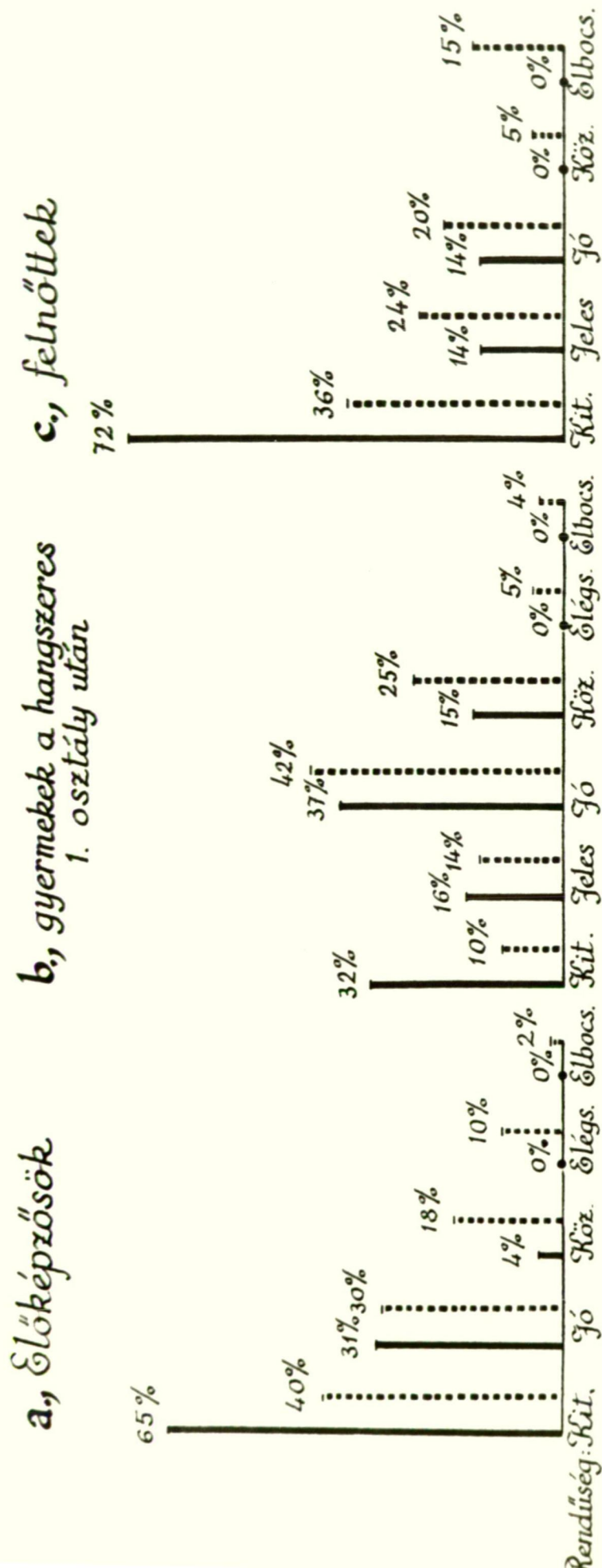
Beíratás esetén a tandíj első részletét Ft-ot be kell fizetni.

Kelt, 196..... évi hón.

.....
igazgató

A. T.Ü. 1062 r. sz. — Nyomell. 1071 — Látta: MM. 1963. 1. 2.
68-2., 763 Somogy m. Ny. 22 000

16. ábra. Érz 1968/69-es tehetségvizsgálati kísérletekbe bevont
növendékek évvégi tanulmányi eredményei

Felvezések:

- a kísérleti módszerrel felvettek (pozitív csoport)
- - - a hagyományos módon felvettek (kontroll csoport)

A zenei érzékek, mint a zenei tehetség egyik elemének fejlődéséről

E témakörben, - megfigyeléseim alapján - azon tényezőkről kívánok enlitést tenni, amelyek kedvezően befolyásolják a zenei tehetség egyik elemének, a zenei érzékek fejlődését.

Abból kiindulva, hogy a gyermek érzelmi élete az értelmi fejlődésének arányában tágul és mélyül el, a zenepedagógiának is ki kell alakítania a megfelelő fogalmakat és itéleteket ahhoz, hogy helyesen végezhesse esztétikai nevelését.

A kisgyermek viszonya az esztétikai értékhez, aktivitásban nyilvánul meg. Szemléletkialakításra nem képes. Inkább alkotni vágyik, / konstruktív játékok / mint nézni. De érzékeknek fejlődése megfigyelhető abban, hogy játékaiknak eszköze, vagy tárgyaként a " szebbet ", a kellemesebbet válassza.

A serdülő koru tanuló elsődlegesen az alkotás tartalmát veszi tudomásul. A formai szépség érzékelése ritkán tapasztalható náluk. A jelenség egyik fő oka, hogy az alapvető, speciális ismeretekkel még nem rendelkeznek. Így a 10-13 éves növendékek számánál, B.M. Tyeplov véleményét igazoltnak látom iskolánkban is, miszerint a bemutatott művekre aktív és helyes reakciót csak akkor adnak, ha " a zene tartalma érzelmeiből, indulatokból, hangulatból áll. " ¹

Figyelembevéve lelki fejlődésük sajátosságait, a zenei érzékük kialakulása az alábbi tényezőktől függ:

1. B.M. Tyeplov: A zenei képességek pszichológiája. Bp. 1964.

- a./ adottságoktól
- b./ nevelésük hatékonyságától
- c./ érdeklődési körük és tevékenységük irányultságától
- d./ a zeneművek hallgatásából kapott emocionális gazdagságtól és képszerű gondolkodásuk fokától.

Az érzékenység kialakulásában főleg az agynak van szerepe. Különösen a hallás és a zenei-mozgás központjainak. Természetesen meg kell említeni az egész szervezet fiziológiai állapotát is, mely később a hangszeres funkciók alapjait hivatott szolgálni. A csaláiban meglévő adottságokról mindaddig nem tudhatunk, míg azok konkrét zenei működésében meg nem nyilvánulhatnak. A gyermekek többsége, "általános" zenei adottságokkal születik.

Ezalatt azt érthetjük, hogy egyszerűbb dalokat tisztán énekelnek, a zene ütemére táncolnak, és könnyebb művek befogadására, értékre képesek. Akkor beszélhetünk átlagosnál nagyobb, vagy korához viszonyítva kiváló képességű tanulóról, ha a rá gyakorolt zenei hatások / család, ovoda, iskola / eredményeként a képességei viszonylag gyorsan fejlődnek.

Mivel a felvételi vizsgákon igen ritka a kiválónak ígérkező gyermek, ezért helyes az a gyakorlat, hogy az előképzőben és a hangszeres 1. osztály első félévében, minden növendékünket általános zenei adottságúnak tekintünk. Így valamennyinek maximális lehetőséget adhatunk a kibontakozására.

A nevelési tényezők közül legfontosabbak;

- a./ a tanár felkészültsége
- b./ a tanulandó anyag helyes kiválasztása
- c./ az oktatási folyamat időszerei
- d./ otthoni környezet hatása
- e./ a háziismereti iskola tantestületének

beszélés a gyermek szociális tanulmányaihoz.

Ezek együttes, pozitív hatás hatásában befolyásolja a hang-
szer tanulást és az érdeklődési kör, valamint a továbbtanulási
irányultságot. Negatív hatás esetében a tanuló abbahagyja so-
ciális tanulmányait.

Az országos viszonylatban vizsgálva lemorcosodás okai között ott
találjuk az érdeklődés és a továbbtanulási tudatos pedagógiai i-
rányítás hiányát. Ugyanis az a tanuló, aki csak szülőinek
kivánságára kezdett tanulni és a továbbtanulásban nem segí-
tette a szülői ház, valamint tanárának nem sikerült vele megse-
rettetni a szót, 2-3 éves tanulmány után lemorcosodik.

Hogyan lényeges, hogy az elsőbb évfolyamokban elsőrendű feladat-
nak tekintett pedagógusaink " a szociális megsemmisítését ".

Ezek érdekében nélkülözhetetlen a gyermek szociális életének is-
merete, képességeihez való alkalmazkodás - bizonyos fokig!-,
jól szervezett, értelemre és érzelmre egyformán ható, szociális
szociális nevelő órák tartása. Nem szabad elhanyagolni érdeklődési
körök irányítását. Arra kell törekedni, hogy minden alkalommal
megfelelő értelemre és érzelmre ráhatással, valamint újonnan tanult
" megismerés " jártassági szintjével tájékozódjanak, hogy hitelesítő
motivációk alapot kapjanak a további tanuláshoz.

A művészet csodálatos hatását pedagógusainknak a teljes személyiség kialakításának szolgálatába kell állítaniuk. Csak így tarthatjuk meg növendékeinket a zeneiskolában, csak így érthetjük el oktatásunk célját.

Hangszerekes órák az érzelmi és értelmi nevelés alapja a jól előkészített és igényes tanári bemutatás / a tanítandó műhöz fűzött magyarázat, lejátszás vagy éneklés /. Ez az emocionális és a logikai ráhatás az óra sikerét jelenti.

A csoportos oktatás tárgyakkal pedig kellő gondot kell fordítani a zenehallgatások megszervezésére / lemez, magnetofon, TV, rádió és élőzenei hangversenyek /. Ezeket az alkalmakat céltudatosan kell felhasználni az érzelmi és értelmi nevelés egy-egy érdekében. Ha az óra keretében történik a zenehallgatás, a tárgyi cél mellett szerepelni kell az alkalmazható, "nevelési" célnak is. Lényeges szempont az is, hogy tanáraink a zenehallgatás megszerettetésében ne csak az oktatás rész, vagy végeredményét lássák, hanem annak segítő eszközét is.

Ugyanis a zenehallgatás nyújtotta gazdag élmények, kedvesen befolyásolják a tanulmányokat, ezen belül az érdeklődési kör és a tevékenységi formák alakulását.

A zenei tehetség és az általános értelmi tevékenység közötti kapcsolatok iskolai tapasztalatairól

A közismereti tárgyakat tanító iskolák osztályozó értékesítőin, a normál osztályokban dolgozó pedagógusok gyakran há-

gostatják, hogy a szakosított zenei osztályokban tanító kollégáknak könnyű dolguk van.

Válogatott képességű gyerekekkel, kevesebb munkabefektetéssel, nagyobb eredményt érnek el.

A munkabefektetéssel kapcsolatosan annyit kívánok megjegyezni, hogy az általánosan jobb képességű osztály nevelése éppen úgy megköveteli az elsősülte felkészülést, módszeres órák tartását, mint a gyengébb képességű, - ha nem jobban!

A nagyobb eredmények felmutatása, tény. Azonban nem szabad elfelejteni, hogy az általános és speciális képességeik kölcsönhatása, fejlődésük dinamikájában is folyamatos. Ezért a jelenléte a normál és hangszeres tanulmányokban kifejtett munka egy-egyének természetesen következményeként kell tekinteni. Tehát alaposan kell tanítani mind a közszereti, mind a zenei tárgyakat oktató pedagógusnak. - Hogy mit eredményez ez a harmónikus pedagógiai törekvés, erre legyen példa a 3. sz. általános iskola 4/a zenei és 4/b normál osztályok 1968/69-es tanévégi eredményeinek összehasonlítása.

A 4/a oszt. ált. tanulmányi eredménye: 4,2

A 4/b : 3,5

A zenei osztály növendékei valamennyien a zeneiskolában hangszeres oktatásban vesznek részt, hol az alábbi eredményeket érték el:

zeneiskolai hangszeres átlag: 4,1

ált. iskolai átlag : 4,2

Növekedéstől: - a 4/a és 4/b osztályok eredményének összehasonlításában kitűnik, hogy a 4/a 0,7-el jobb szintet ért el.

Mikor az általános és speciális képességek harmonikus funkciói mellett, olyan személyiségjegyek is hozzájárultak, mint a szorgalom / 0,6-el jobb /

és magatartás / 0,4-el magasabb, A 4/a jobb átlagát együttesen, az adottságok és a lelkiismeretes nevelő munka eredményezték.

- a művészeti, hangszeres átlag 0,1 -el gyengébb az ált. iskoláinál.

A témakör befejezeként, -mint az esetleges további vizsgálatok egyik érdekessége igazolható terület - említésre méltó az a jelenség, hogy a tanoktatásban kapott esztétikai nevelés eredménye, ahogyan tükröződik a lelkismereti iskolák gyakorlati foglalkozásaiban.

Pé. Míg a 4/b osztály tanulói a szereplési munkák iránt mutatnak nagyobb érdeklődést, addig a 4/a osztály növendékei a finomabb manifesztációs és esztétikai érzéket igénylő papírmunkákban jeleskednek / tartalom, forma és esztétikum /.

5./ A szociális viszonyok történetéről és a vele foglalkozó tudományokról

A szociális viszony az elmúlt évszázadok egyik legtöbbet kutatott és vitatott kérdése. Ős az, hogy az ember nem képe magát objektívként átélni és a társadalomban pedig, mint szubjektív van jelen. A valóság jelenségeit és összetett hatásait, nehezen tudja tárgyilagosan értékelni. A társadalom számára nem maradhatott később a szociális viszony feltárásának problémája. Az emberiség történetének kieselkedő gondolkodói, már rég rájöttek arra, hogy az ember az egyes lelki funkciók alapján, nem lehet megismerni. Ezért, különböző korszakban, a társadalom emberképepontosságától és a tudomány fejlettségétől függően, másként értelmezték a szociális viszonyt.

A "szociális viszony" szó először az etruszkoknál található, hol a szinész aláírást, majd később, az alakítandó szerepét jelentette. A Rómaiak "persóna" kifejezést használták a fogalomra.

Arisztotelész és Hippokratész a szociális viszonyt, valamilyen "Önmagát élő" -nek képzelték.

Hippokratész az érzelme és a vérmeleglet alapján osztályozta az embereket. Lényegében nem tett mást, mint az évszázadok tapasztalatait rendszerezte.

Arisztotelész etikai tulajdonságok alapján próbálta megközelíteni a kérdést. Később Kant hozta létre elsőként a szociális viszonyt, felvázolva antropológiáját. A XX. sz-ban már többféle irányzat alakult ki.

Közülük jelentősek a dinamikusok, a statikusok és a personalisták.

A statikus irányzatok / Kretschmer, Lombroso, Klages, Jung /

elsősorban az külsőleges jelek és tulajdonságok szerint csoportosították az embereket.

A dinamikus irányzat követői / Freud, Adler Szondi / a mély és a szexuál lélektan képviselői. A hatalomra, a vezetésre torneltságot és a szexuális érzéseket, valamint a " tengelypárt " tekintették a személyiség fejlődésének alapjaként.

A statikusok és dinamikusok legfőbb hibája az, hogy szinte a személyiség teljes egészét örökítettnek, változhatatlannak fogták fel.

A perszonalisták / Stern és Schneller / jutottak legközelebb a mai felfogáshoz akkor, amikor azt állították, hogy az ember a személyiség kialakulásának feltételeivel születik. A feltételek a születésnél latens állapotban vannak. Később, csak a környezet aktivizáló hatására indulnak bizonyos fejlődésnek.

A korszaki személyiségfelfogás alapját, a Pavlov-i idegrendszeren eredményei szolgáltatták. Világosan bizonyítást nyert, hogy az öröklött adottságok léteznek és már embrionális kortól kezdve fejlődőképesek.

Az ingergazdag környezet hatására belőlük folyamatosan kialakulnak a lelki folyamatok és a tulajdonságok.

Az eddigiekből kitűnik, hogy a személyiség tudományos értelmezése mindig attól függött, hogy egyes körökben és társadalmakban mi volt a vélemény az adottságokról és a képességekről.

A személyiséssel foglalkozó tudományokról

Először is meg kell állapítani, hogy a személyiség-elmélet csak

számos tudományterület együttműködésével jühetett létre.

Ez a koncentrált tevékenység a tudományos gondolkodás eredményeként fejlődhetett ki.

A személyiség társfejlődési és öröklési kérdéseivel a b i o - l ó g i a foglalkozik.

A t ö r t é n e l m i m a t e r i a l i s m u s az embert mint a társadalom fejlődés eredményét vizsgálja. A s z o c i á l - p s z i c h o l ó g i a a közösségben élő és tevékenykedő emberek egymásra hatásait vizsgálja. Az e t i k a a személyiséget, mint az adott kor társadalmi, együttélési módjainak meggyőződésnek hordozóját mutatja.

A p s z i c h o l ó g i a, a személyiség pszichikus funkcióit, szerkesztét, fejlődésének feltételeit és mozgástörvényeit vizsgálja. A k i b e r n e t i k a, mint az egyik legújabb tudomány, szintén érdeklődéssel fordul a személyiség felé. A személyiséget úgy fogja fel, mint az önmagát legtökéletesebben irányító rendszert.

A személyiség pszichológiai értelmezésének néhány jellemzője

A személyiségfejlődés feltételeiről és törvényszerű mozgás folyamatáról

A személyiség filogenetikus fejlődése kb. 1 millió évre tekinthet vissza, amelyet a szubhumán szakasz természetfölénye előzött meg. / kb. 20 millió év /

As állandóan változó környezet tette lehetővé és szükségessé a pszichikus fejlődését. Évesretek folyamán, a tevékenység biológiai formációkban való rugálódás alakította ki az adottságokat. Ezek, mint funkciók, öröklés útján jelentkezték az újabb generációkban.

Nagysati korban a fejlődés, az öröklött biológiai program szerint történik, bár környezeti hatások is felvételt nyernek a funkciórendszerbe.

A születés után fokozatosan előtérbe kerülnek és dominálnak a környezeti hatások.

Az egyedi fejlődés tényezőit összevetve, az alábbi sorrendet állíthatjuk fel:

- a./ öröklött adottságok / anatómiai-fiziológiai szerkezet /
- b./ környezeti hatások / természeti, társadalmi/
- c./ a társadalmi határendszerek szervezottsége: a nevelés folyamata.

A személyiség fejlődésének törvényszerűségeit vizsgálva, elsőként tapasztaljuk, hogy az adottságok áttételen keresztül érvényesültek. A pszichikus folyamatban az ingerek személyiségünkön átsűrűsnek, s így jön létre a reakció, ill. a tevékenység. A komplex rendszerben, állandó változás van. A dialektika törvénycét igazolva, a régi tartalmakra épülve, létrejön egy új, magasabbrendű folyamat feltétele.

6./ A pszichikus folyamatok és tulajdonságok néhány összehasonlítása a zenei nevelés gyakorlatában

a./ A környezet hatására az öröklött adottságok működésbe lépnek. A külső és belső hatások együttes tevékenységként, az idegrendszer beiktatásával, létrejönnek az egyes lelki folyamatok / 9 /
és az elszigeteltség csak az 1-2 éves korban tapasztalható.

b./ Kb. 3 éves korban a funkciók olajnak az integrálódás szintjéig, amikor képessé válnak arra, hogy a személyiség tulajdonságaiivá szerveződjenek.

A folyamatok, kapcsolódva feltételezik egymást, s egyben egymás következményei is.
/ 17. ábra /.

Hegjegyezzük, hogy nemcsak az egymás mellett feltüntetett folyamatok esetében jöhet létre kapcsolat, hanem a 9 jelenség teljes sorában is.

Erre, szemléltető példaként, ragadjuk ki a zeneoktatásban legjobban igényelt két lelki folyamatot, a gondolkodást és érzelmi somatikus rajzát. / 18. és 19. ábra /.

A folyamatok ismerete segítheti az órák hatásfokának növelését.

A jól szervezett óra hatásrendszere, képes a személyiség nyugalomának megbontására, újabb, magasabbrendű pszichikus folyamatok kiváltására. A hatások főleg emocionális és logikai síkon érik a gyermeket.

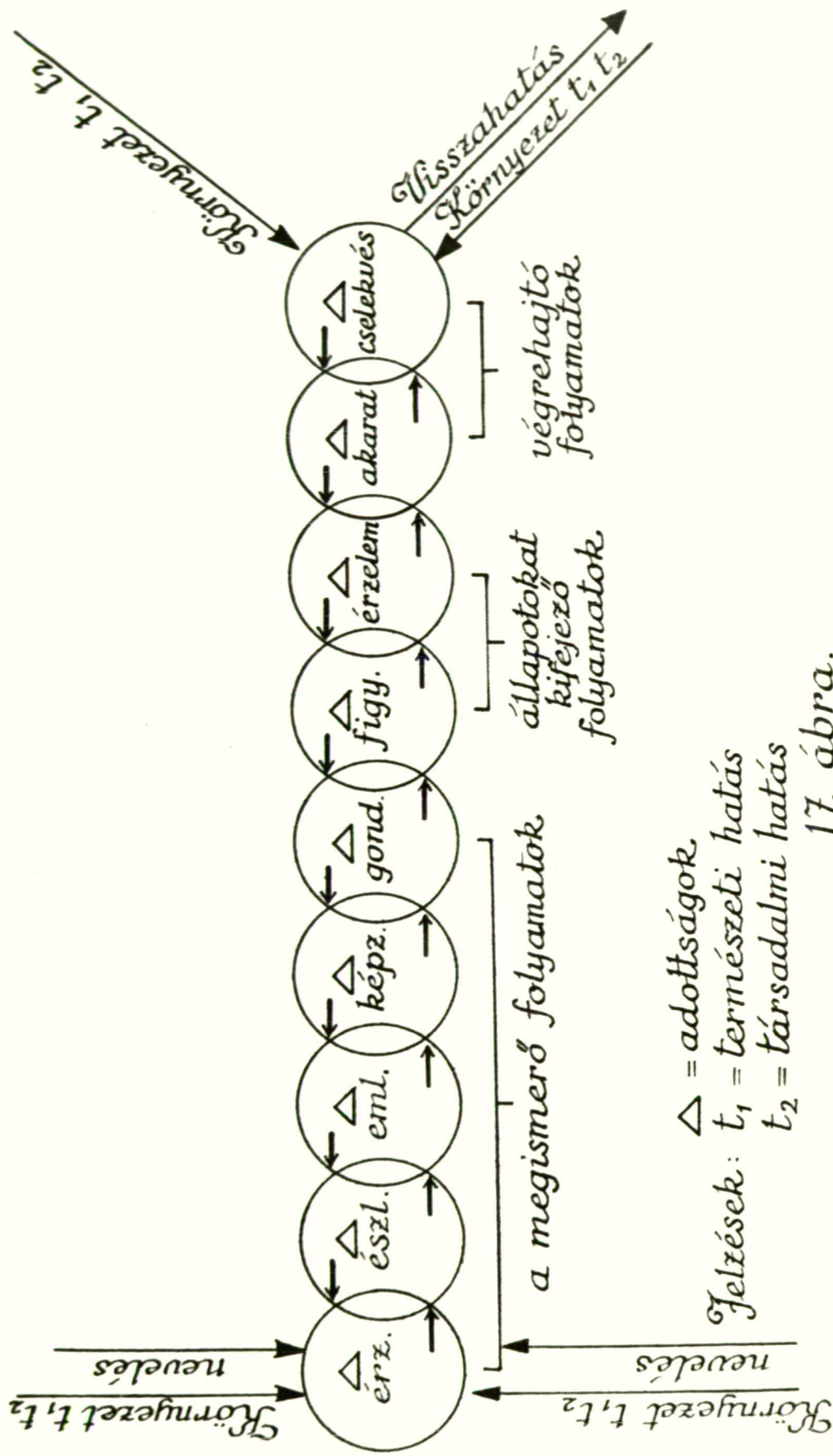
Ezért nem lehet eleget hangsúlyozni, hogy rendkívüli jelentősége van az értelmileg röviden, de jól előkészített misikális bemutatásnak. Ugyanis az emocionális és logikai ráhatás minőségétől, valamint szinkronjától függ az óra harmadik momentumának és az otthoni gyakorlásnak eredményessége. Megjegyzem, hogy hangszeres nevelésünkben az oktatási folyamat hatásfokának reális értékelésénél e négy fázist együtt kell vizsgálni/.

A harmadik momentum esetében a mozgási, manuális jellegű elemek / funkció / megértésére és kivitelezésére kell gondolni. A gyermek játékát már órán jártassági szintig kell emelni ahhoz, hogy a kapott egyéb motivációk segítségével, az otthoni gyakorlása sikeres legyen.

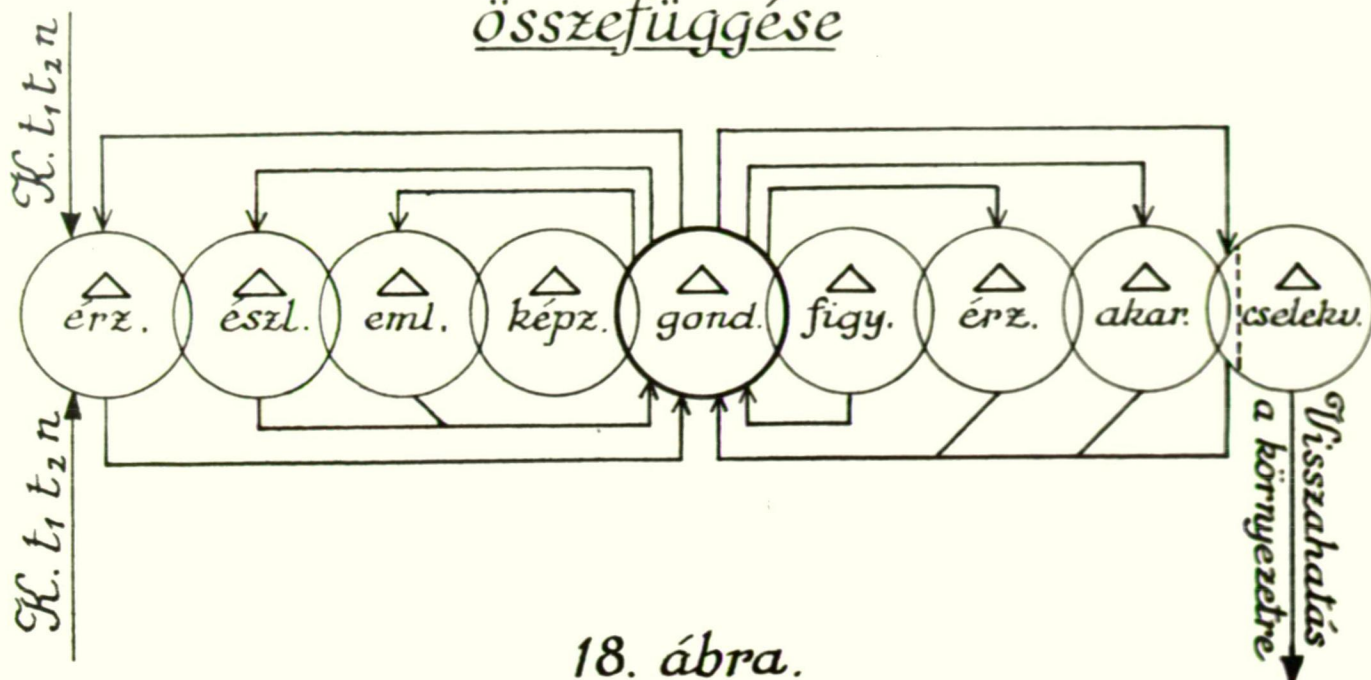
Tehát az oktatás hatékonyságának tudatos megszervezésével a gyermek haladása egyenletessé, ambíciója maradandóvá válhat. Segítségével főleg a kritikus első 3 év időszakában megtarthatjuk a növendékeket a zeneiskola számára. Ugyanis a 4. évfolyamtól kezdődően már elérik azt a játékszintet, amikor belső érzéseik, gondolataik kifejező eszközévé válhat játékuk.

Igy a zeneben, mint "jelrendszerben" érzelmi és értelmi életük belső "én"-je megszólalhat. Először ezen a fokon tud zenei nevelésünk "beteljesedett" sikerélményt adni a gyermek számára. Növendékeink megérik a beethoveni gondolat realizációját miszerint, a zene ott kezdődik, ahol a szó hatalma

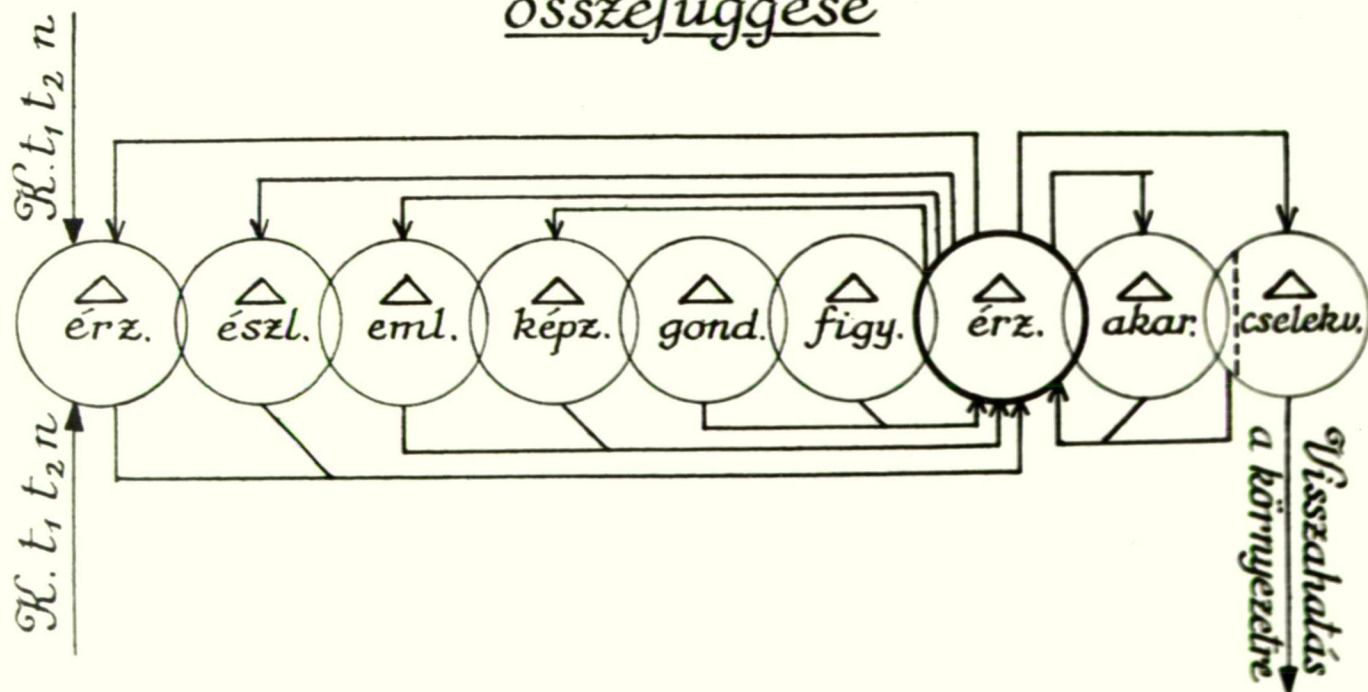
A lelki folyamatok összefüggésének sematikus kivetítése

A gondolkodás és a többi lelki folyamat összefüggése

Az érzelem és a többi lelki folyamat összefüggése

végező.

A szociális nevelés szempontjából, a magasabb rendű integrációk közül, a képesség, a jellem és az irányultság szerveződési kérdései jelentősek.

A képesség szerveződése a megismerő folyamatok bizonyos felhalmozódása és integrációja során jön létre. Megjelenése a személyiség egyik konkrét tulajdonságát / pl. muzikalitást / eredményezi. Fejlődését a folyamatok állandóan vi szatérő hatásának köszönheti. Természetesen ez a hatás kölcsönös és meghatároz más lelki tevékenységet is.

Gyakorlatilag azt jelenti, hogy pl. a matematikai gondolkodásban jó képességű gyermek, más tárgyak tanulmányában is könnyebben megragadja az összefüggéseket.

A képesség és a folyamatok tartalmi szerveződése létrehozza a személyiség második tulajdonságát, a jellemet. Megjegyezzük, hogy a képességnek meghatározó szerepe van a folyamatban. A nevelés szempontjából jelentős, hogy a jellem valamennyi folyamattal állandó kapcsolatban tart fenn. Közösben alakítják, formálják egymást.

A lelki folyamatok egészére épülve, a képesség és a jellem speciális szerveződése hozza létre az irányultságot. Az irányultság pedig meghatározza a jellem és a képesség tendenciáit, valamint a folyamatok tartalmát. Az irányultsággal, mint tulajdonsággal az egyes lelki folyamatok külön is kapcsolatban állhatnak. A magasabb rendű integrációkban is teljes a dinamikai kölcsönhatás. Ezért a kialakításukra törekvő bármely nevelési

tévékenység alfája, hogy ismerje az alapvető adottságok, folyamatok, tulajdonságok leírását és azok működésbeli viszonyát.

A személyiségállapot lényege

Az előbbiekben vázolt pszichikus folyamatok és személyiség-tulajdonságok tévékenység közben alakulnak ki. Alapja a figyelem és az érzelmek. Rendeltetése a tulajdonságok és a környezeti hatások egyensúlyának megteremtése. Ahol az egyensúly nincs jelen, ott az állapot még nem stabilizálódott.

Különösen a csoportos órákat vezetőik figyelmét kívánatos ráirányítani arra, hogy vizsgálják tanítványaik személyiségállapotát. Ugyanis az egészen instabil lelki állapota, gyakran a közösségre is bomlasztó hatást gyakorol.

Az ember azért személyiség, mert képes tudatosan meghatározni viszonyát környezetéhez és önmagához. Képes arra is, hogy pszichikumát feltárja, élethelyzeteit felismerje, önmagát irányítsa és értékelje. Tehát alkalmas a tudatos önszabályozásra. A személyiség annál magasabb rendűbb, minél fejlettebb ez a képesség. Az ember önmagával alakítja magát és ezen keresztül környezetét.

A személyiség képes arra is, hogy életét nagyobb távlatokban értelmezze, felismerje közeli és távoli céljait, azok lényegét, valamint a velük kapcsolatos feladatit. Tehát tudatosítja élet-élését önmaga számára.

De tudatosítja "én" -jét is, amelytől öntudatának milyensége függ. Ez hosszú, több szakaszos folyamat. Általában 18 éves korra alakul ki, természetesen állandó változáson megy át. Lényege az, hogy nincs öntudat más emberek szubjektumának figyelembevételére nélkül. Más az val, az "én" és "Te" csak együtt alakulhat ki.

A személyiség alakulása a tevékenységben

A személyiség a tevékenységben, a környezet állandó kölcsönhatásával változik, fejlődik. Ez biztosítja a megnyilvánulási lehetőséget is. Fontos tehát a tevékenységi formák gazdag alkalmazása a nevelés folyamatában. Ezt a tételt igazolja az is, hogy a gyermekek vonzalmá elsősorban azok felé a tanárok felé orientálódik, akik órán az aktivizálásuk / pszichikai v. fizikai / szervesen biztosítva van.

Az egyes emberek azonos tevékenységének színvonala / a szinkronizált feltételek és életkor mellett is! / számos eltérést mutat. Ezen különbségek egyben az új lehetőségek biztosítékai. Tehát a személyiség amennyiben általános, úgy egyedi is ill. különböző szinteken valósulhat meg.

A fejlődésben csak a különbségek hirtelen magasra szökhetnek, vagy nőlyen elmaradhatnak.

A nevelés feladata az, hogy elősegítse a személyiség minél magasabb szinten történő megvalósulását.

A személység általános és egyéni jellegéről

Azról kiindulva, hogy a személység magában hordja az adott történelmi kor sajátos jellemzőit, a pszichikus tartalma általános jelleggel bír.

Az általános jelleg mellett megőrzi az egyénit is. A kettő együttese adja az egyéniséget.

Az eddigiek értelmében a személységfogalmat az alábbiak szerint lehetne részíteni:

" személységnek nevezzük az egyedi ember pszichikus folyamatainak, a személység állapotának és tulajdonságainak sajátos egyénivé szerveződött rendszerét. " ¹

V. A tanulói személységismerettel kapcsolatos kísérletek

A kísérlet célja: kidolgozni azt az egyik lehetséges nevelési módszert, amely a zenei nevelés folyamatában eredményesen alkalmazható.

Ehhez megadni a megfigyelések és a tapasztalatok felhasználásának szempontjait, valamint az adminisztrációs anyagot.

Helye az oroszai Liszt Ferenc Zeneiskola

Bevont tanulók száma 300 fő

Idője 3 tanulmányi év

Módszerei: a/. első évben - megfigyelés, beszélgetés, teszt vizsgálatok

b./ a második évtől - megfigyelés, beszélgetés, alkotás, elemzés, tudományos pszichológiai-pedagógiai kísérlet, szociometriai adatok figyelembevétele, kérdőívek, teszt vizsgálatok, valamint az összegyűjtött adatok és tapasztalatok értékelése alapján, személyiségrajz készítése.

A kísérlet levezetése

Első év: Tanterületünkben ismertettük elkötelezetteinket. Megadtuk a feladatokat és vázoltuk az alkalmazható módszerek lényegét. Ismertettük a megfigyelés szempontjait és a tapasztalatok rögzítését módját.

Évrőszakban az alkalmazott módszerek eredménye segít esetenként korrigációval segítettük. Évrőszakon feldolgoztuk az eredményeket. A szükséges következtetések levonása után rendszerezettük és kibővítettük a megfigyelési szempontokat, valamint a módszereket. Új, előnyös adminisztrációs anyagot készítettünk.

A második év végén ismételten értékeltek a tapasztalatokat.
Összehasonlítottuk az első év eredményeivel. Megállapítottuk, hogy a harmadik időszak alatt, főleg a nyert ismeretanyag gyakorlati alkalmazásának módszerét kell kialakítani. Milyen ettől függ az egész törekvés végző céljának, az eredményesebb zenei nevelés előrése. Az utolsó év munkáját is különös gonddal végeztük.

Az 1968/9-es tanév végén a kísérletbe bevont gyermekek tanulmányi eredményén, zenéhez való viszonyában és általános magatartás területén pozitív eredményeket tapasztaltunk. Nevelőink értékes személyiségrajzokat tudtak adni, mint az előbb éves, mind a tanulmányaikat közép vagy felső fokon folytatni kívánó növendékeinkről.

Tervezetesen a törekvés személyiségformáló eredményei csak akkor mutathatók, teljességükben ha a zeneiskolai tanulmányok egész ideje alatt / 1 év előkészítő 6 év alsó + 4 év középfok / rendszeresen végzik.

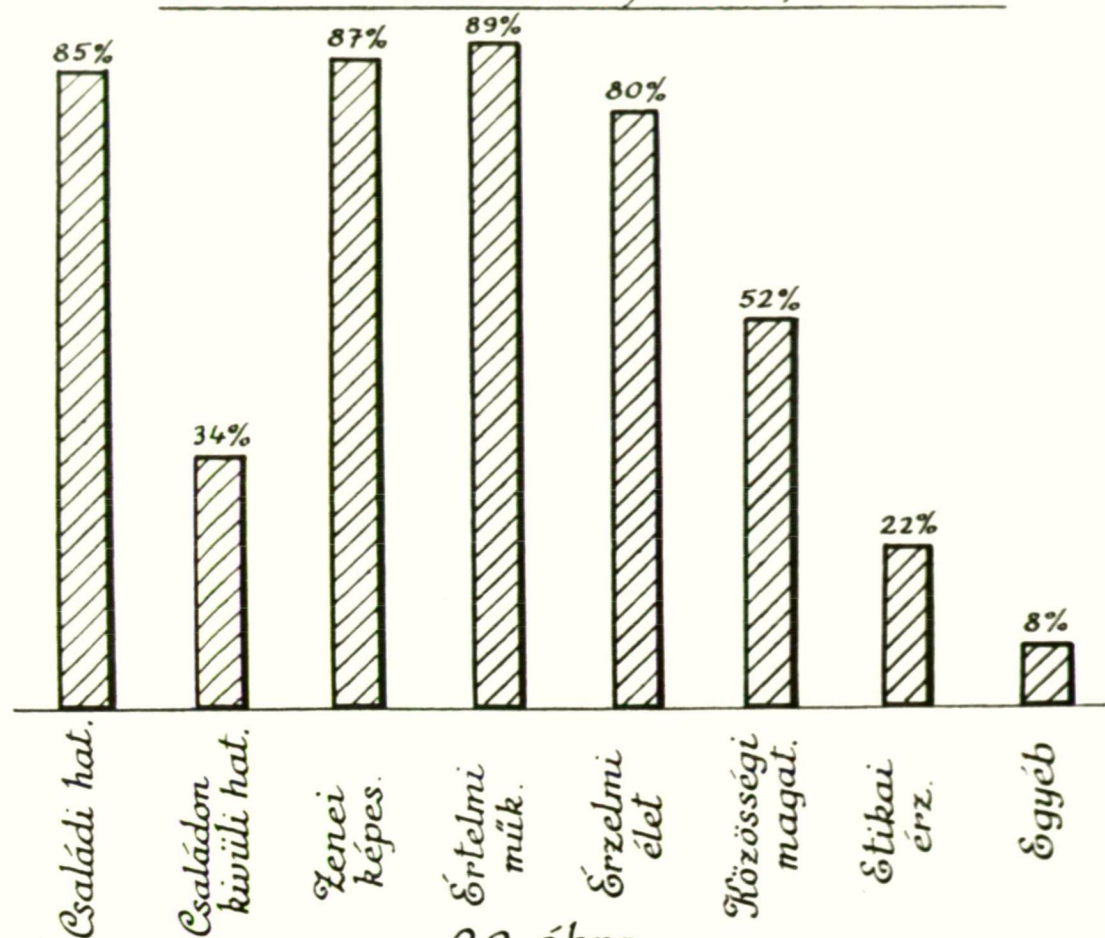
Részletezés:

Első év induláskor, tanáraink rendelkezésére bocsájtottunk egy borítékként használható stencilezett lapot, amelyben a személyi és tanulmányi adatokat vezették. A nyolcad éves betétlapok a személyiségre vonatkozó anyag rögzítését szolgálták.

1. Családi környezet
2. Családon kívüli hatások
3. Zenei képességek
4. Értelmi működés
5. Érzelmi élet
6. Közösségi magatartás
7. Etikai értékek fejlettsége
8. Egyéb

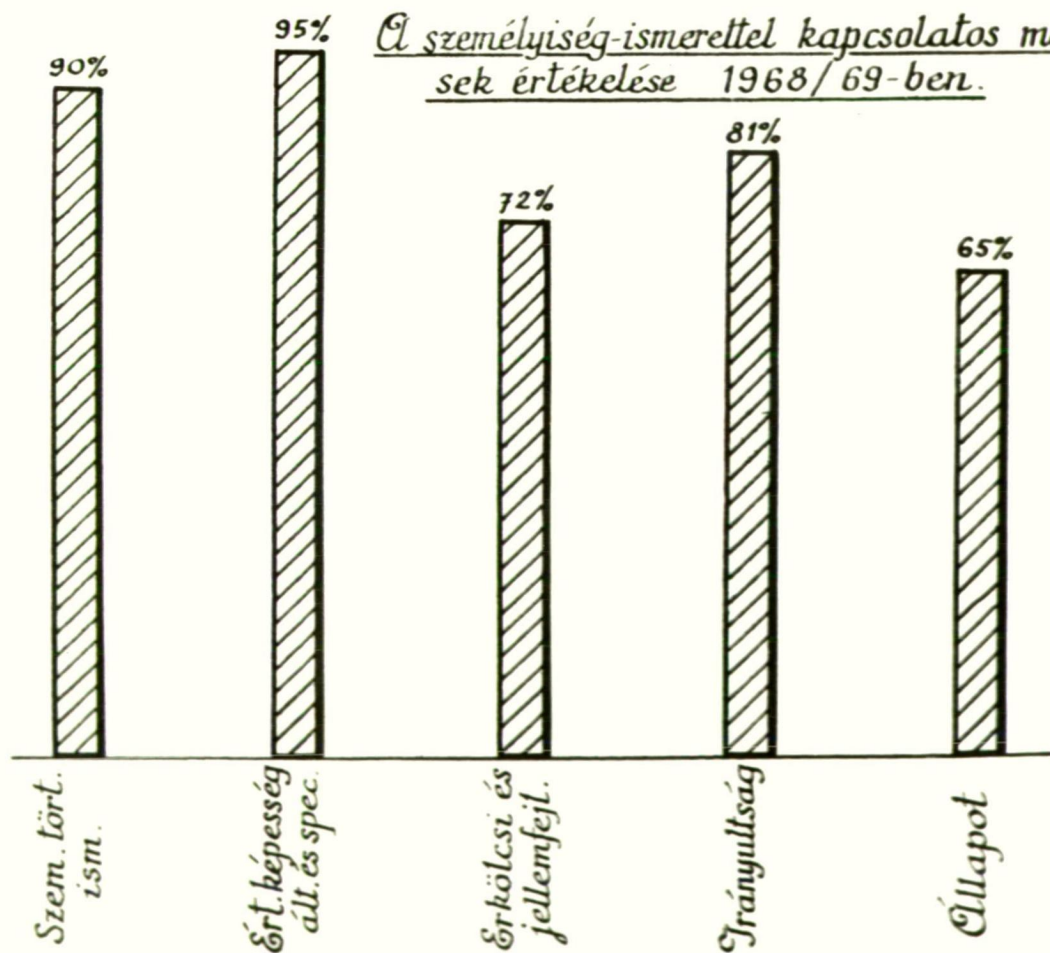
Évvégén, amikor ezt vizsgáltuk, hogy 100 gyermek esetében a szempontokra nevelőink milyen arányban, ill. tartalommal adtak választ, a 20. sz. ábrán feltüntetett eredményeket kaptuk. Az elemzés azt mutatta, hogy az első kérdésre sokoldalú anyag került rögzítésre. Azonban csokoly következtetést találtam, amely a gyermekek adottságára, tulajdonságára utal. Felmerült az a probléma is, hogy a családlátogatások tapasztalatai kevésbé nyertek hasznosítást az iskolai nevelés folyamatában. Az otthoni környezetet, mint statikus tényrt fogták fel. A második kérdést alig alkalmazták. Még kellett volna átlátni, hogy az adott fogalomkör tulajdonképpen milyen terjedelmű. A nevelők nem ismerték a fogalom lényeg^{es} jegyeit. A feljegyzések általában tulajdonképpen szükségesek, néha pedig szemérmesek.

A személyiség-ismerettel kapcsolatos megfigyélés értékelése, 1966/67-ben

20. ábra.

A személyiség-ismerettel kapcsolatos megfigyelések értékelése 1968/69-ben.

20/a. ábra

Ugyancsak a tartalom meg nem értésére utalt a " Szeret olvasni" feljegyzés.

A 3, 4, 5 és 6 kérdésre adott válaszok bár rövidok de tartalomlag jók.

Különösen a songora tanuszok H.H. tanárának munkája gondos, lelkiismeretes, lényeglátásról tanuszkodott. Ezzel azonban egyes nevelők anyagában gyakori volt a semmitmondó, tanóvvégén gyorsan leadminisztrált bejegyzés.

A 7. szempont esetében ismét felsmerült az olvontság kérdése. Figyelembevéve az életkori sajátosságokat, az anyagok némében fiktívek és gyakorlati célokra alkalmazhatatlanok.

Az " Egyéb " feliratu lapokra alig került rögzítés. Ez a " fogalomkör " szintén rossz volt. Ugyanis a pszichológia jelenlegi ismeretei szerint, szinte a személyiség minden megnyilvánulására megvan a pontos meghatározás.

A kérdések felépítése és sorrendje, kevés logikai összefüggést adott.

Az alkalmazott tartalmi körök nem tudtak konkrét személyiségtulajdonságokat átfogóan feltárni. Amig az egyik szempont túlszotten tég, addig a másik túlszotten praktikus jellegű volt. A legfőbb hiányosság az volt, hogy a feljegyzések fiktívek maradtak, nem teremthetett kapcsolatot a nevelés folyamatával. Tehát a szempontokra adott válaszok elszigetelt ismeretek maradtak.

Mince nyoma felhasználásuk módjának és eredményének.

Tanulásként levenhettek, hogy konkretizálható és az adott lehetőségek viszonylatában praktikus eredményeket ígérő, rendszeresített szempontokat kellett adni.

Az elmondottakból következik, hogy olyan személyiségtanulmányozási rendszert kellett bevezetni, amely optimálisan biztosította a gyermek megismerését.

Ezért ki kellett jelölni a praktikus eredményeket ígérő vizsgálati területeket és a megismerés konkrét pszichológiai szempontjait.

A Szegedi József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Tanszékének kísérleti tevékenysége és személyes tapasztalataim alapján, az alábbi rendszer alkalmazását vezettük be.

A tanulói személyiség megismerésének főbb szempontjai a zeneiskolai nevelésben

I. A növendék személyiségértéktörténetével kapcsolatos ismeretek

a/. A felvételi tehetségvizsgálat tapasztalatai.

- Ezeket az ismereteket, mint tényyszerű adatokat, a kérdőív a felvételi pontozási lap anyagából és a felvételin résztvevő tanárok személyes tapasztalataiból kell rögzíteni.

b./ Testi és idegrendszeri fejlettségének főbb jellemzői.

- Favósoknál és magánénekeseknél a rendszeres orvosi vizsgálat véleménye,
- szédülékenység, légzési zavarok
- rossz testtartás
- gátlásos mozgás, lassan kialakuló mechanizmusok.

c./ A növendék személyiségfejlődésére ható családi környezet jellemzői

- a szülők szociális körülményei
- a család szervezottsége, érzelmi kapcsolatai
- a család műveltségi, erkölcsi, világnézeti jellemzői
- a család nemai műveltsége, törekvései, hagyományai
- a szülők pedagógiai kultúráltsága
- a szülők és nevelők együttműködési lehetőségei.

II. Az értelmi képességek fejlettségének jellemző sajátosságai és aktuális állapota

a./ Általános képességeknek jellemzői

- általános képességek megnyilvánulása a növendék tevékenységében; érzékelés, észlelés, emlékezés, gondolkodás, tanulás, csatlakozás stb.

b./ A speciális nemai képességeknek sajátosságai

- Nemai érzékelés és érzékenységi fok
/ hány magasság, szín, dinamika, harmónia és formálási érzékenységi ritmus, hangadási idő-
érezkelés /.
- Tevékenységének ellenőrzési szintje írt és szóban
/ ritmus, információ tisztasága, dinamika formálási,
mechanizmus és tében /.

- Zenei emlékezete és képzelőereje

/ memorizálási szintje, hangzási megformálás,
reprodukáló emlékezete, zenei fantáziája /.

- Zenei értelmének fejlettsége

/ zenei képzetlőrcitása, produktív, aplikatív
tevékenységi szintje /.

- Zenei érzelmének fejlettsége

/ az érzelmi reagálás foka az egyes művekben:
hangzások, ritmusok, stílusok, zenei hang-
ulatok hatására, zenei ízlése mely stílusu,
hangulatu és nehézségi fokú művekben képes
zenei érzelmeinek kifejezésére /.

- Zenei képességeinek fejlettségére vonatkozó
tevékenységi szintje

/ órán való felkészültsége, órán aktivitása,
gyakorlási, társaszenei tevékenysége, zenei
rendszervények iránti érdeklődése, szereplési
igénye, szintje /.

III. A gyermek erkölcsi és jellemfejlődési sajátosságai

- 1./ Általános erkölcsi és jellem tulajdonságainak,
magatartásának ismerete. / becsületesség, igaz-
sádgóság, humanizmus, fegyelem, akarat, kitartás
stb. /

- 2./ Önmagához való viszonya / Ünismeret, lelkiismeret, szorgonyosság, Ünbecsülés stb. /
- 3./ Közösségi magatartása.
- 4./ A gyakorlásához, tanuláshoz, szerepléshez való viszonya.
- 5./ Az érzelmi és jellemtulajdonságainak fejlesztésre vonatkozó tevékenységi formái.

IV. A gyerekek irányultságának jellemzői

- 1./ Értéklépcső körre, célkitűzéseit, beállítódása és ezekre vonatkozó tevékenysége, törekvései.
- 2./ Példaképei, ideáljai, eszményképei és azok tevékenységéből kiragadott és magának vallott jellemzők.
- 3./ A világról, a művészetről és az emberről alkotott elképzelései.
- 4./ Ünismerete, becsvágya, Ünirányításának problémái.
- 5./ Irányultságának fejlesztésére vonatkozó tervei.

V. A személyiségállapotának főbb jellemzői

- 1./ Idegrendszeri szerkezetének sajátosságai típusa.
- 2./ A figyelomenek, az értelenek, a terhelésnek, a fáradtságának jellemzői.
- 3./ Konfliktusainak megoldási módja.
- 4./ Az állapotának fejlesztésére vonatkozó tevékenységi formái.

/ A fenti szempontok közül az adott életkori sajátosságok figyelembevételével számosat mellőzhetünk, helyettük esetlegesen más aktuálisat alkalmazhatunk /.

- A személyiség feltárásának éveken át tartó folyamatában, különösen jelentőséggel bír, az előbbi évek tapasztalatainak ismerete. Ezért röviden, mindent írásban kell rögzíteni.

A megismerési szempontok alapján kapott anyag adminisztrációs felhasználása, az alábbi folyamat szerint történik.

- 1./ Tapasztalatok, észrevételek,
- 2./ Valószínű okok, motivumok, összefüggések,
- 3./ Nevelési oktatási intézkedések és azok hatásai,
- 4./ A személyiség jellemzésére utaló megállapítások és tevékenységi formák.

A következő 8 oldalon történt a tapasztalatok feljegyzése a megadott szempontok szerint.

/ Az egész adminisztrációs anyagot példaként l. a 103. oldalon.

Név: _____

Szül. hely, év, hó, nap: _____

Apja neve: _____

Munkahelye, foglalkozás: _____

Anyja neve: _____

Munkahelye, foglalkozása: _____

Gondviselője: _____

Lakcíme: _____

Tanév		Zeneiskola						Közismereti tárgyat tanító iskola			
	Félév	osztály	tantárgyi j.		szorgalmi j.		ált. tan. eredmény	osztály	ált. tan. eredmény	szorgalom	magatartás
			hangszer	szolf.	hangszer	szolf.					
		Előképző									
		Alsófokú hangszer, v. magánének									
		Továbbképző									

1.	2.	3.	4.
Tényszerű tapasztalatok, észrevételek	Valószerű okok, motívumok, összefüggések, tulajdonságok	Nevelési, oktatási intézkedések és azok hatásai	A személyiség jellemzésére utaló megállapítások

TEHETSÉGVIZSGÁLATI
ANYAGA

Értesítés

Értesítem, a kedves Szülőt, hogy nevű
 gyermekének zenei képességét megvizsgáltuk és zenetanulás megkezdésére alkalmasnak találtuk. Kérjük, hogy amennyiben gyermeke zenei képését kívánja, szíveskedjék a zeneiskolai beíratáson megjelenni, ahol minden további felvilágosítást készséggel megadunk. A megjelenés beíratkozási kötelezettséggel nem jár.

A beíratás helye:

ideje: Június n délelőtt órákor

délután órákor

Beíratás esetén a tandíj első részletét, Ft-ot be kell fizetni.

Kelt 196 évi hó n.

igazgató

A. TÚ. 1062 r. sz. — Nyomell. 1071 — Látta: MM. 1968. 1. 2.
 68-2., 763 Somogy m. Ny. 22 000

.....
(a zeneiskola hosszú bélyegzője)

.....
.....
.....

Kérdőív a zeneiskolai felvételikhez
- előzetes megfigyelések tapasztalatai -

Tanuló neve, ált. isk. oszt.: _____

Apja foglalkozása: a _____

Anyja foglalkozása _____

Hányan élnek együtt a családban: _____

Játszik-e valaki és milyen hangszereken a család tagjai közül? _____

.....

Felfogó képessége:

Érdeklődésnek irányultsága:

/ kedvelt tantárgya /

Szorgalom:

Magatartása és szerepe az osztály közösségében:

.....

Ritmus érzéke: _____

Hallás érzéke: _____

Ének osztályzata: _____

Ált. tanulmányi eredménye: _____

Orosháza, 1966.....hó.....-én.

az osztályt tanító v. ének-
szakos nevelő

A felvételi vizsga helye:.....
ideje:.....

ZENEISKOLAI JELENTKEZÉSI LAP

A jelentkező neve:
Születési helye: 19..... év hó-n.
Lakása: Tel. sz.
Melyik iskolába jár: Osztály:
Alt. tanulmányi eredménye: Magatartása:
Ha dolgozó, foglalkozása:
Munkahelye:
..... Tel. sz.
Szülőanyja leányneve:
Tanult-e zenét, mit:
Hol: Mikor:
Van-e hangszere, gyakorlási lehetősége:
Mely tanszakra jelentkezik:
Előképző után mely tanszakon kíván tanulni:
.....

.....
a jelentkező aláírása

A bizottság javaslata:

Tanszak:

Hallás:

Ritmus:

Megjegyzés: (indokolás)

.....

.....

Az igazgató döntése: felvételt nyert; — helyhiány miatt nem
nyert felvételt, — alkalmatlan.

..... P. H.

A bizottság elnöke

Igazgató

Megjegyzés: Egy év után selejtezhető!

Felvételi vizsgálati pontozási lapja

A jelentkező neve:.....

Szüll.év-hó-nap:

Apja /gondv/ neve:.....

Anyja neve:

Mely tanterekre

jelentkezik:

1. Pontozási értékelés				4. Általános intelligenciáról alkotott vélemény		
Vizsg. terül.	Fagultság	Kérdések száma	Elért pontszám			
I.	A	1		5. Vélemény a hangszór tanulásához szükséges alkati adottságáról.		
		2				
	B	1				
		2				
II.	A	1				
		2				
	B	1				
		2				
III.	A	1			6. A felvételi bizottság együttes értékelése.	
		2				
	B	1				
		2				
IV.	A	1		<p align="center">-----an megf.</p> <p align="center">----- miatt alkalm.</p>		
		2				
	B	1				
		2				
2. Előzetes vélemény értékelése						
3. Összes pontszám						

Igazgató döntése
/ megfelelőt aláírni /

Felvételt nyert

Mely hiánya miatt nem nyert

felvételt

elbocsájtva

-----196.-----hó-----én.

PIL.

A bizottság vezetője

igazgató

I. A NÖVENDÉK SZEMÉLYISÉGTÖRTÉNETÉVEL KAPCSOLATOS ISMERETEK

I/a. A felvételi vizsgálat tapasztalatai

1.	2.	3.	4.

I/b. Tettl és idegrendszert fejlettségének több jellemzői

1.	2.	3.	4.

I/c. A növények egészségügyi állapota ható anyagok hatására

1.	2.	3.	4.

II. Az érvényes kéreseknek folytatásának jellemző adatairól és aktuális állapotáról

a. Általános kéreseknek jellemzői

1.	2.	3.	4.

II/b. Speciális, speciális képzésgoindok sejtősejtni

1.	2.	3.	4.

1.	2.	3.	4.

A második év munkájának értékelésénél kitűnt, hogy a 100 növendékről készített feljegyzés mindegyike használható azaz, jó volt. Különösen a jelenségek rögzítése, a valószínű okok és motívumok feltárása.

Problémaként jelentkezett a szerzett ismeretek felhasználásának módja a nevelés folyamatában.

Ezért a harmadik év fő feladata a nevelési, oktatási intézkedések kivitelezése volt.

A kísérleti időszak befejezéseként, 1969. júniusában értékeltük az adatokat / 20/a sz. ábra / és több személységrajzt készítettünk. Ezek some olyan növendékek anyaga, akik továbbra is intézményünkönél folytatják tanulmányaikat, tehát a személységükről alkotott ismeretek összességét és további nevelésük útját jelölik. A szakiskolába menő növendékekről készült személységrajzok összefoglaló, záró jellegűek.

Példaként / a növendékek nevét és személységi adatait megváltoztatva / a továbbiakban 3-t ismertetek.

Személységrajzok

A. Név: Török Mária / 1959 / ált. Isk. 6. o.

zongora tanosak 1. o. növendéke

Anyja: Csapó Mária gyárimunkás

Apja : Török József Gépk. szerelő kisiparos 56 éves

I. A gyermek szociális-történetével kapcsolatos ismeretek

1./ A gyermek testi, idegrendszeri fejlődésének jellemzői.

A gyermek születésekor fejlődésre negatív irányba ható problémák nem merültek fel. Egészséges, erős, aki életkori sajátosságainak megfelelően mind szellemileg, mind fizikailag normálisan fejlődött. Születésétől kezdve nyugtalan, mozgékony "tornászotfi". Már 9 hónapos korában önállóan lépegetett. Beszólni is ekkor kezdett. A szavakat tisztán és érthetően ejtette ki. Mint középkorú szülők későn született gyermeke, mindenkor a család szeme-fénye volt, de a szülők sohasem ragadtatták el magukat túlzásokba. A gyermek érzékenysége reagált és reagál ma is környezetre. / Nem csupán a szülők, hanem az ismerősök, a rokonok, új játszótársak és pedagógusok vele szemben tanúsított viselkedésére./ Igényli környezetét szeretetét, törődését, megértését, melyet ragaszkodással viszonz. Ellenkező esetben, azonban makacssággal, és konok hallgatással akarja ellenszenvét kimutatni. Könnyebb megfázásoktól eltekintve beteg eddig még nem volt. A nap 1/3 részét szabad levegőn tölti, sokat mozog, tornázik, rendszeresen étkezik és naponta 8-10 órát pihen, alszik.

2./ A gyermek szociálisra ható családi ismeretek

Iparos szülők gyermeke. A család 1 főre eső jövedelme 100 Ft/hó, egy testvőre van, aki 14 évvel idősebb, nála, nős ember. A 2 család közös háztartásban él egy 2-szoba-konyhás lakásban.

A gyermek apja és bátyja egész nap dolgozik, sógornője és édesanyja azonos munkahelyen egymást követő műszakban dolgoznak.

Igy a kislány - mivel maga is heti váltós az iskolában - csak bizonyos napszakban és este van felügyelet alatt.

Következésképpen óvodás kora óta önállóságra nevelték. Míg idejét nem kötötték le az iskolai tanulmányok, kisebb feladatokat kapott otthon, melyekkel figyelmét lekötötték és az egyedüllétről elterelték. Nem féltették meg és nem ijesztgették, hanem az értelmére igyekeztek hatni magyarázatokkal, tanácsokkal.

Szülei parancsait mindenkor teljesítette. Naponta 4-5 órát tölt el iskolában. A házi feladat elkészítése után mehet játszani. Este pontosan 8 óra körül kell feküdnie.

A 2 család együttéléséből ritkán adódnak konfliktusok. Szeretik és tisztelik egymást, kölcsönösen segítik egymást a munkavégzésben és a problémák megoldásában. A legtöbb nézeteltérés a 2 testvér között van, amelyet a nagy korkülönbség magyaráz. Az ellentét azonban nem mély, gyakran nevetséges, gyermekes szituációból ered, amelyet a kisebbik testvér felnőttséget utánozó komolysággal értelmez. Ezen problémák a szülőktől függetlenek, akik nem igyekeznek mindent a "kicsit" féltő ónságai kioltani. A kislány nem fél szüleitől, mindent őszintén elmond a napi programról. A család tagjainak beszámol, akik állandóan ellenőrzik tanulmányi munkáját és a rábízott otthoni feladatok megoldásának teljesítését. Szüleit egyformán szereti.

Az édesapa és édesanya nevelési módszerében alapvető különbségek vannak.

Az édesanya idegesebb természetű, bár nagyon szereti gyermekét és türelmesen segít problémáinak megoldásában.

Ha Marika a próbálkozások sikertelenségén elkecseregve megcsúszolja magát, dacoskodik, akkor gyorsan elcsattan néhány " jól időzített " pofon. Az édesapa azonban kiegyensúlyozottabb, nyugodt, türelmes természetű. Szigora azszai mérhető, hogy ő követel a legtöbbet. A gyermeket tettelegesen sohasem bántalmazza. Minden este amikor hazamegy a műhelyből, számonkéri azt, hogy mivel töltötte a gyerek a napot, mi történt az iskolában. Ő tartja a pedagógusokkal a kapcsolatot, minden szülői értekezleten résztvesz, figyelemmel kíséri a gyermek munkáját, a órán belül is foglalkozik legtöbbet a gyerekkel.

II. Értelmi képességek fejlettségének, fejlődésének jellemzői és aktuális állapota.

1./ Három és fél éves korában kezdett óvodába járni. A készségtől nem idegenkedett, gyorsan beilleszkedett. Már akkor kitűnt gyors felfogó képességével. A verseket és dalokat könnyen megtanulta, és hosszú időn keresztül megőrizte emlékezetében. Ilyen előzmények után nem jelentett problémát általános iskolai tanulmányainak megkezdése. A 2 év alatt tanulmányi átlag 4,6 - 4,7 között ingadozott és ezt a szintet ma is tartja. Mivel minden új iránt, fegyékony, számára az iskola a tanulás ócsány.

Az órákra mindig lelkiismeretesen felkészül. Készületlenül nem megy, de nem is szokott iskolába. A szülők nem engedélyeznek indokolatlan mulasztást. Könnyen tanul.

Tanuláskor a figyelmét az adott tantárgy köti le. Először a házi feladatot készíti el és csak utána megy játszani. / "Igy nyugodtan játszom" - mondja/. Tanuláskor a tantárgyakat nehézségi sorrendben tanulja.

Először az írásbelit, majd a szóbeli feladatot oldja meg. A legtöbb nehézséget a számtan okozza számára. Kedves tárgyai: az ének, testnevelés. Szépen ír és jól olvas. Ez utóbbit különösen szereti. A mesék és kalandos történetek világa betölti képzeletét. Jellemző, hogy lassan és kissé affektálva beszél. Tanárainak és általában a felnőttekkel szemben tiszteletudó, az a fegyelmezettség azonban otthon néha fellazul. Mindig vidám és jó hangulatú. Kötetlenül, gátlások nélkül elmesél mindent, amit lát, hall. Rajlanos arra, hogy mindent és mindenkit kritizáljon, természetesen gyakran kellő realitás nélkül. A róla alkotott véleményét azonban csak tanáraitól fogadja el feltételek és ellenvetések nélkül. Szüleivel gyakran vitatkozik és szentelődül visszafelől.

2./ Speciális képes ének-szállatosságai a gyermek fejlődésében

Zenei tanulmányait 2 éve kezdte a zeneiskola előkészítőjében. Itt elméleti ismeretekre tett szert, s csak az 1968/69-es tanévben kezdett hangszeren játszani. A zenéhez való vonzódása a hangszer szeretetén keresztül alakult ki.

Még óvodás korában megtetszett neki a zongora mint hangszer, s ettől kezdve állandóan egyetlen kéréssel fordult szüleihez.

Anyukám vagyél nekem egy "pici zenórát!" Ebben a tanévben állami valóra váltak. A zongora tanszak 1 éves hallgatója volt.

Tisztán, telt erős hangon énekelt. Hangterjedelme 13 hang /g-E/.

Két hang egyszerre történő megszólaltatását felismeri / de oktávot nem! / de ezen felül már nem tudja megmondani pontosan, hogy hány hangot ütöttek le. 1-2 ütényi dallamot könnyen visszaénekel, és adott kezdőhangról hallás után lejátsza zongorán.

Mivel a zenei írás-olvasás területén tudása hiányos / kottaoLVás, ritmusérzék, osztott ritmusérzék/, így hallás után könnyebben megtanulja a darabokat, mint hangjegy után. Figyelmét még nem tudja megosztani az ujjak játéka és a kottakép között.

Az alapvető játékmódokat / legato, staccató, tenuto / első orban utánzásos alapon sajátította el.

A pentachordos darabok után az Unállo ujjmozgások beidegzésével a "komplikáltabb" ujjrendek nehézséget nem jelentenek számára.

Egy-egy darabot gyorsan megtanul. A tanult darabokat nem felejtje el, mert állandóan játsza, ismétli. Az adott zenemű azonos és különböző egységeit első látásra felismeri.

Ahogy az ált. iskolai tanulmányait a szorgalom és lelkiismeretes felkészülés jellemzi, úgy zenei, főleg hangszeres tanulmányait is. Tehetsége kitartó szorgalommal párosul.

Zongorázásra a szülei is ösztönzik, és minden feltételt biztosítottak számára ahhoz, hogy nyugodtan és zavartalanul készüljön fel a zongoradárakra. Az első félévre kijelölt kötelező anyagot elvégezte és jeles osztályzattal zárta a félévet.

A gyermek a kijelölt évi anyagot befejezte. Viszonylag gyorsan és ügyesen elsajátította a helyes kar és ujjmunkát. Megismerkedett a hangszerrel, a törzshangokkal. A klavírtúrán jól tájékozódik. A módosító jelek megtanulása nem okozott problémát.

A 2. évre vonatkozó átfogó tervek

1./ A technika fejlesztése a következőkkel bővül

- a./ Játékbővítés
- b./ Kottásfogás
- c./ Pergő játékok kezdete
- d./ Akkord játékok beindítása / év vége felé /

2./ Dallamformáló készségi

- a./ A továbbiakban is kottaolvásás
- b./ Ársnyaltabb dinamika / p-f között /
- c./ Imitációk, kánonok, különböző hangulatu darabok.
- d./ Változó tempok / andante és allegro között /
Bonyolultabb ritmusképletok. Helyes, pontos fraszálás.
- e./ Valamennyi módosított hang tudatosítása

3./ Memória fejlesztés formai előadások segítségével

4./ Az adott darab hangulati, érzelmi átélése, és annak túlrészése az azonosulás kapcsán.

5./ Fő célom: A gyermek alkotókészségek kialakítása.

Mind gyakrabban kap önálló feladatokat:
a darabot nem elemazzuk az órán, hanem
otthon a kottakép és saját elképzelései alapján kell megtennie.

III. A gyermek erkölcsi és jellemfejlődési sajátosságai

1./ Általános jellemtulajdonságai:

Megatartása - a felnőttekkel és tanáraival szemben tisztelettudó, fegyelmezett, szüleivel szemben ritkán tiszteletlen. Az iskolában megatartása 5-ös. Iskolatársai-val baráti viszonyban van. Különösen egy V. o.-os kislánnyal barátkozik, akivel egy utcában lakik, együtt sétálnak fel. Együtt játszanak, örülnak és szomorkodnak. Szeretnek örömet szerezni egymásnak / kisebb ajándékok /. A barátnő segít a tanulásban. Barátságukat a szülők nem ellenszik, sőt örömmel veszik.

Ha bármit megígér, ígéretét betartja. Pontos, de a pontosságot a nevelő is elvárja. A késések és hazugságok miatt iskolatársait a nevelőt megelőzve megfoddi.

Tanáraival, szüleivel és társaival szorosan előadókony és segítőkész. Otthon sokat segít a házimunkában, mellyel édesanyjának akar örömet szerezni.

Bármilyen munkát szívesen végez, ha azt nem könygszerre, parancsra kell tennie. Tanszereire, játékaire különös gondot vigyáz. Barátaival szorosan mindenben önszertlen. A szülők nem nevelik valóságosan a gyereket. Ebben a kérdéskörben a következőképpen foglalnak állást.: " Ha felnőtt, az felelős ismeretanyag birtokában, megfelelő komolysággal el tudja dönteni, hogy miben hisz, vagy hisz-e egyáltalán ".

IV. irónvultságának jellemzői

Fizion és mechanikai dolgok iránt egyaránt érdeklődik. Szereti a könyveket, sokat olvas. Különösen érdekli a történelem. A zenét rajong. Merész elhatározással és nagy akaraterevével indult el a zenei pályán: zenetudár szeretne lenni. A zene nem gátolja iskolai munkájának elvégzését. Példaképe egyik tanáraéja, aki igen okos és művelt, nagyon kedves, de ugyanakkor nagyon szigorú is.

V. A személyiség állapotának főbb jellemzői

Figyelme megosztott. Ha valami érdekli, azal kitarthatóan tud foglalkozni. Rendkívül órákény, sértődékény természet. A nehézségek elkeserítik, de akaraterejét nem törlik meg.

SZEMÉLYI ÉRTÉKELÉS

B. Kiss Zoltán, 1957. ált. isk. 6.o. tanuló

füvés tanszak 2. o. növendéke

I. A gyermek személyiségétörténetével kapcsolatos ismeretek

A tanuló testi fejlődését gátló tényezőként befolyásolja csípőficam, mely mozgását, járását akadályozza. Idegrendszere fejlett. A testi fejlődése veleszületett betegség ellenére is korához képest megfelelő.

A szülő szociális körülményei:

Az édesapa a Vendéglátóipari Vállalatnál dolgozik, mint zenész.

Az édesanya a háztartást vezeti. Három család van, ebből két lány / 19 éves, 17 éves / és a legkisebb fia: Zoltán / 11 éves/.

A testvérek közül az idősebb leánytestvér, aki nyelvelni tanul, már önálló keresettel rendelkezik.

Az édesapa és idősebb leánya fizetése biztosítja a család megfelelő anyagi biztonságát. / Saját személykocsijuk is van /.

Lakásuk kétszobás, a két lány külön szobában, Zoltán a szülőivel lakik. A család szorvezettségére a jelenlegi helyzetet tekintve elégedettek. Az otthoni munkamegosztást illetően az arányosság kifejezhető.

A nagylányok tevékenysége az önnevelésben kimerült. A másik három családtagról az édesanya gondoskodik. Ha az édesanya segítségére szorul, akkor a két leánytestvér "kinézi" a "legkisebbet",

az " egyetlent " a tűzoltóhordástól, bevásárlástól. / Ennek ellenére megemlíthetjük, hogy szívesen segítene, ha el nem folytatódná ezt a segítő készséget /. A család az apa, éjszakai elfoglaltsága miatt nappal van együtt. Mote TV-t néznek, ahol Zoltán csak szigorúan a korának megfelelő filmeket nézheti.

Ha olyan filmeket akar nézni, ami életkorának nem megfelelő, megtekintéséről " loboszik " A kis " dőldelgetett " helyzetből fakadóan, magatartását a centrumban kezdés törekvése jellemzi. Szeretne ő is mindenbe beavatkozni, szeretné ha ő is felnőttként kezelnék.

Ebből kifolyólag csövegű természetű, könnyen megközelíthető gyerek, magatartásában az " egyetlenke " jellegzetes meg nyilvánulásai találhatók meg.

A család műveltségi szintje magas. Az apa érdeklődési köre főként szakmai problémákra irányul. Az édesanya rendszeres olvasó. Különböző írókat olvas, háziasszony létére igen művelt. Az apa éjszakai munkája miatt színházat, mozit, egyéb rendezvényeket keveset látogat. A felnőtt lányokkal a szülők a megfelelő kontaktust alakítják ki, feltétlenül nélkülük bízunk bennük. Ebből adódóan a család erkölcsi nézete egészségesnek mondható. Ezzel ellentétben világnézeti problémákkal nem foglalkoznak. Mivel egyéni véleményük a világ és az ember keletkezéséről illetően. Családi hagyományként említhetjük a zene szeretetét és aktív ápolását. Az előzők közül is sokan tanultak zenét a csalá-

lásban, ezáltal a legkisebb gyermekben akarják továbbfejleszteni a zene szeretetét.

A szülők nevelői tevékenységei nem mutat kiegyensúlyozottságot.

Az anyuka túl engedékeny, az apa "nem érek rá" alapon folyamatosan próbálja elintézni a gyerek által elkövetett hibát.

Ezúton a szabafogság következik, amelyet az apa döntési távo-
sága után az anya old fel. Az apa jóllehet tudatában van annak,
ami a háta mögött történik, mégsem próbál aktívabban résztvenni
gyermeknevelésében. Zoltán iskolai munkáját inkább a testvérek
ellenőrzik, segítik és jutalmazzák. Természetesen a rossz jegyek
fölött könnyen átkianak. Ha érdeklik is a gyermek munkáján is.
Az iskola és a család között nincs kapcsolat. A szülői értekezle-
teken nem jelenik meg egyik szülő sem, ezt még a pedagógus kéré-
sére is nehezen jön létre egy-egy találkozás. Ha a beszámolóra
mégis sor kerül, az édesanya készségesebb, kedvelősebb, az apa
elzárkózottabb, haligtag.

II. Az értelmi képességek fejlődésének, fejlettségének jellemző jellegzetességei és aktuális állapota.

1./ Általános képességei:

Figyelme: Gondos felügyelet mellett renakül koncentráli. Ha
a figyelme tapadásának lehetőségét megteremti a
pedagógus, a maximumot kihozhatja Zoltánból.

Érzékelése: Aktívnek mondható. A gondolati differenciáltságok-
ra azonnal reagál. A külső ingerekre néha tetetett

naivsággal válaszolt, legtöbbször kérdés formájában.

Előkezése: Az ólmánysszerű emlékeket jól bevési. Példaként a módosított hangok tanítását említendő, melyet játékos formában sajátított el. Szándékos bevésése senki téren is kifogástalannak mondható. Zeneiskolai tanulmányait emlékező készsége nagyban segíti.

Tanulása: Lényeglátása kifogástalan, előadási készsége azonban a szóbeli lecke közvetlen megismétlése miatt gyenge. Általános iskolai tanulmányi átlageredménye 3,2. Kedvence tantárgya a számolás és a testnevelés. Általában az írásbelit készíti először. A tanulás későbbi szakasza színelőadás válik. Ezt a kritikus időt az apa távozása oldja fel délután, amikor is szabad az út a focipálya felé. Haza - az anyuka engedékenységére miatt csak későn este jár.

Gondolkodása: Miután beleéli magát az adott helyzetbe, a lényegét könnyen megjegyzzi. Szükséges a figyelmét irányítani. Így gondolkodása csak később lassú. Korának megfelelő általános feladatokban átfogóan gondolkodik. Különbséget tud tenni lényeges és lényegtelen között. Rendezőeszköz képessége fejlődő stádiumban van. Ha figyelmét kellőképpen felhívom, alaposan és helyesen reagál a tényekre. Beszédmodora nyugodt, időnként kissé cinikus. Ez nem kritikai érzékből fakad, hanem az otthoni nevelés eredménye.

Kritikai érzéke kialakulatlan még, ezért igénye is kicsi. Beszédkészletének legfőbb részét az adott situációtól teszi függővé. Időnként csövegű természetű, időnként hallgatólag. Ennek okát a szülők különböző nevelési módjában látom. Ha a bicsalmába fűzőznek, mindenkérdésre ócsintén válaszol.

Speciális képességei: Zeneelméleti ismeretei az adott kö. ülményekhez

képest nagyon fejlettek. Logikai következtetése jó. Manuális képessége fejletlen, amely a zenetanulást kezdeti stádiumában érthető és indokolt. Azonban javulhatott volna, ha rendszeresen gyakorol.

Zenei hallása:

megfelelő. Hangterjedelme, elég széles, mivel a mutálás még nem következett be. / Kis g-től a kétvonalas á-ig énekel./

Ritmikai készségei:

nincs s. inkronban a zenei i. és olvasás ismeretével. A tananyagban előforduló ritmikai feladatok megoldásával ez fejlődni fog.

Abszolút hallással nem rendelkezik, ebből eredően a hangközöket nem hallja tisztán, rávesztéssel kell korrigálni a tonális hibákat.

A hangközök ismeretlensége, harmóniai hallását is befolyásolja.

A tanult gyermekdalok előadás módját tekintve különbséget tud tenni pl. a parlandó és rubato, ill. giusto előadásmódok között. Már képességei az adott szinten jónak mondhatók, kialakult életcélja nincs sem zenével, sem más életelhivatással kapcsolatban.

III. A gyermek erkölcsi és jellemfejlődési sajátosságai

1/. Meggyarításai Az órákon tanúsított viselkedése alapján kifejezhető. Meggőköny, a felnőttekkel szemben kisebb cinikus, meggondolatlan. Ha megértésre talál, vagy ellenkezéleg: "bismába fogad" valakit, törekszik az őszinteségre, igazmondásra. Születben nagyon élénk, a folyosóból is focijátját csindli, mivel ez a kedvenc játéka. Társai szemében elismerést akar kivívni. Meggyarja bizonyítani, hogy csipőficama ellenére is meggőköny és fürge. Akarata változó. Ha meggyar valakit társainak, betyárbeesületeiből is teljesíti azt. Önkritikája nincs. Nem foglalkozik magával, csak ha mások kényszerítik, hogy egy-egy helyen, vagy helytelen cselkedetét meggyarálja. A játsszétéri foci-társakon kívül a szemben lévő házban van egy nagyon jó barátja. A közösségbe jól beilleszkedik. Szellemeskedő megjegyzéseivel, amit senki sem vesz rossz néven tőle.

Borítói nagy hatással vannak rá. Ebből fakad ellentmondásos, kicsit határozatlan egyénisége is.

A tanulást, gyakorlást szülői kényszer hatására végzi. Magatartását a vagánykodás jellemzi. Ezt azonban kellő eszésséggel könnyen lehetne "kinevelni".

IV. A gyermek irányultságának jellemzői

Nagyon szeret csinytevéseket, vicceket hallgatni és mondani, de éppoly figyelmesen végighallgat egy-egy epizódot híres zenészsorok, vagy futbalisták életéből.

Kedvence szórakozása a futball és a korékpárosás. Nagy átfogó célok felé nem törekszik, nem tudja mi legyen.

Példaképei: a nagy focisták és a halandós TV. filmek hősei. Kialakult világnézettel nem rendelkezik. Ebben a kérdésben a szülők felvilágosító munkáját szükségesnek tartom.

Napirendje: kialakulatlan, nincs határozott programja.

V. A személyiség állapotának főbb jellemzői:

1./ Idegrendszeri szerkezetére a nyugodtság jellemző. Viselkedése ezzel szemben változó. Időnként nagyon "elengedi" magát, időnként fegyelmezett.

2./ Cselekedeteiben nagy szerepet játszanak érzelmi és az utkeresés. Magasabbrendű érzelmei kialakulatlanok / szüleihez, testvéreihez /.

Pl. a férfi és női, ill. fiú-lányok kapcsolatáról
kisgyerekesen véleményét tud mondani. Ez életkorát
tekintve érthető.

3./ Testvéreivel nem, barátjaival sürgetően támad nézeteltérése,
a játszótéren. Az utóbbi időkben már nem készségesen
szerez megének elégtételt. Munkájának és magatartásának hi-
báiról csak rövid időre lehet meggyőzni.

C. Név: Rákóczi Ilona 1951. jan. 4. o. tanulója

zongora tanzsak Tkp. IV. évf.

Apja: Dr. Rákóczi Kálmán orvos

Anyja: Szépfalvi Ilona

I. A gyermek személynévtörténetével kapcsolatos ismeretek:

1./ A gyermek testi és idegrendszeri fejlődésének jellemzői

Égességes, fejlett 18 éves lány. Zen. oránsra alkatilag
kiválóan alkalmas.

Psichés állapota nyugodt, kiegyensúlyozott.

2./ A gyermek személynévre ható családi ismeretek:

Édesapja foglalkozása orvos, édesanyja otthon dolgozik.

Két fiú testvére van. Lakásuk 3 szoba összekonfortos, külön
szobája van, hol hangszer és számára összerállított hán-
könyvtár van. Apja keresete kedvező anyagi jólétét bizto-
sit. A család szervezottsége, munkamegosztása jó. Édesanyja
otthon van, a gyerekek fő feladata a tanulás, de mindenkin-
nek megvan a maga munkája, amiben segít. Pl. felfelhordás, töröl-

getés. Szívesen segít otthon, örömmel végez el minden kis feladatot, amivel megbízzák.

A család érzelmi kapcsolata szoros. Különösen anyjához ragaszkodik, aki ho-olyan veszi és ő foglalkozik vele legtöbbit.

A család műveltségi szintje az átlag fölött van. Apja sokat utasik. A szülők pedagógiai kultúráltsága magas szintű. Sokoldaluan képzett harmónikus emberré akarják nevelni gyermekeiket. A nevelés módszere a beszélgetés, minden erőszaktól eltiltva.

Érthetési és világnézeti téren a helyes irányban fejlesztik gyermekeik ismereteit. Iskolai munkáját állandóan ellenőrzik. A szülők sürűn járnak be az iskolába, szülői értekezleten lehetőleg mindketten ott vannak. Szorgora órákra is többször eljött a mamja.

Megkövetelik, hogy jól tanuljon, és hogy szorgalmas legyen. Gimnáziumi és szeneiskolai eredményei egyaránt kitűnők.

II. Az értelmi képességek fejlettségi szintje:

1./ Általános képességeinek jellemzői:

Figyelme: ha a probléma érdekli, hosszú ideig képes figyelni.

Érzékelése, észlelése: mindent figyel, és elég reálisan tudja észleléseit bírálai.

Balókezőse: kitűnő. A könyvek tartalmát rűgíti, de jellemző, hogy nem a logikai összefüggéseket ragadja meg, hanem az érzelmeire ható monszanatokot.

A feladatokkal kapcsolatban: magatartása készséges, aktív.

Minden évben / 10 év alatt / szívesen vállalt szereplést.

Általános tanulmányi eredménye: kitűnő

Kedvenc tantárgya: nyelvek, irodalom, történelem.

Tanulása: először az írásbelit, azután a szóbelit tanulja. Mindig először a könnyebbet, és utána a nehezebbet. Kb. 2 órát tanul naponta.

Gondolkodása: gyors, véleményalkotó. Mindig lényegre törő, lehet irányítani, és kiegészítő kérdésekkel nagy összefüggéseket is fel tud fedezni.

Kritikai érzése realis, bár zongorajátékával kissé elfogult, de meg lehet győzni. Annak ellenére, hogy a dolgok érzelmére hatnak, hangulata nem ingadozó. Mondatszerkeztése mindig világos. Szokdala ismeretekkel rendelkezik, alkalmazásukhoz megfelelő intelligenciával bír.

2./ Speciális képességei: csak zenei téren alakultak ki. Intézményünk zenei tantervében 12 évet tanult. Játékában dinamikai, harmoniai és formálási érzékelésének foka jó. Ritikai megoldásai és tempóbeállításai különösen a modern és romantikus művekben jeleskednek. Játéktechnikai fejlettsége biztosítja a distingvált, igényes hangzások megoldását. Játékában önkontrolja kialakulóban van. / magasabb szinten /

Memorizálása a 3-4 tételos, darabok esetében is megbízható. -

Problémát a többszólamú invenciók, valamint fugák zenei szövegének pontos rögzítése jelentett zenei képzettségének, produktív

és aplikatív továbbképzési szintje, főleg a romantikus művek megszólaltatásában a 7. évf. követelménye fölött van. Ez egyben követelménye is a romantikus művekre történő maximális érzelmi reagálásnak.

Általános zenei ízlése kiforrott, stílusedzéke jó. Rendkívüli célirányossággal végzte tanulmányait. Zongora szakos tanári pályára készül.

Általános emberi és zenei képességei erre alkalmasak teszik.

III. A gyermek erkölcsi és jellemtulajdonságai:

1./ Hagatortása élénk, talpraesett, a felnőttekkel mindig udvarias, tisztelettelű - rajongásig képes szeretni egyes tanárokat, azok kedvéért mindent vállal.

Órákon fegyelmezetten viselkedik, hibáit észreveszi és azonnal javítja. Akaratát befolyásolható, de csak azok által engedő, akiket becsül és szeret.

Foglalkozik önmagával. Zongorajátékával nem elfoglalt.

IV. Irányultságának jellemzői:

Nagyon szeret olvasni. Romantikus irodalom és zene kedvelt területe.

Életcélja: zongora szakos tanári továbbképzés

Példaképei: apja és anyja, de a halott művészek, az olvasott könyvek, filmek hősei is befolyásolják.

V. Személyiség állapotának főbb jellemzői:

Viselkedésére élénkség jellemző, de fegyelmezni tudja magát minden esetben. Kiegyensúlyozott, megbízható.

Cselekvéseiben, gondolkodásában érzelmi fontos szerepet játszanak, nagy hangulatváltozások nélkül. Ha fáradt, nem válik túrelmetlennek, előre húzli állapotát.

Hegyesabbrendű érzelmi kielégülései vannak. A fentiek alapján a tanárképzés zongora szakára történő felvételét javasoljuk.

VI. Összefoglalás

A dolgozatban felvetett problémákat összesgezve, az alábbiakat állapíthatjuk meg:

A növendékek megismerése és művelése iránti társadalmi igény emelkedő tendenciát mutat. Ez a szemtanulás vonalán is jelentkezik. A kevés növendékkel foglalkozó oktatási formát, szükségszerűen a tömeges jellegű zenei nevelé váltotta fel, amely módszereiben korszerűsége türekszik és eszközeivel a növendékek személyiségének formálását kívánja megoldani.

Céljainak előréhez az szükséges, hogy a nevelők a hangszeres képzettségük mellett megfelelő zenepedagógiai és pszichológiai ismeretekkel rendelkezzenek.

Az ismeretek megszerzéséhez biztosítani kell a lehetőséget. Ezért a két tudományterület hatalmas anyagából ki kell emelni és rendsze-

rezni a gyakorlat szempontjából nélkülözhetetlen kérdéseket. A dolgot az a rendszerezést az előbbi fő koncepciókkal illeszti fel.

- A zene területén végzett lélektani kutatások, közel egy évszázadra tekinthetnek vissza.

H.v. Helmholtz eredményei, a további munkák összefoglalójává váltak. Helmholtz, E. Kurth, A. Salch és Révész Géza számos előlata, - kellő értékelés után - segítette a modern zenepszichológia kialakulását. Ezt igazolják B.H. Tyeplov és Paul Michel munkái. A kutatások további fejlődéséhez a legfőbb segítséget a pavlovi idegrendszertan nyújtja.

- Hangkalitás a meghatározott képességek szintjének következménye, a személyiség pszichológiai jellemzője, Hinc " öröklött muzikalitás". A születéssel csak hajlamokat hozunk, melyeket neveléssel képességekké fejleszthetünk. Mérés nem mennyiségi, hanem minőségi probléma. Minősége függ a veleszületett hajlamoktól, képességeink fejlesztési lehetőségétől és útjától.

- A képességvizsgálatoknak főleg kétféle feladata van. Egyrészt az előképesség, másrészt a hangszoros tanulmányok készségénél, kell a képességek szintjéről választ adniuk.

A teljes értékelés nem nélkülözheti az előzetes megfigyelésnek tapasztalatát.

- A sokoldalú tehetségvizsgálat különösen az előképesség tanulmányok elkezdésénél szükséges. A követelmények összeállításánál mindenkor

tekintettel kell lenni az életheti sajátosságokra. A hangszeres órákon érvényesülni kell az értelmi és érzelmi hatások szinkronjának és az új manuális olyan jártassági szintre történő begyakorlásának.

- Annak érdekében, hogy az oktatási reform a gyakorlatban is előrelépést jelentsen, pedagógiai tevékenységünkben nem nélkülözhetők az általános, a nevelési és szociopszichológiai ismeretek. Ezek megszerzését a kollégák számára, szakajtó és kiadványok útján, valamint továbbképzéseken és nevelési értékesítéseken kell biztosítani. A korszerűsített tanárképzés óratervében pedig megfelelő óraszámot és hangsúlyt kell adni a képzésre.

- Természetesen abban, hogy a szaktárgyi oktatással az egészséges szinkronban legyen. Változtatni kell egyes érdekelt intézmények jelenlegi "nevelési léghőmérsékletén", pontosabban a "szaktanári esszé" -el kapcsolatos koncepciókon.

Helyes és jó dolog lenne, ha a Neveléstudományi Intézet társulatával együttben is működne nálunk egy szociopszichológiai kutató laboratórium, amelynek programját a reformból fakadó legfontosabb feladatokkal hangolnánk össze. Lényegesen pozitívúvá válhatnak a korszerű oktatás kialakításának.

Hogfelelő módon reprezentálhatná nemzetközi viszonylatban is a tudományos alapokat igénylő szociopszichológiai törekvéseit.

- A dolgot alapgondolataként jelzett időszak szociológiai megvalósítására csak akkor kerülhet sor, ha minden nevelőnkben él az a tudat, hogy felelősségteljes tevékenysége attól a perctől kez-

dődik, amikor a művelődési tevékenységnek viszonylatára álló az
iskola munkáját és egészen az érettségig vagy azelőtt felmerül
szükséglete előzetes időre tart.

Ezt a munkát hivatásosokkal, alapos és sokirányú felkészültséggel, a gyermek jövőjéért érzett felelősséggel lehet végezni. Ismernie és alkalmaznia kell a korszerű pedagógiai és pszichológiai ismereteket, hogy a társadalom és a művelődési élet számára sokoldalúan képzett, tehetséges embereket nevelhessen.

- o - o - o - o - o - o - o - o - o - o -

Bibliográfia

- 1./ Dr. Ágoston György: A nevelés elmélete I.
Tankönyvkiadó Bp. 1962.
- 2./ Dr. Ágoston György: - Dr. Jancs Bóla: A nevelés elmélete II.
Tankönyvkiadó Bp. 1962
- 3./ Bauer János: Ifjúságunk és a további szocializáció.
Köznevelés XXIV. évf. 12. sz.
- 4./ Dr. Baró Lajos: Az életkori sajátosságok figyelembevételének
néhány neveléstudományi problémája.
Pszichológiai tanulmányok X. kötet.
Akadémiai Kiadó 1967. 351 old.
- 5./ R. Frances: A női nevelés lélektani alapjai
Parlandó 1968. X. évf. 9. sz.
- 6./ Dr. Gogosi Kiss Pál: A klinikai pszichológia alapjairól
Akadémiai Kiadó 1966. 19-29 oldal
- 7./ Dr. Gogosi Kiss Pál: A személyiségről
Magyar Pszichológiai Szemle 1963
- 8./ Dr. Garáb György: Pszichológiai atlasz
- 9./ Hevesi Andor: Beethoven intim élete
Páris 1922
- 10./ P.M. Jakobson: A tanulók esztétikai nevelésének pszichológiai
előfeltételei
Parlandó 1968. X. évf. 4-5 sz.
- 11./ A. Jegorov: A művészet és a társadalmi élet
Gondolat Bp. 1961. 9-99 oldal
- 12./ Dr. Julezs Miklós: Endocrín rendszer
- tanulmány a dorogi kórház tulajdonára -
- 13./ Dr. Halm Tibor: Hallásterhelés
Medicina Bp. 1963. 14-15 és 22-23 oldal
- 14./ Dr. Kardos Lajos: Általános pszichológia
Tankönyvkiadó Bp. 1964. 56-62, 109-115 old.

- 15./ Dr. Kolonon László: Neveléslélektan
Tankönyvkiadó Bp.
- 16./ Király József: Kisérletező pszichológusok
Gondolat Bp. 1964. 139-175 oldal
- 17./ Kokas Klára: Érdeklődés alakulása az óvodai-továbbképzés folyamatában.
Magyar Pszichológiai Szemle 1967. 187-194 oldal
- 18./ Dr. Komlós Sándor: Neveléstörténet és összehasonlító pedagógia
Tankönyvkiadó Bp. 1965. 11-71 oldal
- 19./ Á.G. Kovaljov: A pszichológiai folyamatok, a személyiség állapotának és tulajdonságainak összefüggése.
Magyar Pszichológiai Szemle 1963. 181-194 oldal
- 20./ Dr. Kovács Sándor: Hogyan gyakoroljunk?
Zeneműkiadó 1966. 17-21 oldal
- 21./ Marton Klára: A szereplés lélektana és módszerei a zenekultúrában.
Parlandó 1968. X. évf. 2. sz.
- 22./ Bónet Anoda: Zenéi Kaleidoszkóp
Zeneműkiadó Bp. 1959. 7-80 oldal
- 23./ Papp Viktor: Liszt tanítványai
Dante Bp. 1963.
- 24./ Paul Michel: Zenéi képesség zenéi készség
Zeneműkiadó Bp. 1964.
- 25./ G.M. Pavlov: Idegrendszertan
Egészségügyi Kiadó Bp. 1951.
- 26./ Dr. Prahács Margit: A muzikalitás lelki feltételei
Bp. Széchenyi Könyvtár tulajdona
- 27./ Révész Géza: Bevezetés a zenélélektanba
Bern 1966.
Orsz. Ped. Könyvtár fordítása, tulajdona
- 28./ Révész Tibor: Mesolygó muzsika
Zeneműkiadó Bp. 1958.

- 29./ A. Rubinstein: Az általános pszichológia alapjai
Akadémiai Kiadó Bp. 1964. 988-1002 oldal
- 30./ Dr. Salamon Jenő: Fejlődéslélektan
Tankönyvkiadó Bp. 1966. 12-21 oldal
- 31./ C. Scahore: A női tehetség lélektana
Boston 1919 - angolul -
Orsz. Ped. Könyvtár fordítása, tulajdon
- 32./ Szabolcsi Bence: A nő története
Zeneműkiadó Bp. 1958.
- 33./ Székely Julia : Bartók tanár ur
Dunántúli Hagyományok Pécs 1957.
- 34./ Szende - Honossuri: A hegédjáték élettani alapjai
Zeneműkiadó Bp. 1965.
152-160, 163-165 és 203-205 oldal
- 35./ B.H. Tyoplov: A női képesség pszichológiája
Tankönyvkiadó Bp. 1963.
31-74, 187-233 és 355-365 oldal
- 36./ Dr. Török Imre: Az ember fejlődése
Medicina Bp. 1953.
- 37./ Ujvársi József: A valóság női képe
Zeneműkiadó Bp. 1962.
55-70, 102-118 oldal
- 38./ Dr. Vecskó József: Általános és senopszichológiai
összegegyűjtés
Tankönyvkiadó Bp. 1969.
- 39./ Dr. Vecskó József: Általános pszichológia
Tankönyvkiadó Bp. 1968.
62-64 oldal.

- 40./ Dr Veszke József: A személység korszerű értelmezésének
alapkérdései és a zeneoktatás néhány
összefüggése.
Parlandó 1969. XI. évf. 4-5 sz.
- 41./ Vincze Károly: Kovács Sándor és a korszerű zenepszicholó-
gia
Parlandó 1968. X. évf. 9. sz.
- 42./ Vitányi Iván: A zene lélektana
Gondolat Bp. 1969. 66-81 és 160-247 oldal
- 43./ Zoltai Dénes: A zeneesztétika története I.
Zeneműkiadó Bp. 1966.
207-224 oldal
- 44./ Zeneiskolai Rendtartás
- 45./ Zeneiskolai Tantervek
- 46./ Alapfokú és továbbképzés hangszeriskolák
- 47./ Az oroszánai Liszt Ferenc Zeneiskola naplója, anyakönyvei
és jegyzőkönyvei

Grafikai és statisztikai anyag összesítése

1./ A tanulók szonólyismeretének szintje / 1966-ban / 3 iskolánál	6 old.
2./ A tanulói szonólyismerettel kapcsolatos kérdésekre adott válaszok összesített aránya / 1966-ban /	6 old.
3./ Az oroszánai Liszt Ferenc Zeneiskolánál 1960-tól, 1969-ig beiratkozott növendékek aránya	11 old.
4./ Az 1960-tól, 1969-ig beiratkozott növendékek származás szerinti megoszlása	11 old.
5./ Kérdőív a zeneiskolai felvételikhez	30 old.
6./ Kimutatás 3 tanév előképzés felvételinek összetételéről A felvett tanulók megoszlása	31 old.
7./ Az előzetes információk figyelembevételével, s a nélkül felvett előképzésűk tanulmányi eredményének összeha- sonlító grafikonja	33 old.
8./ A fül metszete	36 old.
9./ A Brodman -féle tesztek	36 old.
10./ A zeneiskolai órák kísérleteinek eredményei.	51 old.
11./ Az előképzésűk felvételi anyaga	69 old.
12./ A gyermekek hangszeres felvételi anyaga	70 old.
13./ A felnőttek felvételi anyaga	71 old.

- 14./ A felvételi vizsgálatok pontozási lapja 72 old.
- 15./ Zeneiskolai jelentkezési lap / nyomtatvány / 73 old.
- 15/b. Felvételeiről értesítés / nyomtatvány / 74 old.
- 16./ Az 1968/69-es tehetségvizsgálati kísérletekbe
bevonat növendékek évvégi tanulmányi eredményei 75 old.
- 17./ A lelki folyamatok összefüggése 88 old.
- 18./ A gondolkodás és a többi lelki folyamat
összefüggése 89 old.
- 19./ Az érzelmi és a többi lelki folyamat összefüggése . . . 89 old.
- 20/a. A személyiségismerettel kapcsolatos megfigyelések
értékelése / 1966/67-ben / 97 old.
- 20/b. A személyiségismerettel kapcsolatos megfigyelések
értékelése / 1968/69-ben / 97 old.
- 21./ A személyiségismerethez alkalmazott adminisztrációs
anyag 104 old.

T A R T A L O M

I. Bevezetés 3 old.

- a probléma felvetése
- a dolgozat célkitűzése
- az alkalmazott kísérleti módszerek
és a dolgozat főbb tételeiről

II. A zene ismeretének társadalmi szükségessége 5 old.

III. A tanulók személyiségének ismeretére
vonatkozó törekvések a zenepedagógia
történetében 12 old.

IV. A zeneiskolai növendékek neveléséhez szükséges
zene- és személyiségpszichológiai ismeretek
néhány problémája 19 old.

1./ A zenepszichológia rövid, történeti átte-
kintése 19 old.

2./ A muzikantúráról 24 old.

- jelenlétének és minőségének mérése
- örökiségének kérdéséről
- székelye

3./ Az általános és zenei képesség 38 old.

- a zenei képességek
- a zenei képességek vizsgálatának elvi
kérdései
- a zenei képességek fejlesztésének
jelentőségéről
- a szülői ház
- az iskola

4./ Az általános és a zenei tehetség 52 old.

- az általános tehetség és a speciális képességek
- a zenei tehetség kérdéséről
- a tehetség vizsgálatokról
- a tehetségvizsgálati kísérleteink

- a szociális értékek mint a szociális tehetőség egyik elemének fejlesztéséről
- a szociális tehetőség és az általános értelmi tevékenység közötti kapcsolatok iskolai tapasztalatairól

5./ A személyiség értelmességének történetéről
és a vele foglalkozó tudományokról 82 old.

6./ A pszichikus folyamatok és tulajdonságok
néhány üzenetűzése és a szociális nevelés
gyakorlatában 86 old.

V. A tanulói személyiségismerettel kapcsolatos
kérdések 93 old.

- célja, ideje, módszerei
- a megismerés szempontjai
szociális nevelésben
- alkalmazott adminisztrációs
anyag és felhasználási módja
- személyiségrajzok

VI. Összefoglalás 125 old.

Bibliográfia 129 old.

Grafikai és statisztikai anyag üzenetűzése 133 old.

Tartalom 135 old.